

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL

Majandusteaduskond

Ärikorralduse instituut

Hanna Holdt

**FINANTSARVESTUSE ARENG TAANIS NING TAANI JA
EESTI FINANTSARUANDLUSE STANDARDITE VÕRDLUS**

Magistritöö

Õppekava TARM, peeriala Audiitortegevus

Juhendaja: Ester Vahtre, EMBA

Tallinn 2021

Deklareerin, et olen koostanud lõputöö iseseisvalt ja olen viidanud kõikidele töö koostamisel kasutatud teiste autorite töödele, olulistele seisukohtadele ja andmetele, ning ei ole esitanud sama tööd varasemalt ainepunktide saamiseks. Töö pikkuseks on 12 171 sõna sissejuhatusest kuni kokkuvõtte lõpuni.

Hanna Holdt

(allkiri, kuupäev)

Üliõpilase kood: 144131TARM

Üliõpilase e-postiaadress: hanna.holdt@gmail.com

Juhendaja: Ester Vahtre, EMBA:

Töö vastab uurimistööle esitatud nõuetele

.....

(allkiri, kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees:

Lubatud kaitsmisele

.....

(nimi, allkiri, kuupäev)

SISUKORD

LÜHIKOKKUVÕTE	5
SÕNASTIK JA LÜHENDITE LOETELU	6
SISSEJUHATUS	8
1. TAANI FINANTSARVESTUSE KUJUNEMINE JA FINANTSARUANNETE ALUSED...	11
1.1. Taani ettevõtluse keskkond.....	11
1.2. Ülevaade Taani finantsarvestuse kujunemisest	12
1.3. Avalikustatud finantsaruannete sisu ja vorm	18
1.3.1. Ettevõtete raporteerimise kategooriad	18
1.3.2. Avalikustatavate finantsaruannete osad ja vorm.....	21
1.3.3. Raamatupidamise aastaaruande koostamise alusprintsüübid.....	24
1.3.4. Konsolideeritud finantsaruanded.....	26
1.3.5. Tegevusaruanne	28
2. TAANI JA EESTI FINANTSARUANDLUSE STANDARDITE VÕRDLUSEKS KASUTATUD METOODIKA	30
2.1. Võrdlevanalüüs olulisemate kirjete lõikes.....	30
2.2. Gray klassifikaatorid.....	31
3. TAANI JA EESTI FINANTSARUANDLUSE STANDARDITE VÕRDLUS	33
3.1. Võrdlevanalüüs olulisemate kirjete lõikes.....	33
3.1.1. Finantsvarad ja varud.....	33
3.1.2. Materiaalne ja immateriaalne põhivara	35
3.1.3. Osalus ja firmaväärtus	39
3.1.4. Finantskohustised	41

3.1.5. Eraldised ja tingimuslikud varad ja kohustised	43
3.1.6. Omakapital ja reservid.....	46
3.1.7. Tulud.....	49
3.2. Gray klassifikaatorid.....	51
3.2.1. Autoriteetsus ja jõustamine.....	51
3.2.2. Mõõtmise ja kajastamine.....	54
3.3. Taani ja Eesti finantsaruandluse standardite võrdlusanalüüside tulemused	57
KOKKUVÕTE	59
SUMMARY	62
KASUTATUD ALLIKATE LOETELU	66
LISAD	70
Lisa 1. Taanis kehtiv kasumiaruande skeem peale direktiivi 78/660/EEC vastuvõtmist	70
Lisa 2. Kulude arvestuse põhimõtete kasutuse osakaalud Taanis 1992. – 1996. aastal	71
Lisa 3. Taani finantsarvestuse kronoloogiline areng	72
Lisa 4. Taani ettevõtetele kehtivad bilansi ja kasumiaruande struktuurid	75
Lisa 5. Taanis ja Eestis kehtivate ettevõtete suuruste kategooriate võrdlustabel	82
Lisa 6. Kultuuri ja sotsiaalsete väärtuste mõju raamatupidamisele.....	83
Lisa 7. Gray küsimustik.....	84
Lisa 8. Gray küsimustiku vastused Eesti ja Taani raamatupidamise kohta	85
Lisa 9. Taani ja Eesti finantsaruandluse standardite võrdlevanalüüside tulemused	86
Lisa 10. Lihtlitsents	88

LÜHIKOKKUVÕTE

Magistritöö on kirjutatud teemal „Finantsarvestuse areng Taanis ning Taani ja Eesti finantsaruandluse standardite võrdlus”. Viimased aastad on näidanud Eesti ja Taani ettevõtete järjest suuremat sidususe kasvu, seda eelkõige kaubandus- või omandisuhtete kaudu. Paljudel Taani ettevõtetel on tütaretevõtteid Eestis ning ka üha enam osutatakse neile raamatupidamisteenust Eestist.

Magistritöö eesmärk oli uurida Taani finantsarvestuse kujunemist ja selle eripära ning võrrelda Taani ja Eesti ettevõtetele kehtivaid raamatupidamist reguleerivaid seadusi. Eesmärgi täitmiseks selgitati teadusartiklite põhjal välja Taani finantsarvestuse kujunemist mõjutanud tegurid alustades Taani ettevõtluse keskkonnast ja finantsarvestuse ajaloolisest arengust kuni Taanis avalikustatud finantsaruannete vormi ja sisuni. Magistritöös kasutati kahte uurimismeetodit: võrdlevanalüüsi ning Gray klassifikaatorite analüüsi.

Võrdlevanalüüsi tulemusel selgus, et kuigi tänapäeva Eesti ja Taani finantsarvestused on suures pildis sarnased, on peamiseks erinevuseks raamatupidamises kahes eri riigis kehtiv maksusüsteem. Erinevused finantsaruandluse standardites on pigem marginaalsed ning viimastel aastatel on need veelgi vähenenud. Gray klassifikaatorite analüüsi tulemusel selgus, et Eestis on finantsaruandluse läbipaistvuse ja avalikustamise tase kõrgem, kuid Taanis on see eest paindlikum ning professionaalsem.

Magistritöö tulemus annab uue vaatenurga Eestis kehtivale finantsaruandluse standardile. Lisaks on magistritöö kasulik nendele ettevõtjatele ning finantssektoris töötavatele inimestele, kes puutuvad kokku Taani finantsarvestusega.

Märksõnad: Taani finantsaruandluse standard, Eesti finantsaruandluse standard, raamatupidamine, võrdlusanalüüs, Gray klassifikaatorid

SÖNASTIK JA LÜHENDITE LOETELU

Aktieselskab (A/S) – aktsiaselts

Aktieselskabsloven – äriseadustik

Aktieselskabsregisteret – ärireister

Andelsselskaber med begrænset ansvar (AMBA) - tulundusühing

Anpartsselskab (ApS) - osaühing

Årsregnskabsloven (ÅRL) - Taani finantsaruandluse standard

Bogføringsloven - raamatupidamise seadus

Conservatism – konservatism

Corporate social responsibility (CSR) - ettevõtte sotsiaalselt vastutustundlik käitumine

Diversity report - mitmekesisuse aruanne

EFS – Eesti finantsaruandluse standard

Enkeltmandsvirksomhed - üksikettevõtja

Erhvervsministeriet - Äri-, tööstus- ja rahandusministeerium

Erhvervsstyrelsen - Taani Ettevõtlusamet

Erhvervsstyrelsen - Taani Ettevõtlusamet

Flexibility – paindlikkus

Foreningen af Statsautoriserede Revisorer (FSR) - Riiklike Vandeaudiitorite Kutseühendus

Foreningen Danske Revisorer (FDR) – Sertifitseeritud Audiitorite Kutseühendus

Global Reporting Initiative (GRI) - ülemaailmne aruandlusalgatus

Interessentskab (I/S) – täisühing

International Accounting Standards Committee (IASC) - rahvusvaheline raamatupidamise standardite komitee

Key performance indicator (KPI) - peamine tulemusnäitaja

Kommanditselskab (K/S) – usaldusühing

Ledelsesberetning (management report) - tegevusaruanne

Ledespåtegning (management statement) - juhtkonna aruanne

Lov om statens regnskabsvæsen m.v - riigi raamatupidamisseadus

Nature and scope - sisu ja ulatus

Optimism – optimism

Professionalism – professionaalsus

Registreret Revisor - sertifitseeritud audiitor

Regnskabsklasser - raporteerimise kategooriad

Secrecy – salastatus

Statsautoriseret Revisor - riiklikult ametisse nimetatud vandeaudiitor

Statutory control - kohustuslik kontroll

Transparency – läbipaistvus

Uniformity – ühetaolisus

SISSEJUHATUS

Taani ei paikne võrreldes teiste Skandinaavia riikidega geograafiliselt Eestile küll kõige lähemal, kuid ometi kasvab selliste Eesti ettevõtete arv, kes on Taani ettevõtetega seotud, seda kas kaubandus- või omandisuhete kaudu. Taani paljudel ettevõtetel on tütarettevõtteid Eestis ning ka üha enam osutatakse neile raamatupidamisteenust Eestist.

Eesti Ettevõttereistri andmetel oli 2019. a novembri seisuga Eestis registreeritud üle 280 Taani osalusega ettevõtet. Suurimad Taanist lähtunud otseinvesteeringud on tulnud ettevõtetesse Maersk Broker K/S Eesti filiaal, OÜ Baltic Agro Machinery, AS Baltic Agro, AS Viru Õlu, AS Taanimets, AS Trigon Dairy Farming, JELD-WEN Eesti AS, OÜ Royal Unibrew Eesti, Reval Seafood OÜ, AS Trigon Farming. Kuigi esimene raamatupidamise seadus võeti Eestis vastu alles 1994. aastal ja Taanis juba 1912. aastal, mõjutavad kahe väikeriigi tänapäeva raamatupidamist ka arvukad rahvusvahelised standardid ja Euroopa Liidu direktiivid.

Magistritöö eesmärk on uurida Taani raamatupidamistava kujunemist ja selle eripära ning võrrelda Taani ja Eesti ettevõtetele kehtivaid raamatupidamist reguleerivaid seadusi. Magistritöö eesmärki aitavad saavutada järgmised uurimisülesanded.

1. Selgitada teadusartiklite põhjal välja Taani finantsarvestuse kujunemist mõjutanud tegurid järgmiste alapunktide lõikes:
 - Taani ettevõtluse keskkond;
 - Taani finantsarvestuse ajalooline areng;
 - Taanis avalikustatud finantsaruannete vorm ja sisu.
2. Võrrelda Taani finantsaruandluse standardit Eesti finantsaruandluse standardiga:
 - Koostada võrdlev analüüs Taani ja Eesti finantsaruandluse standardite vahel;
 - Hinnata Taani ja Eesti finantsaruandluse standardeid Gray klassifikaatorite alusel;
 - Hinnata potentsiaalseid arengusuundi Taani ja Eesti finantsarvestuses.

Magistritöö uurimisobjekt on Taani finantsarvestus, selle kujunemine ning erinevused ja sarnasused võrreldes Eesti finantsarvestusega. Uurimismeetoditena kasutab autor Taani ja Eesti finantsaruandluse standardite võrdlemiseks magistritöös kvalitatiivset võrdlevanalüüsi olulisemate raamatupidamislike kirjete lõikes ning Gray klassifikaatorite analüüsi.

Magistritöö koosneb kolmest peatükist: Taani finantsarvestuse kujunemine ja finantsaruannete alused, magistritöös kasutatud metoodika käsitlus ning Taani ja Eesti finantsaruandluse standardite võrdlus. Taani finantsarvestuse kujunemise ja aluste esimeses alapeatükis annab autor ülevaate Taani ettevõtluse keskkonnast ning muudest tänapäeva finantsarvestust mõjutavatest välisteguritest. Edasi keskendub autor Taani finantsarvestuse ajaloolisele arengule, alustades esimestest algelistest arvepidamise alustest kuni tänapäeva finantsarvestuse põhiliste mõjutajateni. Kolmandas alapeatükis keskendutakse avalikustatud finantsaruannete vormi ja sisu arengule ning olulisemate arvestuspõhimõtete ja praktikate kujunemisele. Välja tuuakse aluspõhimõtted, põhilised eeldused ja nende kujunemine ning asjakohase ja tõepärase kajastamise kujunemine.

Magistritöö teises peatükis toob autor välja kasutatava metoodika ning kolmandas peatükis võrreldakse Taani finantsaruandluse standardit Eesti finantsaruandluse standardiga vastavalt valitud metoodikale. Teise peatüki esimeses alapeatükis on koostatud põhjalik võrdlevanalüüs Taani ja Eesti finantsaruandluse standardite vahel olulisemate raamatupidamiskirjete lõikes. Kahe väikeriigi tänapäeva raamatupidamise võrdluseks on kasutatud ka Gray klassifikaatoreid, et eristada kultuuriliste tegurite mõju finantsaruandluse raamistikele. Peatüki kolmandas alapeatükis võtab autor kokku analüüside tulemused ning hindab Taani ja Eesti finantsaruandluse võimalikke arengusuundi.

Töös on kasutatud mitmeid inglise- ja taanikeelseid teadusartikleid ja allikaid. Taani raamatupidamise ajaloolise kujunemise ja murdepunktide kaardistamiseks on kasutatud Christiansen'i välja antud teoseid „*European Accounting Guide/Review*”-des I – V“ ning erinevaid Taani finantsarvestust reguleerivaid standardeid ja seadusi. Magistritöö kolmas osa tugineb peamiselt EFS-le ja ÅRL-le, aga paljuski ka IFRS/IAS- ning SME IFRS-ile.

Magistritöö tulemusena peaks avanema uus vaatenurk Eestis kehtivale finantsaruandluse standardile Taanis kehtiva finantsaruandluse standardi põhjal, kuna antud teemat ei ole varem

käsitletud. Lisaks on magistritöö kasulik nendele finantssektoris töötavatele inimestele, kes puutuvad kokku Taani finantsarvestusega kas ettevõtte juhina, finantsjuhina, raamatupidajana või audiitorina. Magistritöö aitab paremini mõista peamisi erinevusi ja sarnasusi kahe riigi raamatupidamise tava vahel ning hinnata finantsarvestuse arengu potentsiaalselt mõju oma igapäevasele tööle.

1. TAANI FINANTSARVESTUSE KUJUNEMINE JA FINANTSARUANNETE ALUSED

1.1. Taani ettevõtluse keskkond

Taanis esineb enamasti kahte tüüpi ettevõtteid: aktsiaseltsid (*A/S - Aktieselskab*) ja osaühingud (*ApS - Anpartsselskab*), mida reguleerivad erinevad, kuid samas väga sarnased äriühingute seadused. Aktsiaseltsi aktsiakapitali miinimumnõue on 400 000 Taani krooni (DKK) ning osaühingu osakapital peab moodustama vähemalt 40 000 DKK. Lisaks sellele esinevad Taanis veel järgmised levinumad äriühingute vormid (Company 2020):

- täisühingud (*I/S - Interessentskab*),
- usaldusühingud (*K/S - Kommanditselskab*),
- tulundusühingud (*AMBA - Andelsselskaber med begrænset ansvar*),
- üksikettevõtjad (*Enkeltmandsvirksomhed*).

Taani ettevõtted peavad esitama oma finantsaruanded vastavalt finantsaruandluse standardile (*ÅRL - Årsregnskabsloven*). Taani riigi keel on taani keel ning Taani ettevõtted peavad avalikustama finantsaruanded kas taani või inglise keeles. (*ÅRL § 138*) Kõik ettevõtted peavad avalikustama oma raamatupidamise aastaaruande, esitades selle Taani Ettevõtlusametile (*Erhvervsstyrelsen*), mis kuulub Äri-, tööstus- ja rahandusministeeriumi (*Erhvervsministeriet*) alla. (Erhvervsstyrelsen 2021)

Taani maksuseadused on täielikult sõltumatud finantsaruandluse standardist. Taani ettevõtete maksustamise alane seadus reguleerib ettevõtte tulumaksu arvutamist ja maksmist Taanis registreeritud ettevõtetele maksumääraga 22% maksustatavast tulust. Gaasi- ja naftatööstuses kehtib ettevõtetele kõrgem tulumaksumäär 25%. (Company 2020)

Auditeerimiskohustustega ettevõtete finantsaruandeid auditeerib vähemalt üks riiklikult ametisse nimetatud vandeaudiitor (*Statsautoriseret Revisor*) või sertifitseeritud audiitor (*Registreret Revisor*). Sertifitseeritud audiitoritel on õigus auditeerida ainult väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete raamatupidamist. Börsil noteeritud ettevõtete finantsaruandeid peab auditeerima alati vähemalt kaks audiitorit, kellest vähemalt üks peab olema riiklikult ametisse nimetatud vandeaudiitor. (European ... 2015) 2020. aastal enam sertifitseeritud audiitorite kutseid ei väljastata, kuid nimetatud kutse omandanud audiitorid saavad oma tegevust jätkata (Federation ... 2012, 2020)

Taanis on kaks audiitorite ühendust, milleks on Riiklike Vandeaudiitorite Kutseühendus (FSR - *Foreningen af Statsautoriserede Revisorer*), kus tegutseb 2020. aasta andmete kohaselt umbes 5000 praktiseerivat liiget (Danske Revisorer... 2020), ja Sertifitseeritud Audiitorite Kutseühendus (FDR - *Foreningen Danske Revisorer*), kus on viimaste andmete kohaselt umbes 200 audiitorit (Registrerede Revisorer... 2020). Mõlema organisatsiooni puhul saavad liikmed ligipääsu professionaalsetele teadmistele ja audiitorite võrgustikule (Danske Revisorer... 2020, Foreningen Danske Revisorer... 2020).

1.2. Ülevaade Taani finantsarvestuse kujunemisest

Esimene teadaolev raamatupidamist reguleeriv dokument Taanis oli seotud kuningriigi ja avaliku haldusega 16. sajandil, kui vasallid ja kõrgaadlid olid kohustatud raporteerima oma tegevuse arvepidamist kuningriigile. 1840. aastaks pidi arvepidamises kajastuma kogu kuninglik vara ning selleks nimetati ametisse spetsiaalselt kuningliku raha kontrollid. Kuni 20. sajandini piirdus raamatupidamine ja auditeerimine riigi- ja munitsipaalsektoriga. (Christiansen 1991)

1912. aastal võeti Taanis vastu esimene raamatupidamise seadus (*Bogføringsloven*). Oluliseks erandiks olid talupidajad ja käsitöölised, kellele raamatupidamise seadus ei laienenud. Ettevõtete arvukuse jätkuv suurenemine ning erinevad probleemid (näiteks kasumi arvestamisega) tõid kaasa vajaduse täiendavate seaduste järele. Selle tulemusena võeti Taanis 1917. aastal vastu esimene äriseadustik (*Aktieselskabsloven*). Äriseadustiku vastuvõtmises oli Taani üks viimaseid riike Euroopas. Nimetatud seadust mõjutas peamiselt Saksamaal 1897. aastal välja antud äriseadustik

„*Handelsgesetzbuch*”, aga ka eelnevalt Norras ja Rootsis vastu võetud äriseadustikud. Seaduse raamatupidamislikku osa aga mõjutas endiselt Suurbritannia. (Christiansen 1993)

Äriseadustikus oli toodud ainult kaks jaotist finantsaruandluse ning kaks jaotist auditeerimise kohta. Seaduse järgi pidid ettevõtted koostama kasumiaruande ja bilansi, näitamaks ettevõtte finantsseisundit juhtkonna parima hinnangu kohaselt. Sellest ajendatult loodi kontseptsioon „korrapärane ja konservatiivne äripraktika”. Seadus kehtis kõikidele ettevõtetele ning kõikidel ettevõtetel tuli esitada koopia oma finantsaruannetest Äriregistrile (*Aktieselskabsregisteret*), hiljem Taani Ettevõtlusametile (*Erhvervsstyrelsen*). Ainus avalikustamise erand kehtis perekonnaettevõtetele, mis tähendas ettevõtet kümne või vähema osanikuga ning millel puudus igasugune järelevalve. (*Ibid.*)

Üks olulisemaid muutusi toimus 1950. aastatel, kui Taani ettevõtted liikusid täiskuluarvestuselt, kus kõik üldkulud jaotatakse toodetele ja/või teenustele, muutuvkuluarvestusele, kus liigitatakse kulud püsi- ja muutuvkuludeks ning kuluobjektidele arvestatakse ainult muutuvkulud. Muutuvkulude arvestuspõhimõttele ülemineku taga oli professor Palle Hansen (1911-1991) *Copenhagen Business School*'ist, kes oli oluline muutuvkuluarvestuse printsiibi pooldaja nii juhtimisarvestuses kui finantsarvestuses. (Christiansen 1995)

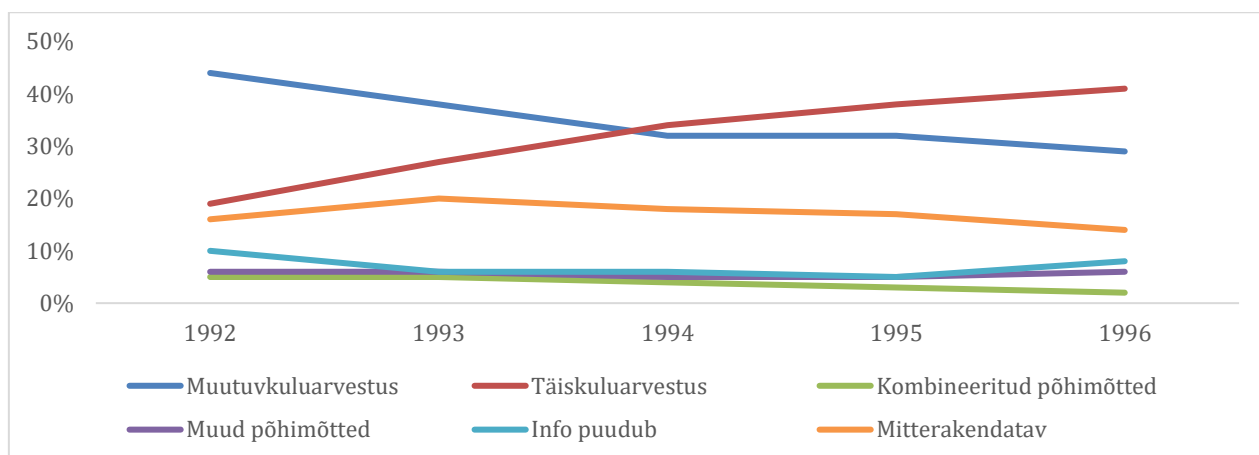
Alates 1917. aastast kasutasid ettevõtted finantsaruannetes varude, põhivara objektide ja teiste varaobjektide väärtuse hindamiseks peamiselt maksustamise reegleid. See aga tekitas ebakõla Taani raamatupidamise praktikas, kuna maksustatav kasum erines raamatupidamislikust kasumist. Uue maksureeglistiku vastuvõtmisega 1950. aastatel suurenes probleem veelgi ja pärast seda keskenduti rohkem tulu mõõtmisele kui kasumi hindamisele. Maksunduse ja raamatupidamise kontseptsiooni kasumi kohta ei suudetud eristada kuni neljanda direktiivi (direktiiv 78/660/EEC) kasutusele võtmiseni 1981. aastal. Selle tulemusena oli Taani esimene Skandinaavia riik, kes eraldas maksustatava kasumi ja raamatupidamisliku puhaskasumi, kasutades selleks lisas 1 toodud skeemi. (Christiansen 1996) Skeemilt lisas 1 on näha, et kohustiste all on eraldi välja toodud reservid, mis ei kuulu maksustamisele, ning kasumiaruandes eraldi maksustatav kasum ning netokasum, mis sisuliselt erinevad üksteisest tasumisele kuuluvate maksude poolest.

Taani sai Euroopa Komitee (EC) liikmeks 1973. aastal ning 1976. aastal otsustas Taani ühineda rahvusvahelise raamatupidamise standardite komiteega (IASB). Järgnevatel aastatel avaldati

rahvusvahelised raamatupidamise standardid taani keeles koos Taani kommentaaridega. Rahvusvahelised raamatupidamise standardid ei ole Taanis juriidiliselt kehtestatud ning reguleerivat mõju sellelt ka ei oodatud. (*Ibid.*)

Neljanda direktiivi (direktiiv 78/660/EEC) võttis Taani kasutusele 1981. aastal, olles selles esimene EC liige. Raamatupidamisalane regulatsioon eemaldati äriseadustiku koosseisust ning avaldati uus finantsaruandluse standard, mis koosnes 68 seksioonist. Neljandas direktiivis (direktiiv 78/660/EEC) sätestatud nõuded võeti finantsaruandluse standardites üsna hoolikalt üle. Direktiivi jäeti küll valikuvõimalusi (näiteks kasutada erinevaid väärtuse hindamise meetodeid), kuid samad võimalused toodi üle ka finantsaruandluse standardisse. (Christiansen 1993)

Taanil on olnud pikk ajalugu muutuvkulu printsiibi kasutamisel nii juhtimisarvestuses kui finantsarvestuses. Neljanda direktiivi (direktiiv 78/660/EEC) vastuvõtmisega oodati üleminekut täiskuluarvestusele, kuid see toimus üksnes piiratud ulatuses, nagu on näha joonisel 1. (*Ibid.*)

Joonis 1. Kulude arvestuse põhimõtete muutus Taani ettevõtetes 1992.–1996. aastal

Allikas: Autori koostatud lisa 2 alusel

Jooniselt 1 on näha, kuidas varem peamiselt kasutatud muutuvkuluarvestus asendub enne 1994. aastat täiskuluarvestusega, mis muutub kõige enam kasutatavaks kuluarvestuse põhimõtteks kuni vaadeldava perioodi lõpuni. Taani finantsaruandluse standard soovib, et lisaks otsestele toodangukuludele peaks toodangu omahind sisaldama üldkulusid, mis on tekkinud tootmise käigus, viimaks varud müügivalmiduse faasi. Peale aasta aega kestnud diskussioone võeti standard

1993. aastal vastu ning see hakkas kehtima finantsaruannetele alates 1. juulist 1993. aastal või hiljem. (Christiansen 2001)

Seitsmes direktiiv (direktiiv 83/349/EEC) võeti vastu 1990. aastal finantsaruandluse standardi täiendusena. Enamik kontserniga seotud avalikustamise eeskirju ja peaaegu kõik väärtuse hindamise eeskirjad võeti standardist välja ja ühendati spetsiaalses raamatupidamise määruses. Sellest tulenevalt jäid finantsaruandluse standardisse peamised arvestuse ja väärtuse hindamise põhimõtted. Ministri määruses toodi välja grupiettevõtteid reguleerivad avalikustamise reeglid ning põhilised raamatupidamise ja väärtuse hindamise printsiibid. Kõige olulisemad uuendused seoses grupi raamatupidamisega olid järgmised (Christiansen 1993, 608).

1. Väiksed kontsernid ja alamkontsernid ei pea koostama konsolideeritud raamatupidamise aruannet;
2. Tütarettevõtteid ei pea teatud tingimustel konsolideerima;
3. Konsolideeritud raamatupidamise aruanne peab sisaldama lisasid;
4. Kapitaliosaluse meetodi kasutamine on muutunud kohustuslikuks. *Pooling*-meetodi kasutamine ei ole aktsepteeritav;
5. Äriühendused tuleb konsolideeritud aruandes kajastada kapitaliosaluse meetodil, kuid emaettevõtte eraldiseisvas aruandes on lubatud valikuvõimalus;
6. Erinevuste (*goodwill* või *badwill*) elimineerimise kajastamine muutus (vaata alapeatükki 3.1.3, mis käsitleb osalust ja firmaväärtust).

Neljanda (direktiiv 78/660/EEC) ja seitsmenda (direktiiv 83/349/EEC) direktiivi rakendamine tõi Taani raamatupidamise tavasse olulisi muudatusi (lisade arv, vormindus, “asjakohase ja tõepärase” raamatupidamise printsiibi tutvustus jne.), kuid teisalt ei olnud need muudatused kardinaalsed, nagu algselt oli oodata. Mõned suuremad muudatused väärtuse hindamise põhimõttes muudeti kohustuslikuks, kuid raamatupidamistava jäi üldjoontes üsna mitmekülgseks ning raamatupidamise regulatsioonid võrdlemisi paindlikeks. (*Ibid.*)

1991. aastal tuli avalikuks Taani ajaloo üks suurimaid pettuseskandaale, mis kulmineerus Taani ettevõtte *Nordisk Fjer* tegevuse lõpetamisega. Samal ajal toimus ka teisi olulisi likvideerimisi. Sellest ajendatuna nõudsid Taani valitsus ja parlament standardite kehtestamise protsessi ümberkorraldamist ning asutati raamatupidamise kogu (*Accounting Council*), kuhu kuulusid esindajad koostajatest kuni kasutajateni. (Christiansen 1998) Raamatupidamise kogu on

iseloomult nõuandev organ finantsarvestuse alase seadusloome protsessis ning FSR on vastutav standardite väljaandmise eest kuni tänaseni. (IAS Plus 2020)

Raamatupidamise kogu viis 1995. aastal läbi põhjaliku finantsaruandluse standardi uuringu eesmärgiga lihtsustada väikeettevõtete finantsaruandlust. Selle tulemusel suurendati väikese ja keskmise suurusega ettevõtete (mis ei ole avaliku huvi üksus ega börsiettevõtte) defineerimiseks kasutatud mahtude kriteeriumit. Väikesed ja keskmise suurusega ettevõtted said kasu ka arvukatest eranditest ja lihtsustustest. Parandused standardis vähendasid ka optioonide arvu limiiti ja eraldistele kehtivaid selgituste nõudeid, näiteks seoses uurimus- ja arendustegevuse kulude, viitmaksude (*deferred taxes*), allahindluste ja mahakandmistega, ettenägemata tulude või kulude, varude ja lõpetamata toodanguga. (Christiansen, 1996)

Kui varasemalt pidid ettevõtted avalikustama aastaaruande Taani kroonides, siis 1998. aastal toimunud olulise muudatusena Taani finantsaruandluse standardis võimaldati ettevõtetel avalikustada majandusaasta aruanne eurodes või vajadusel mõnes teises valuutas, mis on ettevõtte tegevust arvestades asjakohane. (Christiansen 2003) 25.11.2020 seisuga on Kopenhaageni börsil noteeritud 134 ettevõtet, kes on siiski kõik kasutanud oma aruandes esitlusvaluutana Taani krooni. (Nasdaq Copenhagen 2020) Samuti sätestab Taani finantsaruandluse standard § 16, et ettevõtte konsolideeritud aruandes kasutatud esitlusvaluuta peab ühtima emaettevõtte arvestusvaluutaga.

2001. aasta mais võeti vastu uus finantsaruandluse standard, mis hakkas kehtima alates 2002. aastast. Pärast neljanda direktiivi (direktiiv 78/660/EEC) rakendamist 1981. aastal vastuvõetud finantsaruandluse standard pälvis laiaulatuslikku kriitikat, millest tulenevalt tõi uus standard kaasa mitmeid muudatusi Taani raamatupidamise regulatsioonis. Peamised problemaatilised teemad olid järgmised. (Christiansen 2003, 406)

- „Asjakohase ja tõepärase” üldine põhimõte oli ebaselge;
- Kajastamise (*recognition*) ja mõõtmise (*measurement*) teoreetilised alused olid rahvusvahelise arengu taustal iganenud;
- Raamatupidamise seadused olid muutunud liialt laialivalguvaks ja ebaselgeks – tekkinud oli vajadus süstematiseerimise ning tervikliku reeglistiku järele;
- Eelnenud finantsaruandluse standardis olid kajastamise nõuded ja klauslid seoses lisadega ja aastaaruandega süstematiseerimata ja ebapiisavad.

2001. aastal uuendatud finantsaruandluse standardis, mis põhineb ulatuslikult IFRS-il, on erinevad terminid selgemalt ja põhjalikumalt defineeritud. Erinevalt varasemast eristab uus standard selgelt kajastamist (*recognition*) ja mõõtmist (*measurement*) ning kasutatud raamatupidamise kontseptsioonid (näiteks õiglase väärtuse kontseptsioon) on viidud vastavusse IFRS-i käsitlusega. Üldiselt tähendab standard ettevõtete jaoks väiksemaid valikuvõimalusi, mis on seotud õiglase väärtuse printsiibiga, ning printsiibiga, et kõik vara ja kohustised peavad olema kajastatud. Küll aga jäi põhimõtte „asjakohane ja tõepärane” definitsioon samaks. (Christiansen 2003)

2014. aastast alates on lubatud avalikustada aastaaruanded ainult inglise keeles. (*Denmark ... 2021*) Alates 1. jaanuarist 2016 hakkas kehtima direktiiv 2013/34/EU, mis asendas direktiive 78/660/EEC (s.o 4. direktiiv) ja 83/349/EEC (s.o 7. direktiiv) ning mille eesmärk oli direktiivide moderniseerimine ja ettevõtete administratiivkoormuse vähendamine (Pontoppidan 2016). Peale seda aga võeti 22. oktoobril 2014 vastu direktiiv 2014/95/EU, mis muutis direktiivi 2013/34/EU ning kus Taani oli üks esimesi riike, kes viis direktiivi nõuded sisse kohalikku seadustikku.

Direktiivi põhiline muutus seisnes selles, et suurtel ettevõtetel tuli alates 1. jaanuarist 2017 või hiljem algavate aruandeaastate osas hakata tegevusaruandes avalikustama ka ärimudeli kirjeldust, ettevõtte poliitikat, põhiriske, peamisi tulemusnäitajaid (*KPI – key performance indicator*). Lisaks pidid ettevõtted avalikustama kirjelduse sotsiaalselt vastutustundliku käitumise kohta (*CSR – corporate social responsibility*), mis hõlmab keskkondlikke, sotsiaalseid ja töötajatega seotud aspekte, inimõigusi ning korrupsiooni- ja altkäemaksuvastaseid meetmeid. (Deac 2014) Taani parlament kehtestas juba 16. septembril 2008 üsna sarnase ettevõtete sotsiaalse vastutuse aruandluse korra (“*Act amending the Danish Financial Statement Act (Accounting for CSR in large businesses)*”), mis jõustus 2009. aastal. See oli küll Taani finantsaruandluse standardile omaselt paindlik ning kohustas ettevõtteid ainult olema avatud oma valikutes, mida nad jätkusuutlikkuse osas teevad. (Danish Business Authorities 2018)

2017. aasta detsembriks pidid direktiivi 2014/95/EU nõuded olema kohalikesse seadusandlustesse sisse viidud. (CSR ... 2021) GRI (*Global Reporting Initiative*) on 16. veebruaril 2018 avaldatud artiklis toonud välja mõned innovaatilised lähenemised ning parimad praktikad direktiivi rakendamiseks, kus näiteks Taani ja Kreeka on suurendanud ettevõtete arvu, kes peavad nimetatud direktiivi järgi avalikustama jätkusuutlikkuse aruande. Direktiivi järgi kehtib see suurtele ettevõtetele, kus on vähemalt 500 töötajat, kuid Taani on defineerinud suurettevõtte juba

piirmääraga alates 250 töötajast. Teiseks ei rakendata direktiivi mitte ainult ettevõtetele, kes on avaliku huvi üksused, vaid ka raporteerimise klasside C ja D ettevõtetele ning kindlaksmääratud finantsinstitutsioonidele nagu investeerimisfondid ja muud noteeritud finantseerimisettevõtted, mis ei kuulu Taani finantsaruandluse standardi alla. (GRI 2018)

Kuna enamik ettevõtteid, kes direktiivi nõuete kohaselt seda järgima peavad, on juba vastavuses finantsaruandluse standardiga, siis Taani Ettevõtlusameti hinnangul kehtestab direktiiv väga piiratud halduskoormuse, suurendades samal ajal Taani ettevõtete jätkusuutlikkust ja sotsiaalset vastutustundlikkust. Need Taani ettevõtted, kes juba järgivad oma aruannetes GRI jätkusuutliku raporteerimise standardeid (*GRI Standards*) või ÜRO globaalse kokkuleppe põhimõtteid (*UN Global Compact Communication on Progress (COP) principles*), on samaaegselt kooskõlas uue standardi nõuetega. (*Ibid.*)

Alates 1. jaanuarist 2020 on ettevõtetele raporteerimise kategoorias D kohustuslik esitada ka mitmekesisuse aruanne (*diversity report*), kus on, sh, välja toodud juhtkonna koosseisu kuuluvate isikute vanus, sugu, haridus, taust jne. Lisaks on lubatud lähtuda uutest rahvusvahelistest standarditest IFRS 15, IFRS 16 ning IFRS 9. (Larsen *et al.* 2019) Vastu võeti ka rida väiksemaid muudatusi. Taani finantsarvestuse areng on kronoloogiliselt välja toodud lisas 3.

1.3. Avalikustatud finantsaruannete sisu ja vorm

1.3.1. Ettevõtete raporteerimise kategooriad

Juba Taani finantsarvestuse kujunemise algusest on eristatud ettevõtteid vastavalt suurusele ja vormile ning lubatud teatud erandeid väiksematele ettevõtetele või perekonna ettevõtetele. Ka käesoleval ajal kehtiv finantsaruandluse standard klassifitseerib Taani ettevõtted legaalse vormi ja suuruse järgi raporteerimise kategooriateks (*Regnskabsklasser*). Erinevates raporteerimise kategooriates paiknevatele ettevõtetele kehtivad erinevad finantsaruandluse reeglid. Eristatakse personaalses omandis ettevõtteid, kellel ei ole teatud piirmäärade täitumiseni aastaaruande avalikustamise kohustust.

Taani finantsaruandluse standardi kohaselt ei pea ettevõtte avalikustama aastaaruannet, kui kahe järjestikuse majandusaasta jooksul ei ole ületatud järgmised piirmäärad: (ÅRL § 4)

- 1) Bilansimaht: DKK 7 mln,

- 2) Müügitulu: DKK 14 mln,
- 3) Keskmine täistööajaga töötajate arv finantsaastal: 10.

Kui kahel järjestikusel majandusaastal on piirmäärad ületatud või ettevõtte on vabatahtlikult avalikustanud oma aastaaruande ilma seadustest tuleneva kohustuseta, tuleb järgida vastavalt raporteerimise kategooriale A sätestatud kriteeriumeid Taani finantsaruandluse standardi osas II. Väikeettevõtteid, kellel on aruande avalikustamise kohustus, kuuluvad kategooriasse B. Lisaks kuuluvad kategooriasse B mikroettevõtted, kellele kehtivad finantsaruande avalikustamisel järgmised erandid ning sellistel ettevõtetel ei ole kohustust avalikustada järgnevat informatsiooni: (ÅRL § 22 b.)

- 1) kasutatud arvestuspõhimõtete kirjeldus,
- 2) kohustised, mille tasumise tähtaeg on 5 aasta pärast peale bilansipäeva,
- 3) ebatähtselt laekuvate nõuete allahindluse tühistamine ja ebatähtselt laekuvate nõuete allahindlus, mis ei kuulu ettevõtte tavapärase allahindluse hulka (ÅRL § 67 a. 1,2),
- 4) keskmine täistööajaga töötajate arv finantsaastal.

Kui ettevõtte rakendab nimetatud erandeid, tuleb sellekohane informatsioon avalikustada aastaaruandes. Sealjuures ei luba Taani finantsaruandluse standard § 22 b hoolimata allpool olevas tabelis 1 esitatud kriteeriumitele vastamisest kohaldada mikroettevõtetele kehtivaid lihtsustusi järgmiste erandite puhul (ÅRL § 22 b.).

- 1) Ettevõtted, kes omavad osalust teis(t)es ettevõt(e)tes või kellel on kontroll ühe või mitme ettevõtte tegevuse või finantsjuhtimise üle,
- 2) Ettevõtted, kes tegelevad üksnes investeerimisega väärtpaberitesse ja kinnisvarasse või muudesse varadesse ainult investeerimisriski hajutamiseks ning ettevõtte aktsionäridel on õigus saada vara haldamisest majanduslikku kasu,
- 3) Punktis 2) nimetatud ettevõtetega seotud ettevõtted, kellel on küll omakapital, kuid sidusettevõtte eesmärk on üksnes nendes ettevõtetes osaluse omamine,
- 4) Ettevõtted, kellel on bilansipäeval tuletisinstrumentide lepingutest tulenevad õigused või kohustused.

Keskmised ja suured ettevõtted kuuluvad raporteerimise kategooriasse C ning börsiettevõtted ja avaliku huvi üksused, aga ka ettevõtted, kellel on avalikult kaubeldavad aktsiad, võlakirjad või muud väärtpaberid, kuuluvad olenemata suuruselt raporteerimise kategooriasse D. Ettevõtte

raporteerimise kategooria määramisel lähtutakse tabelis 1 toodud piirmääradest. (ÅRL § 7 ja § 22 a.)

Tabel 1. Ettevõtete raporteerimise kategooriad

Kategooria	Omand	Kriteeriumid	Finantsaruandluse standardi osa
A	Personaalses omandis ettevõtted	Kõik, hoolimata suurusest	II
B	Mikroettevõtted	Bilansimaht: DKK < 2.7 mln Müügitulu: DKK < 5.4 mln Töötajate arv: < 10	III
	Väikeettevõtted	Bilansimaht: < DKK 44 mln Müügitulu: < DKK 89 mln Töötajate arv: < 50	
C	Keskmiised ettevõtted	Bilansimaht: < DKK 156 mln Müügitulu: < DKK 313 mln Töötajate arv: < 250	IV
	Suured ettevõtted	Ettevõtted, kes ei ole ei väike- ettevõtted ega keskmised ettevõtted	
D	Börsiettevõtted ja avaliku huvi üksused	Kõik, hoolimata suurusest	V

Allikas: ÅRL § 7 ja § 22 a.

Bilansimaht ülaltoodud tabelis tähendab ettevõtte koguvara mahtu. Kui ettevõtte aruandeaasta periood on lühem või pikem kui 12 kuud, siis müügitulu korrigeeritakse vastavaks ettevõtte 12 kuu müügitulule. Iga Taani ettevõtte peab olema klassifitseeritud ühte neljast kategooriast ning järgima kategooriale määratud klausleid finantsaruandluse standardi vastavates osades ning eirama ülejäänud standardi osasid. Ettevõtte suuruse kategooriate vahel liikumiseks peavad ettevõttel olema vastavad tingimused täidetud kahe järjestikuse majandusaasta jooksul, sealjuures võib ettevõtte vabatahtlikult koostada finantsaruande kõrgema kategooria nõuetest lähtuvalt. (ÅRL § 7) Taani Ettevõtlusameti hinnangul kuulub umbes 95% Taanis registreeritud ettevõtetest

kategooriasse B ning alla 5% ettevõtetest kuulub suuruse kategooriasse C ning kõigest marginaalne osa ettevõtetest kuulub kategooriasse D. Ettevõtte suuruse kategooriate muutmine vastavalt finantstulemuste muutumisele on oluline nende ettevõtete jaoks, kes võiksid auditi asemel teha ülevaatus. (Steffensen *et al.* 2015)

Nõuded A ja B kategooriasse kuuluvate ettevõtete aastaaruannetele on väga laiad ja üldised ning Taani finantsaruandluse standard keskendub rohkem keskmistele ja suurtele ettevõtetele kategooriates C ja D. Eraldi on välja toodud, kui finantsaruandluse standard ei kehti väikeettevõtetele kategoorias B. (ÅRL § 7)

On arutatud selle üle, kas finantsaruandluse standard peaks hõlmama finantsettevõtteid samamoodi nagu traditsioonilisi ettevõtteid. Varasemate regulatsioonidega ei ole finantsettevõtteid (nt pangad ja kindlustusettevõtteid) olnud standardiga kaetud, kuna nendele kehtivad eriregulatsioonid. Aja jooksul võib oodata, et finantsaruandluse standard hakkab ühel või teisel moel reguleerima ka finantsettevõtteid, kui vastavad kohandused on tehtud. (Christiansen 2003) Ka hetkel kehtiv Taani finantsaruandluse standard ei hõlma finantsettevõtteid. Lisaks ei ole Taani finantsaruandluse standardi § 1 kohaselt standardiga kaetud ettevõtteid, kes on reguleeritud riigi raamatupidamiseseadusega (*Lov om statens regnskabsvæsen m.v.*) või kohalike omavalitsuste seadusega ja selle alusel kehtestatud raamatupidamise eeskirjadega.

1.3.2. Avalikustatavate finantsaruannete osad ja vorm

Lähtuvalt ettevõtete raporteerimise kategooriatest kehtivad erinevad nõuded avalikustatavatele finantsaruannete osadele. Kui raporteerimise kategoorias A olevatele ettevõtetele kehtivad aruande avalikustamise korral miimumnõuded ja mikroettevõtetele kategoorias B samuti lihtsustatud nõuded, siis võrdlemisi suur avalikustamise kohustus aastaaruandes kehtib ettevõtetele raporteerimise kategoorias D. Järgnevalt on toodud kokkuvõtlik tabel 2 avalikustatud finantsaruannetele kehtivate nõuete kohta ettevõtete raporteerimise kategooriate lõikes.

Tabel 2. Nõuded avalikustatud aastaaruannete osadele raporteerimise kategooriate lõikes

Aastaaruande osa	A	Mikroettevõtte (B)	B	C	D
Juhtkonna aruanne	X*	X*	X*	X*	X
Audiitori aruanne			X*	X	X
Tegevusaruanne		(X*)	(X*)	X	X
Arvestusmeetodite kirjeldus	X	(X*)	X	X	X
Bilanss	X	X	X	X	X
Kasumiaruanne	X	X	X	X	X
Omakapitali muutuste aruanne				X	X
Rahakäibe aruanne				X	X
Aastaaruande lisad	X	X*	X	X	X

Allikas: PwC 2018, 68

Ülaltoodud tabelist 2 sulgudes ja tärniga või tärniga märgitud raporteerimise kategooriates kehtivad teatud erandid. Ettevõtetel kõikides raporteerimise kategooriates peab aastaaruandes olema toodud bilanss ja kasumiaruanne. Taani finantsaruandluse standardi kohaselt peavad kõik ettevõtted alates raporteerimise klassist C koostama omakapitali muutuste aruande kui ühe põhjaruande raamatupidamise aastaaruandes. Küll aga ei ole teatud tingimustel alates raporteerimise klassist C nõutud rahakäibe aruande koostamine. Kui emaettevõtte koostab konsolideeritud aruande, mis sisaldab konsolideeritud rahakäibe aruannet, siis ei ole emaettevõttel kohustust avalikustada rahakäibe aruannet eraldiseisvalt. (ÅRL § 86) Ka tütarettevõtte võib mitte koostada rahakäibe aruannet, kui emaettevõtte koostab ja avalikustab konsolideeritud rahakäibe aruande, mis sisaldab tütarettevõtet. (ÅRL § 78 a.) Juhtkonna aruandele ja tegevusaruandele kehtivaid nõudeid käsitleb lähemalt käesoleva töö alapeatükk 1.3.5.

Kõikide ettevõtetete suuruse kategooriates B ja C aastaaruanded peavad olema auditeeritud. Sealjuures, kui tegevusaruanne viitab grupile või ettevõttele kui tervikule, siis audiitori aruanne katab aastaaruandest ainult finantsaruandeid. Väikeettevõtted kategoorias B võivad loobuda auditist, kui kahel järjestikusel majandusaastal ei ületata kahte järgmisest kolmest kriteeriumist (ÅRL § 135).

1. Bilansimaht DKK 4 miljonit,

2. Netokäive DKK 8 miljonit,
3. Keskmine töötajate arv täistööajaga 12.

Auditi aruanne peab järgima kindlat formaati ning raport peab sisaldama kohustuslikke alajaotisi ettekirjutatud järjekorras. Audiitori aruanne peab hõlmama juhiste kohaselt järgmist (*Bekendtgørelse om godkendte revisorers erklæringer* § 5).

1. Audiitori arvamus,
2. Arvamuse alus,
3. Tegevuse jätkuvusega seotud oluline ebakindlus,
4. Auditeeritud raamatupidamise kirjete loetelu,
5. Vandeaudiitori kohustused seoses raamatupidamise aastaaruande auditiga,
6. Muud informatsiooni,
7. Tegevusaruande vastavust auditeeritud raamatupidamise aastaaruandele.

Nimetatud juhiste § 5 punkt 6 muu informatsiooni kohta võimaldab auditi aruandes valida rohkemate alternatiivide vahel kui tavapärase „märkuseta otsus“. See võimaldab välja tuua asjaolusid, mis audiitori arvamust ei mõjuta, kuid on aruande tarbija seisukohast märkimisväärsed hindamaks aasta tulemusi, finantspositsiooni ja tulevikuootusi, näiteks tulenevalt ettevõttele kehtivatest õigusaktidest. Oluline on siiski välja tuua, et muu informatsioon ei asenda finantsaruandes kohustuslike eraldiste kajastamist. (*Bekendtgørelse ... 2021*)

Finantsaruandluse standardi kohaselt tuleb avalikustada bilansis ning kasumiaruandes eelmise aasta võrdlusandmed. (ÅRL § 24) Lisades avalikustatava informatsiooni kohta on Taani finantsaruandluse standard sätestanud võrdlemisi vähe spetsiifilisi nõudeid. Kohustuslik ei ole lisades välja tuua võrdlusandmeid, kui seda pole eraldi standardis välja toodud (*Ibid.*). Nõuded on aga kehtestatud lisade struktuurile, mis peavad järgima vastavalt bilansi ja kasumiaruande struktuuri (toodud lisas 4). Kopenhaageni börsi emitentidele kehtestatud nõuete kohaselt tuleb finantsaruannetes välja tuua eelmise aasta võrdlusandmed. Järjepidevuse põhimõtte mittejärgimise korral tuleb viia eelmise aasta võrdlusandmed käesoleva aasta andmetega võrreldavale kujule (ÅRL § 24). Kõik asjakohased arvestuspõhimõtted peavad olema välja toodud eraldi osana aastaaruandes. (ÅRL § 17)

Taani on vastu võtnud liberaalse aruannete vormi põhimõtte. Taanis finantsaruandluse standardi kehtestatud bilansi ja kasumiaruande struktuurid on toodud käesoleva magistritöö lisas 4. Taani

ettevõtetele kehtiv bilansistruktuur on üles ehitatud kasvava likviidsuse järjekorras, mis ühtib Euroopa Liidu soovitatud struktuuriga. Nõuded bilansi formaadile ei ole tekitanud nii palju raskusi kui kasumiaruande puhul. Ettevõtted võivad vabalt valida kahe vertikaalse kasumiaruande vormi vahel. Taani finantsaruandluse standard § 19 toob välja, et kasumiaruande kirjed tuleb klassifitseerida tehingu sisu ja ulatuse (*nature and scope*) alusel. Erinevate formaatide kombinatsioon muudab aga finantsanalüütikute jaoks keeruliseks samas sektoris tegutsevate ettevõtete finantsanalüüsi läbiviimise. Seega on võrreldavus omistatav ainult üldisel tasandil.

1.3.3. Raamatupidamise aastaaruande koostamise alusprintsüübid

Taani finantsaruandluse standardi järgi tuleb finantsaruandes anda ülevaade väärtuse hindamise meetoditest, mis hõlmavad juhtkonna hinnanguid, näiteks depretsatsioonide arvutamise meetoditest, mahakandmistest, ümberhindlustest ning välisvaluuta konverteerimise alustest. Taani finantsaruandluse standardi kohaselt tuleb tuua välja informatsioon raamatupidamises kasutatud arvestuspõhimõtete kohta kõikides valdkondades, mis on olulised finantsaruandest asjakohase ja tõepärase arusaama omandamiseks. Taani finantsaruandluse standardi kohaselt peab ettevõtte raamatupidamine ning koostatud finantsaruanne põhinema järgmistel eeldustel (ÅRL § 13):

1. Üheselt mõistetavus;
2. Sisu on tähtsam kui vorm;
3. Olulisus: kõik asjakohased teemad peavad olema kajastatud aastaaruandes, v.a. kui need on ebaolulised;
4. Tegevuse jätkuvus;
5. Neutraalsus: iga väärtuse muutus peab olema näidatud, hoolimata selle mõjust omakapitalile ja kasumiaruandele;
6. Tekkepõhisus: tehingud, sündmused ja muutused tuleb raamatupidamises kajastada toimumise hetkel, olenemata tasumise ajast;
7. Järjepidevus: samad kajastamise meetodid ja põhimõtted sama kategooria objektide kajastamisel;
8. Formaalne järjepidevus: eelmise majandusaasta lõpu andmed peavad vastama järgmise aasta võrdlusandmetele;
9. Reaalne järjepidevus: finantsaasta, avalikustamise vorm ja klassifitseerimine, kajastamise meetodid ja mõõtmise alused ning esitlusvaluuta ei tohi muutuda aasta-aastalt.

Ettevõtte või grupi finantsaruande esmatähtis eesmärk on esitada „asjakohane ja tõepärane” ülevaade varast, kohustistest, finantsseisundist ning kasumist või kahjumist. „Asjakohase ja tõepärase” kajastamise põhimõtte erineb mõnevõrra sellele ajalooliselt eelnenud „hea raamatupidamise tavast”. Peamised erinevused „asjakohase ja tõepärase” ning „hea raamatupidamise tava” kajastamise põhimõtete vahel on kokkuvõtvalt välja toodud tabelis 3.

Tabel 3. Erinevused „hea raamatupidamistava” ning „asjakohase ja tõepärase” vahel

„Hea raamatupidamistava”	„Asjakohane ja tõepärane” põhimõtte
<ul style="list-style-type: none"> • Koostajakeskne 	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutajakeskne
<ul style="list-style-type: none"> • Raamatupidamise meetodid 	<ul style="list-style-type: none"> • Holistiline kontseptsioon
<ul style="list-style-type: none"> • Orienteeritud koostamise protsessile 	<ul style="list-style-type: none"> • Orienteeritud lõpptulemusele

Allikas: Autori koostatud Christiansen 1993 alusel

Kui Taani finantsaruandluse standardi § 13 punkt 9 kohaselt ei tohi ettevõtte järjepidevuse printsiibile vastamiseks muuta finantsaastat, avalikustamise vormi ja klassifitseerimise põhimõtteid, kajastamise meetodeid ega mõõtmise aluseid, võib neid siiski muuta, kui muutus annab ettevõttest finantsaruandes asjakohasema ja tõepärasema ülevaate või kui muutus on vajalik, vastamaks uutele regulatsioonidele (kehtib ka näiteks liikumisel ühest ettevõtte raporteerimise kategooriast teise). Sel juhul tuleb muudatuse kirjeldus avalikustada aruande lisades koos muudatuse põhjustega ning mõjuga (kui võimalik, siis monetaarselt) ettevõtte varale, kohustistele, finantsseisundile ja –tulemusele (kasumile/kahjumile). Finantsaruandluse standard lubab finantsaastat, avalikustamise vormi ja klassifitseerimist, kajastamise meetodeid ja mõõtmise aluseid muuta järgmisel neljal juhul (ÅRL § 13).

- Kui tegevuse jätkuvuse katkemisel on võimalik saavutada asjakohasem ja tõepärasem ülevaade,
- Kui muutus on vajalik ettevõtte suuruse kategooria muutumise tõttu,
- Seadusest tulenevad erijuhud,
- Kui Taani finantsaruandluse standardeid muudetakse.

Kui ettevõtte muudab oma arvestuspõhimõtteid, siis sellest mõjutatud kirjetes tuleb Taani finantsaruandluse standardi § 51 kohaselt muudatused sisse viia ka võrdlusandmetesse. Standardi

klauslid ning nõuded avalikustamisele arvestuspõhimõtete muutmisel lähtuvad rahvusvahelisest standardist IAS 8.

1.3.4. Konsolideeritud finantsaruanded

Taani finantsaruandluse standardi kohaselt peab emaettevõtte koostama konsolideeritud aruande, mis hõlmab kõiki tütarettevõtteid. Taani finantsaruandluse standardi § 115 kohaselt peab konsolideeritud finantsaruandes olema välja toodud konsolideeritud vara, kohustised, finantsseisund ning nende tulemused, justkui tegemist oleks ühe ettevõttega. Standardi § 116 ütleb, et konsolideeritud finantsaruanne peab olema sama kuupäevaga nagu emaettevõtte finantsaruanne. Taani finantsaruandluse standard § 120 toob välja, et konsolideerimisel tuleb rida-realt elimineerida konsolideeritavate ettevõtete vahelised nõuded, kohustised, omavaheliste tehingute tulemusel tekkinud tulud ja kulud ning kasum ja kahjum omavahelistest tehingutest ning selliste tehingutega seotud varade bilansiline maksumus (näiteks kontsernisestest varude soetamisel jääb varude bilansiliseks maksumuseks algne soetusmaksumus). See eeldab, et grupis kasutatakse ühtseid arvestuspõhimõtteid ning erinevuste korral (näiteks kui tütarettevõtte lähtub oma finantsarvestuses erinevatest standarditest) tuleb sisse viia vastavad korrigeerimised.

Grupi mõiste defineerimisel lähtub Taani finantsaruandluse standard rahvusvahelisest standardist IAS 27. Tütarettevõtte on Taani finantsaruandluse standardi kohaselt, kui vähemalt üks järgmistest kriteeriumitest on täidetud (*ÅRL Definitioner* 4).

1. Ettevõttel on enamik aktsionäride hääleõigusest teises ettevõttes (välja arvatud juhul, kui see ei too kaasa erandlikel juhtudel kontrolli teise ettevõtte üle);
2. Ettevõtte omab teises ettevõttes aktsiaid (<50%) ning:
 - a) Omab enam kui poolt hääleõigusest teises ettevõttes vastavat teiste aktsionäridega sõlmitud kokkuleppele;
 - b) Omab kontrolli ettevõtte äri- ja finantstegevuse üle vastavalt ettevõtte põhikirjale või vastavale lepingule;
 - c) Ettevõtte omab õigust ametisse nimetada enamikku nõukogu ja juhatuse liikmetest ja/või neid tagasi kutsuda ning omab seeläbi kontrolli teise ettevõtte üle;
 - d) Omab tegelikku enamust hääleõigusest teise ettevõtte üldkoosolekul või vastaval koosolekul ning seega omab kontrolli teise ettevõtte üle;
3. Ettevõttel eksisteerib teises ettevõttes potentsiaalne hääleõigus, sealhulgas aktsiate märkimise ja optioonide väljastamise õigus, mida ettevõtte võib kasutada;

4. Hääleõiguse arvutamisel teises ettevõttes ei arvestata tütarettevõtte enda omakapitali investeeringutega.

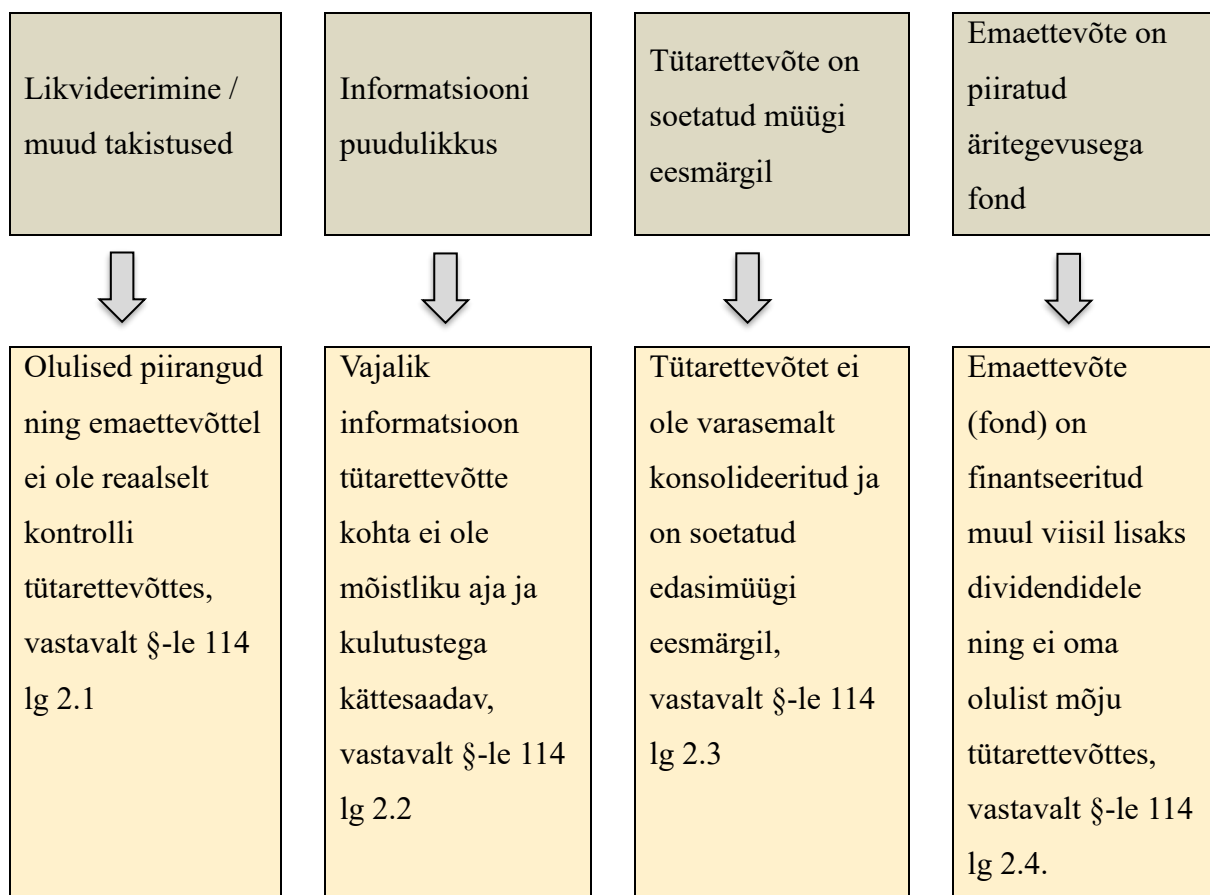
Nagu ülaltoodust tuleneb, on „kontroll” põhiliseks kriteeriumiks emaettevõtte ja tütarettevõtte suhte määramisel. Eespool toodud määratuste põhjal võib tütarettevõttel olla ainult üks otsene emaettevõtte. Kui eksisteerib rohkem ettevõtteid, kes vastavad ühele või mitmele kriteeriumile, jääb emaettevõtte määramisel domineerima siiski asjaolu, kellel on reaalne õigus teist ettevõtet kontrollida. (*ÅRL Definitioner 4*)

Taani finantsaruandluse standardi § 110 toob välja, et konsolideerima ei pea tingimustel, kui grupi finantsandmed ei ületa järgmisi piirmäärasid:

- 1) Bilansimaht 44 miljonit DKK;
- 2) Netokäive 89 miljonit DKK;
- 3) Keskmine töötajate arv täistööajaga aruande perioodi jooksul 50 töötajat.

Lisaks kehtivad Taani finantsaruandluse standardi § 114 kohaselt konsolideerimise erandid, mis on koondatud tabelisse 4.

Tabel 4. Konsolideerimise erandid Taani finantsaruandluse standardis

Allikas: Autori koostatud Taani finantsaruandluse standardi § 114 alusel

Küll aga ei kehti Taani finantsaruandluse standardi § 109 kohaselt väljatoodud konsolideerimisest vabastavad piirmäärad ettevõtetele raporteerimise kategoorias D, sealhulgas börsiettevõtetele ega finants- ja kindlustusettevõtetele.

1.3.5. Tegevusaruanne

Taanis peavad nii emaettevõtte kui grupp tervikuna koostama ja avalikustama aastaaruanded. Mõlemal juhul sisaldavad aastaaruanded juhtkonna aruannet (*management statement, ledelsespåtegning*), bilanssi, kasumiaruannet, terviklikku arvestuspõhimõtete kirjeldust, alates raporteerimise kategooriast C ka rahakäibe aruannet ja omakapitali muutuste aruannet ning vastavalt raporteerimise klassile lisasid ja tegevusaruannet (*management report, ledelsesberetning*). Raporteerimise kategooriates A ja B ei ole otseselt kohustuslik koostada tegevusaruannet, kuid raporteerimise kategoorias B oleva ettevõtte aruandes peavad olema

avalikustatud olulised sündmused majandusaastal ning võimalikud olulised muutused ettevõtte äritegevuses ja omakapitalis.

Finantsaruanne peab hõlmama sissejuhatavat kirjeldust nende arvestuspõhimõtete kohta, mida ettevõtte kasutab, ning informatsiooni, kas raamatupidamisaruanded esitatakse kooskõlas Taani raamatupidamistavaga. Mittevastavused Taani finantsaruandluse standardile tuleb eraldi välja tuua koos põhjendustega. (ÅRL § 22). Juhtkonna aruandes peab juhtkond kinnitama järgnevat: (ÅRL § 8)

1. Aastaruanne on koostatud kooskõlas IFRS-i või Taani finantsaruandluse standardi nõuetega ja ettevõtte põhikirjaga ning teiste ettevõttele kehtivate (seadusest tulenevate) nõuetega;
2. Finantsaruanne või konsolideeritud finantsaruanne annab asjakohase ja tõepärase ülevaate ettevõtte või grupi varast, kohustistest, finantspositsioonist ja kasumist.

Kui juhtkonna aruanne on sisuliselt aastaaruande kinnitamine, siis tegevusaruanne peab andma usaldusväärse ülevaate ettevõtte arengust ning täiendavat informatsiooni, kui ettevõtte finantsaruannet on mõjutanud ettenägematud asjaolud või ebamäärasus. (ÅRL § 76 a.) Taani finantsaruandluse standardiga on kehtestatud tegevusaruandele miinimumnõuded ettevõtetele raporteerimise kategoorias B, mille kohaselt peab selles sisalduma järgnev informatsioon: (ÅRL § 76 a., § 77):

1. Kirjeldus ettevõtte põhitegevusest;
2. Kõikide oluliste muutuste selgitused ettevõtte majandustegevuses ja finantsseisundis.

Kopenhaageni börs on avalikustanud reeglid, mis kehtivad väärtpaberite emitentidele Kopenhaageni börsil. Selle kohaselt peavad kõik börsiettevõtted lähtuma finantsaruande koostamisel IFR standarditest, mis sätestab suuremad nõuded ka avalikustamisele. Kopenhaageni börsi reeglid toovad välja, et avalikustatud peavad olema ka peamised suhtarvud, sealhulgas (kuid mitte ainult), netokäive ja kasum aktsia kohta (EPS). Sealjuures nõuab Kopenhaageni börs poolaasta finantsaruande avalikustamist. (Nasdaq Copenhagen 2020).

2. TAANI JA EESTI FINANTSARUANDLUSE STANDARDITE VÕRDLUSEKS KASUTATUD METOODIKA

Magistritöö uurimisobjekt on Taani finantsarvestus, selle kujunemine ning erinevused ja sarnasused võrreldes Eesti finantsarvestusega. Käesolevas peatükis tutvustab autor magistritöös kasutatud metoodikat, kirjeldab uurimismeetodeid ja põhjendab nende valikut.

2.1. Võrdlevanalüüs olulisemate kirjete lõikes

Eestis võivad kõik Eesti äriühingud (v.a börsil noteeritud ettevõtted ja finantsasutused) valida, kas koostada oma raamatupidamise aastaaruanne vastavalt rahvusvahelistele finantsaruandlusstandarditele (IFRS) või Eesti finantsaruandluse standardile (EFS), mis koosneb Raamatupidamise Toimkonna juhenditest (RTJ). Seejuures põhines viimati nimetatud varem n-ö täismahus IFRS-il, aga alates 2013. aastast on aluseks väike ja keskmise suurusega ettevõtetele koostatud SME IFRS. Börsil noteeritud ettevõtted ja finantsasutused peavad lähtuma täismahus IFRS-ist. Eesti finantsaruandluse standardit töötab välja ja täiendab regulaarselt vastavalt rahvusvaheliste standardite muudatustele sõltumatu organisatsioon Raamatupidamise Toimkond. (PwC 2016)

Tänapäeva Taani finantsaruandluse standard (ÅRL) tugineb suures osas IFRS-i ja IAS-i standarditele, kuid esineb ka nii vormilisi kui sisulisi erinevusi. Taanis võivad väikese ja keskmise suurusega ettevõtted vabatahtlikult tugineda oma aruannete koostamisel samuti SME IFRS-ile, kuid sarnaselt Eestiga peavad börsil noteeritud ettevõtted ja finantsasutused (sh kindlustusettevõtted) lähtuma oma aruannetes täismahus IFRS-ist. Lisas 5 on toodud autori koostatud Eesti ja Taani ettevõtete suuruste kategooriate võrdlustabel.

Magistritöös on Taani ja Eesti finantsaruandluse standardite võrdlemiseks kasutatud kvalitatiivset võrdlevanalüüsi, kuna see võimaldab autori hinnangul kõige põhjalikumalt tuvastada kahes väikeriigis kehtivate finantsaruandluse standardite erinevusi ja sarnasusi. Analüüs on teostatud olulisemate kirjete lõikes, mille valikul on käesoleva töö autor lähtunud peamistest kirjetest finantsaruannetes varade ja kohustiste hulgas ning omakapitali ja tulude kajastamise printsiipide võrdlemisest üleüldisel tasandil. Kulukirjete kajastamise põhimõtete analüüs sisaldub teiste kirjete alapeatükkide sees, sõltuvalt kulu olemusest.

2.2. Gray klassifikaatorid

Teiseks uurimismeetodiks valib käesoleva magistritöö autor Gray klassifikaatoritel põhineva analüüsi, et kaasata kahe riigi finantsarvestuse raamistike võrdlusesse ka kultuuriline aspekt.

Kultuuri mõju finantsarvestusele ja ärikeskkonnale on põhjalikult käsitlenud Hollandi organisatsioonipsühholoog Geert Hofstede (Hofstede 2011). Hofstede töötas välja neli kultuuridimensiooni, S. J. Gray laiendas Hofstede tööd ning töötas välja neli raamatupidamislikku väärtust ehk klassifikaatorit, mis on otseselt seotud Hofstede sotsiaalsete väärtustega. Nendeks on (Chanchania, Willett 2004):

1. professionaalsus (*professionalism*) vs. kohustuslik kontroll (*statutory control*),
2. ühetaolisus (*uniformity*) vs. paindlikkus (*flexibility*),
3. konservatism (*conservatism*) vs. optimism (*optimism*),
4. salastatus (*secrecy*) vs. läbipaistvus (*transparency*).

Professionaalsus *versus* kohustuslik kontroll viitab isereguleerimisele ning spetsialistide professionaalsusele või riigi poolt seadustega reguleeritud kontrollile. Professionaalne raamatupidamine reguleerib end pigem ise ning valitsusel pole sellesse vajalik niivõrd palju sekkuda. (Gray 1988)

Ühetaolisus *versus* paindlikkus – see tähendab, et kas riigis eksisteerivad ühetaolised raamatupidamisreeglid, mida järgitakse järjepidevalt, või esineb reeglites paindlikkus vastavalt ettevõtja vajadustele. Ühetaolisus tähendab ühtset raamatupidamist. Mida kõrgem ühetaolisuse tase, seda madalam ametialaste arvamuste paljus, tõhusam raamatupidamise eeskirjade

rakendamine ja kõrgem menetluse tase. Ühetaolisuse tase näitab ka seda, mis ulatuses mõjutab kohaldatav raamatupidamise süsteem ühiskonda. (*Ibid.*)

Konservatiivsus *versus* optimism tähendab, kas ettevaatlikku lähenemist tuleviku sündmuste raamatupidamises kajastamisele või optimistlikku ning riskivalmit lähenemist. Konservatiivse raamatupidamissüsteemi puhul eeldatakse, et raamatupidamine mõjutab mõõtmises kasutatavaid tavasid. Konservatism ehk teisisõnu alalhoidlikkus on enamasti parempoolne demokraatlik ideoloogia või mõtteviis, mis tugineb eelkõige traditsioonilistele väärtustele. Suurem konservatiivsus tähendab tugevamaid sidemeid traditsiooniliste mõõtmispraktikatega. (*Ibid.*)

Salastamine *versus* avalikustamine viitab kas konfidentsiaalsusele, laiemale avalikkusele avalikustamise piirangutele või läbipaistvusele, avatud ning laiemale avalikkusele suunatud lähenemisele. Mida suurem salastatus, seda väiksem on avalikustamise ulatus. Salastatuse *versus* läbipaistvuse puhul eeldatakse, et raamatupidamise aruannetes avalikustatava informatsiooni hulka mõjutab salastatus või läbipaistvus. (*Ibid.*) Joonis Gray järgi raamatupidamist mõjutavatest sotsiaalsetest ja kultuurilistest teguritest on toodud lisas 6.

3. TAANI JA EESTI FINANTSARUANDLUSE STANDARDITE VÕRDLUS

Käesolevas peatükis toob autor välja olulisemate raamatupidamiskirjete kajastamise Taani finantsaruandluse standardi (*Årsregnskabsloven*, ÅRL) järgi ning koostab võrdleva analüüsi Eesti ja Taani finantsarvestuse raamistike vahel. Autor kasutab ka Gray klassifikaatoreid kultuuriliste dimensioonide mõju hindamiseks finantsarvestuse praktikale.

3.1. Võrdlevanalüüs olulisemate kirjete lõikes

3.1.1. Finantsvarad ja varud

Mõninga erinevusega järgivad Taanis kehtivad reeglid finantsvara kajastamise ja mõõtmise kohta IAS 39 reegleid. Nii Taani kui Eesti finantsaruandluse standardi kohaselt kehtib üldine reegel, et finantsvarad, mille puhul eksisteerib aktiivne turg, tuleb kajastada õiglasel väärtuses ning sellised finantsvarad, mille puhul aktiivset turgu ei eksisteeri, tuleb kajastada korrigeeritud soetusmaksimumuses. Raamatupidamisreeglid finantsvara kajastamise kohta Taanis ja Eestis on toodud tabelis 5.

Tabel 5. Finantsvarade kajastamine RTJ 3 ja ÅRL § 37 järgi.

Kirje	Esmane kajastamine (RTJ ja ÅRL)	Edasine kajastamine (ÅRL § 37)	Edasine kajastamine (RTJ 3)	Väärtuse muutuse kajastamine (RTJ ja ÅRL)
Äritegevusega seotud laenud ja nõuded	Soetusmaksumus	Korrigeeritud soetusmaksumus	Korrigeeritud soetusmaksumus	Kasumiaruanne
Tuletisinstrumendid	Soetusmaksumus	Õiglane väärtus	Õiglane väärtus	Kasumiaruanne
Lunastustähtajani hoitavad finantsinvesteeringud	Soetusmaksumus	Korrigeeritud soetusmaksumus	Korrigeeritud soetusmaksumus/ õiglane väärtus	Kasumiaruanne
Aksiad, millel puudub aktiivne turg	Soetusmaksumus	Soetusmaksumus/ õiglane väärtus	Soetusmaksumus miinus võimalikud allahindlused	Kasumiaruanne
Aktiivsel turul kaubeldav finantsvara	Soetusmaksumus	Õiglane väärtus	Õiglane väärtus	Kasumiaruanne

Allikas: Autori koostatud ÅRL § 37 ning RTJ 3 alusel

Tabelist 5 on näha, et finantsvarad kajastatakse nii ÅRL-i kui RTJ-i kohaselt esmaselt soetusmaksumuses. RTJ 3.7, mis tugineb SME IFRS 11.13, 12.7-le, toob välja, et soetusmaksumus on antud finantsvara või -kohustise eest makstava või saadaoleva tasu õiglase väärtus. Algne soetusmaksumus sisaldab kõiki finantsvara või finantskohustise soetamisega otseselt kaasnevaid tehingukulutusi, välja arvatud selline finantsvara (mida kajastatakse õiglasel väärtuses muutustega läbi kasumiaruande), mille puhul tehingukulutusi ei liideta (ega arvata maha) algse soetusmaksumuse arvestamisel.

Finantsvarade edaspidises kajastamises tulevad ÅRL-i ja RTJ-i võrdluses sisse erinevused lunastustähtajani hoitavates finantsinvesteeringutes ja aktsiates, millel puudub aktiivne turg. RTJ 3.10 kohaselt kajastatakse korrigeeritud soetusmaksumuses lunastustähtajani hoitavad finantsinvesteeringud (näiteks börsil noteeritud võlakirjad), kui ettevõtte on valinud arvestusmeetodiks korrigeeritud soetusmaksumuse meetodi (vastasel korral tuleb kajastada neid investeeringuid õiglasel väärtuses). ÅRL § 37 seevastu ei too välja valikuvõimalust kajastada finantsvara või -kohustise õiglasel väärtuses, kuid annab võimaluse finantsinstrumentide

kajastamisel juhinduda täielikult IFRS-st (IAS 32, IFRS 9, IFRS 7 ja IFRS 13), sealhulgas avalikustamiskoostes. RTJ 3 lubab finantsinstrumentide arvestuses valida kas SME IFRS-i peatükkide 11 ja 12 rakendamise või IAS 39 rakendamise vahel.

Küll aga IAS 39 kohaselt, millest osaliselt juhinduvad nii Taani kui Eesti finantsaruandluse standardid, ei tohiks ettevõtte 2 aastat järjest klassifitseerida oma finantsvara kui tähtajaline hoius, kui tähtaega pole järgitud (IAS 39.9). ÅRL-i järgi peaks finantsvara klassifitseerimine peegeldama juhtkonna tegelikke kavatsusi. Seega ei ole Taanis keelatud finantsvara jätkuvalt kajastada kui tähtajalisi hoiuseid jääkväärtuses. ÅRL-i § 49 järgi tuleb finantsvara õiglase väärtuse korrigeerimine kajastada kasumiaruandes ning samamoodi on ka RTJ 3.11 kohaselt. Finantsinstrumendile kord valitud arvestusmeetodit rakendatakse järjepidevalt.

Taani finantsaruandluse standard lubab § 45 alusel varude arvestusel kasutada FIFO, kaalutud keskmise ja teisi sarnaseid meetodeid. LIFO meetod on keelatud nii ÅRL-i kui RTJ-i kohaselt. RTJ toetub varude arvestuspõhimõtete osas peamiselt SME IFRS-i 13. peatükile. Varud võetakse RTJ 4.8 kohaselt algselt arvele nende soetusmaksumuses, mis koosneb ostukulutustest, tootmiskulutustest ja muudest kulutustest, mis on vajalikud varude viimiseks nende olemasolevasse asukohta ja seisundisse. ÅRL § 44 toob välja, et varude soetusmaksumusse arvestatakse tootmisperioodi jooksul tehtud nii otsesed kui kaudsed kulud, mis sisuliselt ühtib autori hinnangul RTJ-i põhimõttega varude kajastamise kohta. Kaupade tootmise finantseerimiseks laenatud kapitali intresse, mis on tekkinud tootmise perioodil, võib kajastada osana varude omahinnas. Jaotuskulusid soetusmaksumusse arvestada ei ole lubatud. Nii Taani kui Eesti finantsaruandluse standardid lähtuvad varude kajastamisel põhimõttest „madalam soetusmaksumusest või netorealiseerimisväärtusest“.

3.1.2. Materiaalne ja immateriaalne põhivara

ÅRL-i järgi võetakse materiaalne põhivara algselt arvele tema soetusmaksumuses, mis koosneb soetusmaksumusest ja otseselt soetamisega seotud kuludest, mis on vajalikud vara viimiseks tema tööseisundisse ja -asukohta, aga ka finantskuludest. Lisaks eeltoodule lubab RTJ 5 § 11 kaasata materiaalse põhivara soetusmaksumusse vara tulevase demonteerimisega ja asukoha taastamisega (nt maa rekultiveerimine) seotud hinnanguliste kulutuste nüüdsväärtusest juhul, kui selle kajastamine vastab RTJ-is 8 „Eraldised, tingimuslikud kohustised ja tingimuslikud varad“

kirjeldatud eraldiste moodustamise põhimõtetele. Allpool on toodud kokkuvõttev tabel 6 põhivara kajastamise kohta ÄRL-i ning RTJ-i arvestuspõhimõtete järgi.

Tabel 6. Põhivara arvestuse võrdlus ÄRL-i ja RTJ-i vahel

Mittefinantsvara	ÄRL-i arvestuspõhimõte	RTJ-i arvestuspõhimõte
Materiaalne põhivara	- Soetusmaksumus miinus akumulieeritud kulum ja võimalikud väärtuse langusest tulenevad allahindlused - Ümberhindluse mudel	- Soetusmaksumus miinus akumulieeritud kulum ja võimalikud väärtuse langusest tulenevad allahindlused
Kinnisvarainvesteering	- Õiglane väärtus (kui kasutatakse ettevõtte põhitegevuses) - Soetusmaksumus miinus akumulieeritud kulum ja võimalikud väärtuse langusest tulenevad allahindlused (kui pole hinnata võimalik)	- Õiglane väärtus (kui on võimalik hinnata) - Soetusmaksumus miinus akumulieeritud kulum ja võimalikud väärtuse langusest tulenevad allahindlused (kui pole hinnata võimalik)
Immateriaalne põhivara	- Soetusmaksumus miinus akumulieeritud kulum ja võimalikud väärtuse langusest tulenevad allahindlused	- Soetusmaksumus miinus akumulieeritud kulum ja võimalikud väärtuse langusest tulenevad allahindlused
Bioloogiline vara	- Õiglane väärtus (kui on võimalik hinnata) - Soetusmaksumus miinus akumulieeritud kulum ja võimalikud väärtuse langusest tulenevad allahindlused (kui pole hinnata võimalik)	- Õiglane väärtus (kui on võimalik hinnata) - Soetusmaksumus miinus akumulieeritud kulum ja võimalikud väärtuse langusest tulenevad allahindlused (kui pole hinnata võimalik)

Mittefinantsvara	ÅRL-i arvestuspõhimõte	RTJ-i arvestuspõhimõte
Müügiks hoitav põhivara	- Kajastamine samamoodi nagu muude põhivara objektide puhul.	-

Allikas: Autori koostatud alapeatükk 3.1.2. alusel

Materiaalset põhivara amortiseeritakse kasuliku eluea jooksul ning kajastatakse, nagu ka tabelis välja toodud on, nii ÅRL-i kui RTJ-i järgi bilansis tema soetusmaksumuses, millest on maha arvatud akumulieeritud kulum ja võimalikud väärtuse langusest tulenevad allahindlused. ÅRL lähtub materiaalse põhivara kajastamises IAS 16-st. (*Insigdt ... 2021*) Seadused ega Taani finantsaruandluse standardid ei reguleeri depretsatsioonimeetodit või kasulike eluigade erinevust varakategooriate kaupa. Finantsaruandluse standard toob ainult välja, et depretsatsioonimeetod peab peegeldama ettevõtte tegelikku materiaalse põhivara kasutamist nii täpselt kui võimalik. Erijuhtudel, kui ettevõtte ei suuda usaldusväärset hinnata firmaväärtuse kasulikkude eluiga ja arenduskulusid, tuleb eeldada, et see on 10 aastat. (ÅRL § 43) Sama kehtib immateriaalsete varade kasulike eluigade kohta RTJ 5 § 47 järgi.

RTJ 5 kohaselt tuleb vara väärtuse test läbi viia väärtuse languse indikatsioonide ilmnemise korral. IFRS/IAS 16.51 järgi tuleb põhivara jääkväärtust igal aastal hinnata ning vajadusel väärtus alla hinnata. Nagu tabelis 6 on toodud, kehtib ümberhindluse mudel ka Taani finantsaruandluse standardi järgi. Materiaalset põhivara võib ümber hinnata, kui vara kasulik väärtus on suurenenud selliste tegurite tulemusel, mis ei pruugi olla ajutised. Kui aga ümberhindlus on tehtud, siis nõuab Taani finantsaruandluse standard § 42 (2), et mõlemad nii hindamine kui ümberhindamine on tehtud süsteemselt varaobjektide kaupa ning kõikidele objektidele, mis kuuluvad põhivaraga samasse kategooriasse. Kui aga hinnatakse ümber vara, mille kulumit akumulieeritakse, siis peab depretsiooni arvestama ümberhindluse alusel. Ümberhindlust ei tohi näidata kasumiaruandes enne realiseerimist (ehk müüki). Erandjuhtudel eksisteerib omakapitalis eraldi osana ümberhindlusreserv. Kui ümberhindlusega väärtus väheneb, siis tuleb reservi vastavalt korrigeerida. Kui ümberhinnatud vara müüakse, siis tuleb reserv likvideerida. (ÅRL § 41 lg 1).

Taani finantsaruandluse standardi järgi tuleb kasum või kahjum materiaalse põhivara mahakandmisest üldiselt määrata kui vahe müügihinna ning bilansilise väärtuse vahel mahakandmise hetkel, millest on vastavalt maha arvatud demonteerimise, müügi ja võimaliku renoveerimise kulud. See tähendab, et ümberhindlus (see osa, mida maha ei kantud) ei kajastu realiseeritud kasumina kasumiaruandes. Sellise olukorra puhul peab ettevõtte ümberhindluse kandma otse üle ümberhindlusreservist bilansis nii-öelda vabasse reservi. Erandiks siinkohal on see, et kasum või kahjum võib sõltuda erinevusest jääkväärtuse (soetusmaksumus peale akumulieeritud kulumi maha arvestamist) ning müügihinna vahel. Taani finantsaruandluse standardi § 29 (1) ja § 30 täpsustavad, et põhivara mahakandmisest tekkinud kasum või kahjum peab kajastuma kasumiaruandes kui ettevõtte tavapärase tegevus, välja arvatud juhul kui see vastab erakorraliste tulude/kulude kriteeriumitele.

RTJ 6 kohaselt tuleb kajastada materiaalse põhivarana sellised kinnisvarainvesteeringud, mille puhul pole õiglast väärtust võimalik usaldusväärselt ja mõistliku kulu ja pingutusega hinnata. SME IFRS järgi ei ole lubatud kajastada kinnisvarainvesteeringuid soetusmaksumuse meetodil. RTJ 6 punkt 37 toob välja, et Raamatupidamise Toimkonna hinnangul on soetusmaksumuse meetod praktikas väiksemate ettevõtete hulgas väga levinud ning „mõistliku kulu ja pingutuse” hindamine tekitaks neile lisakoormust, millest saadav kasu ei pruugi seda õigustada. Raamatupidamise Toimkonna hinnangul on ülevaatlikum ja selgem, kui sellised kinnisvarainvesteeringu objektid on klassifitseeritud bilansis kinnisvarainvesteeringutena ning lisaks avalikustatud kas bilansis või lisades õiglase väärtuse ja soetusmaksumuse meetodil kajastatavate kinnisvarainvesteeringute bilansilised väärtused.

Nagu eelnevalt käsitletud, on konservatiivsuse põhimõtte Taani raamatupidamise tava ja –seaduse oluline printsiip. Taani finantsaruandluse standardi kohaselt on lubatud kapitaliseerida immateriaalset põhivara, mis on ostetud kolmandatelt osapooltelt. Arenduskulusid võib samuti kapitaliseerida. Mahakandmisi tuleks aga teha, kui vara kasulik eluiga on vähenenud tingituna asjaoludest, mis ei ole ajutised. (Christiansen 2001)

Ettevõtted kategooriates D peavad kapitaliseerima arendusprojektid, mis on seotud kindla toote või protsessiga, mida ettevõtte plaanib hakata tootma või kasutama tootmisprotsessis, sealhulgas müügiload, patendid, firmamärgid ja sarnased õigused. Suuruse järgi kategooriates B ja C olevatel ettevõtetel on lubatud, aga mitte kohustuslik, kapitaliseerida arendusprojektid ja ettevõttesiseselt

loodud intellektuaalset vara nagu patendid, litsentsid, firmamärgid ja sarnased õigused. (ÅRL § 33 ja § 83). RTJ 5 punkt 85 toob välja, et sätestatud arvestuspõhimõtted immateriaalsele põhivarale on enamasti kooskõlas SME IFRS 18-ga, välja arvatud arenduskulude kajastamise põhimõtted, mille puhul Raamatupidamise Toimikond võimaldab valida kahe arvestusmeetodi vahel: arendusväljaminekute kajastamine kuluna (kooskõlas SME IFRS 18-ga) või kapitaliseerimine immateriaalse põhivarana. IFRS lubab arendusväljaminekute kapitaliseerimist.

Immateriaalse vara objekt, mille väärtus on vähenenud, tuleb ümber hinnata vastavalt netomüügiväärtusele või kasutusväärtusele, sõltuvalt sellest, mis on kõrgem. ÅRL-i kohaselt ei tohtinud kuni 31.12.2015 immateriaalset vara ümber hinnata, kuid alates 01.01.2016 lubab ÅRL § 41 (1) sarnaselt IAS 38.75-ega õiglast väärtust ümber hinnata juhul, kui immateriaalse vara osas eksisteerib aktiivne turg, mille alusel õiglast väärtust määrata.

IAS 38.69 lubab kajastada ainult otseselt arenduse alla kuuluvad kulud ettevõtte siseselt arendatava immateriaalse põhivara maksumusse, kuid ÅRL § 82 kohustab selliste kulude kapitaliseerimist immateriaalse põhivara alla. Reklaammaterjalide puhul järgib ÅRL § 36 eelnenud IAS 38 nõuet, mille kohaselt tuleb reklaammaterjalid kapitaliseerida ja amortiseerida vastavalt kasutusele. Kehtiva IAS 38.69 alusel tuleb saadud reklaammaterjalid kanda kuludeks hetkel, mil ettevõtte on saanud ligipääsu materjalidele.

3.1.3. Osalus ja firmaväärtus

ÅRL-i kohaselt võib eraldiseisva ettevõtte finantsaruandes kajastada investeringuid tütar- ja sidusettevõtetesse eri viisidel (ÅRL § 40, § 41, § 43 a.):

1. Soetusmaksumuses (või kaetavas väärtuses, kui see on madalam);
2. Kapitaliosaluse meetodil;
3. Õiglase väärtuste meetodil.

Sama kehtib ka RTJ 11.63 alusel. ÅRL nõuded sidus- ja tütar- ja sidusettevõtetesse tehtud investeringute kajastamisele ja mõõtmisele ettevõtete raporteerimise kategooriate lõikes on magistritöö autor koondanud tabelisse 7.

Tabel 7. Investeeringud sidus- ja/või tütarettevõtetesse kajastamine ja mõõtmine

Kirje	Esmane arvele võtmine	Edasine kajastamine	
Ettevõtte suuruse kategooria	B-D	B	C+D
Investeeringud sidus- ja/või tütarettevõtetesse	Soetusmaksumus	Kapitaliosaluse meetod	Kapitaliosaluse meetod, investeeringud vastavalt ÄRL §-le 114 õiglasest väärtuses

Allikas: Autori koostatud ÄRL § 40, § 41, § 43 a, § 114 ja § 119 alustel.

Eesti RTJ-ide 11.46 ja 5.44-49 järgi amortiseeritakse firmaväärtust ning väärtuse languse test tehakse väärtuse languse indikatsiooni olemasolul. Kui viiteid firmaväärtuse langusele ei esine, siis väärtuse testi tegema ei pea. IFRS 3/IAS 36.10 järgi tuleb teha iga-aastane väärtuse languse test. (RTJ 11, RTJ 5) Sarnaselt EFS-iga amortiseeritakse Taani ÄRL-i § 122.3 järgi firmaväärtust ning eksisteerib 10-aastane amortisatsiooniperioodi limiit. Taani ÄRL § 42 lubab firmaväärtuse allahindlust tagasi keerata, kui väärtuse vähenemise põhjused enam ei kehti, kuid IAS 36.124 seda ei luba nagu ka EFS, hoolimata sellest, kas allahindlus endiselt vastab tegelikule väärtusele või mitte, ehk kord alla hinnatud firmaväärtust enam üles hinnata ei saa.

RTJ 11-l puuduvad eraldi sätted ühisettevõtete kajastamise kohta ning neid käsitletakse finantsarvestuse mõttes kui sidusettevõtteid. Ka SME IFRS-i järgi puuduvad sisulised erinevused nende kajastamisel, kuigi ühisettevõtted on sidusettevõtetest eristatud. ÄRL § 36 eeldab, et äriühendus (*business combination*) kajastatakse investeeringu akumulieeritud maksumuses. Seega ei ole alust olemasolevate investeeringute väärtuse korrigeerimiseks. IFRS 3.42 kohaselt peab ostja kontrolli saavutamise hetkel hindama olemasolevad investeeringud ümber õiglasesse väärtusesse ning kajastama erinevuse kasumiaruandes. Erinevalt IFRS 3-st on Taani finantsaruandluse standardi järgi kohustuslik soetusmaksumusse arvestada soetuskulud.

ÄRL § 43 ja § 114 järgi ei pea emaettevõtte konsolideerima tütarettevõtteid, mis on soetatud edasimüügi eesmärgil. Müügis olevad tütarettevõtted aga tuleb konsolideerida kuni müügi hetkeni. IFRS 5.11 järgi tuleb sellised tütarettevõtted, mis on soetatud edasimüügi eesmärgil, tuua eraldi

välja nii vara kui kohustiste all ning IFRS 10 järgi konsolideerida. IFRS 10 nõuab, et grupiettevtete vaheline tulu ja kulu oleksid konsolideeritud finantsaruandes elimineeritud, kuid erinevalt sellest ja Eesti raamatupidamise praktikast lubab ÅRL § 120 (2) jätta grupisisesed tulud ja kulud elimineerimata, kui tehingud on teostatud turutingimustel ning elimineerimine tooks kaasa ebaproportsionaalselt kõrged kulud. RTJ 11 lähtub konsolideerimise reguleerimisel suures pildis SME IFRS 9-st ning konsolideerimiserandina on välja toodud investeerimisetevõtted, kellel on lubatud kajastada tütaretevõtjaid rida-realt konsolideerimise asemel õiglasest väärtuses (RTJ 11.110, tuginedes IFRS-ile 10).

IFRS 10.22 ja SME IFRS 9.22 järgi tuleb kajastada negatiivne mittekontrolliv osalus konsolideeritud omakapitalis. ÅRL-i § 118.4 (4) kohaselt aga ei saa kajastada mittekontrolliva osaluse negatiivset väärtust. Kui emaettevõtte on vastutav tütaretevõtte võlgnevuse eest, siis võib emaettevõtte osalusele vastavat summat, sõltuvalt asjaoludest, kajastada nõudena. Kui emaettevõtte kaotab osaluse müügi tulemusel kontrolli, siis IFRS 10.25 järgi korrigeeritakse järelejäänud investeeringud tütaretevõtetesse õiglasest väärtusesse ning kajastatakse vastavalt kas kasum või kahjum väärtuse ümberhindlusest. Sarnane arvestus kehtib ka RTJ 11.103 kohaselt ning lubatud on kajastamine ka bilansilises maksumuses, kui õiglane väärtus ei ole leitav mõistliku kulu ja pingutusega. Seevastu ÅRL-i § 118 kohaselt kontrolli kaotamisel klassifitseeritakse ettevõtte kui osanik ning proportsionaalne aktsiate jääkväärtus on kui uus soetusmaksumus. Kasumit/kahjumit allesjäänud investeeringult ei kajastata.

3.1.4. Finantskohustised

Taani ÅRL § 37 kohaselt mõõdetakse finantskohustisi üldiselt korrigeeritud soetusmaksumuses. Eksisteerib võimalus juhinduda täielikult IFRS-st, sealhulgas avalikustamisnõuetes (IAS 32, IFRS 9, IFRS 7 ja IFRS 13), mis annab võimaluse kajastada finantskohustisi õiglasest väärtuses muutusega läbi kasumiaruande. Järgnevalt on toodud võrdlev tabel 8 finantskohustiste kajastamise kohta Taanis ja Eestis.

Tabel 8. Finantskohustiste kajastamine RTJ 3 ja ÅRL § 37 järgi.

Kirje	Esmane kajastamine (RTJ ja ÅRL)	Edasine kajastamine (ÅRL § 37)	Edasine kajastamine (RTJ 3)	Väärtuse muutuse kajastamine (RTJ ja ÅRL)
Tuletisinstrumendid	Soetusmaksumus	Õiglane väärtus	Õiglane väärtus	Kasumiaruanne
Mittekaubeldavad finantskohustised	Soetusmaksumus	Korrigeeritud soetusmaksumus	Soetusmaksumus miinus võimalikud allahindlused	Kasumiaruanne
Aktiivsel turul kaubeldavad finantskohustised	Soetusmaksumus	Õiglane väärtus	Õiglane väärtus	Kasumiaruanne

Allikas: Autori koostatud RTJ 3 ja ÅRL § 37 alusel

Üldjoontes ühtivad Taani ja Eesti arvestuspõhimõtted finantskohustiste kajastamisel. Tabelist 8 on näha, et mittekaubeldavate finantskohustiste puhul on küll erinevalt ÅRL-st toodud RTJ-s kajastamine soetusmaksumuses miinus võimalikud allahindlused, kuid Taani finantsaruandluse standardis toodud definitsioon korrigeeritud soetusmaksumusega tähendab, et esialgselt soetusmaksumusest on maha lahutatud tagastatud osamaksed, esialgselt kajastatud summa ja tasumisele kuuluva summa erinevus ning võimalikud allahindlused. Kõik väärtuse muutusest tulenevad kasumid või kahjumid kajastatakse nii Taanis (ÅRL § 37) kui Eestis (RTJ 3.15) aruandeperioodi kasumiaruandes kasumi või kahjumina.

RTJ lähtub rendiarvestuses üldiselt SME IFRS-st 20 "Rendid", välja arvatud müügi- ja tagasirenditehingud kapitalirendi tingimustel müüja- tagasirentija seisukohalt. SME IFRS 20.33 järgi kajastatakse „müüdud” vara müügihinna ja bilansilise väärtuse vahe tuluna rendiperioodi jooksul. RTJ 9 kohaselt kajastatakse tehingut kui vara tagatisel võetud laenu ning tulu ega suuremat amortisatsioonikulu ei kajastata. (RTJ 9.49) Taanis on ettevõtetal võimalus rendiarvestuses valida IAS 17 ning IFRS 16 vahel. Raporteerimisklassis B olevad ettevõtted võivad kapitalirenti bilansis mitte kajastada, kui ei teki vastuolu „asjakohase ja tõepärase” raamatupidamise põhimõttega.

Taani ÅRL § 40 lubab intressikulud kajastada osana põhivara maksumusest, kuid varude puhul vaid selliste varude maksumuses, mida ise luuakse. See tähendab, et intressikulud lubab Taani ÅRL varana kapitaliseerida. Kui IAS 23 defineerib (kapitaliseeritavat) varaobjekti kui vara, mille kasutuskõlblikkuse saavutamiseks kulub teatud aeg, siis Taani ÅRL ei sätesta spetsiifilist nõuet, et peab olema kindel ajaperiood, mis kulub vara valmimiseks nii, et seda saaks hakata kasutama. SME IFRS-i kohaselt laenukasutuse kulutusi kapitaliseerida ei tohi ning ka RTJ 5.16 ei lubanud kuni 01.01.2015 laenukasutuse kulutusi kapitaliseerida. Alates 01.01.2015 on lisatud valikuvõimalus, mis lubab, aga ei kohusta laenukasutuse kulutusi kajastada põhivara soetusmaksumuses (RTJ 5.16).

3.1.5. Eraldised ja tingimuslikud varad ja kohustised

ÅRL lähtub eraldiste defineerimisel IAS 37-st, mille kohaselt on eraldis selline kohustis, mille tekkimine bilansipäeva seisuga on kas tõenäoline või kindel, kuid summa ja realiseerumise aeg on ebakindlad. Eraldise summa peaks olema usaldusväärsetl mõõdetav. Sarnaselt defineerib eraldist RTJ (lähudes SME IFRS-st 21.4, 21.5), mille kohaselt kajastab ettevõtte oma bilansis eraldise juhul, kui: (RTJ 8.9)

- 1) ettevõttel lasub enne bilansipäeva toimunud kohustavast sündmusest tulenevalt juriidiline või faktiline kohustis,
- 2) kohustise realiseerumine on tõenäoline,
- 3) kohustise summat on võimalik usaldusväärsetl mõõta.

Lisaks toob RTJ 8.7 välja, et eraldiste kajastamisel lähtutakse juhtkonna või teiste ekspertide hinnangust selle summa ning realiseerumise aja osas.

Taani finantsaruandluse standardi § 33 kohaselt tuleb vara ja kohustised bilansis kajastada, kui sisulised riskid ja hüved on ettevõttele üle läinud ning nendest tulevikus saadavat majanduslikku kasu ja vara väärtust saab usaldusväärsetl mõõta. Selliste varade ja kohustiste kajastamisel tuleb arvesse võtta kõiki aspekte, sealhulgas eeldatavaid riske ja kahjusid, mis võivad ettevõttele tekkida aastaaruande valmimise kuupäevani. ÅRL-i kohaselt on tingimuslikud kohustised järgmised (ÅRL § 33):

- 1) Kohustis, mis eksisteerib bilansipäeva seisuga mineviku sündmuste tulemusel ning võib viia tulevikus majanduslikest kasudest loobumiseni, s.o ettevõtte vara vähenemine, ning selle kohustise tekkimine ei ole ettevõtte kontrolli all (näiteks hüvitiste nõudmised ettevõtte vastu);

- 2) Mineviku sündmuste tagajärjel bilansipäevaks tekkinud kohustised, mille realiseerumine on ebatõenäoline, kuid realiseerumisel toob kaasa tulevikus majanduslikust kasust loobumise (näiteks pankade puhul bilansipäeva seisuga kasutamata laenulimiit);
- 3) Kohustised, mille saldod ei ole võimalik bilansipäeva seisuga usaldusväärset mõõta (näiteks korrastada maatükk, mille puhul ei ole täpsed kulud ega vajaminev tehnoloogia veel teada).

RTJ 8 tingimuslike kohustiste definitsioon, mis tugineb SME IFRS-ile 2.40, 21.12, ühtib suuresti ÅRL definitsiooniga, kus RTJ 8.48. järgi on tingimuslik kohustus võimalik või eksisteeriv kohustus, mille realiseerumine ei ole tõenäoline või mille suurus ei ole võimalik piisava usaldusväärusega mõõta. RTJ 8.49 kohaselt ei kajastata aruande lisades selliseid tingimuslikke kohustisi, mille realiseerumine on äärmiselt ebatõenäoline. ÅRL lähtub tingimuslike varade ja kohustiste avalikustamises IAS 37-st, kus alla 5%-lise realiseerumise tõenäosusega tingimuslikke varasid ja –kohustisi ei ole vaja aruandes avalikustada ehk sisuliselt määratleb ära selle, mis RTJ-i kohaselt on välja toodud kui „äärmiselt tõenäoline“.

Tingimuslik vara tekib nii ÅRL-i kui RTJ-i kohaselt mineviku sündmuse tagajärjel ning toob ettevõttele kaasa tulevikus majandusliku kasu, kuid vara realiseerumine sõltub ebakindlatest tuleviku sündmustest, mis ei kuulu ettevõtte kontrolli alla, näiteks võimalik kolmandalt osapoolt saadav hüvitis. Käesoleva magistr töö autor on koostanud ÅRL-i ja RTJ-i põhjal tabeli 9 eraldiste ja tingimuslike varade ja kohustiste kajastamise kohta.

Tabel 9 : Eraldiste ja tingimuslike varade ja kohustiste kajastamise võrdlus ÄRL-i ja RTJ-i vahel

Realiseerumise tõenäosus	ÄRL %	RTJ %	Klassifitseerimine kohustise puhul	Avalikustamine ja kajastamine kohustise puhul	Klassifitseerimine vara puhul	Avalikustamine ja kajastamine vara puhul
Kindel realiseerumine	>95%	100%	Kohustis	Kajastada bilansis	Vara	Kajastada bilansis
Tõenäoline	50 - 95%	>50%	Eraldis	Kajastada bilansis ja kirjeldada lisades (ÄRL puhul C ja D raporteerimise kategooriate puhul)	Tingimuslik vara	Kirjeldada lisades
Vähem kui tõenäoline	5 - 50%	<50%	Tingimuslik kohustis	Kirjeldada lisades	-	Ei kajastata ega avalikustata
Ebatõenäoline	<5%	0%	-	Ei kajastata ega avalikustata	-	Ei kajastata ega avalikustata

Allikas: Autori koostatud alamajotis 3.1.5. alusel

Nagu tabelist 9 on näha, siis üldjoontes on tingimuslike varade ja kohustiste kajastamise ja avalikustamise põhimõtted ÄRL-i ja RTJ-i vahel sarnased ning erinevused tekivad defineerimise piirmäärades realiseerumise tõenäosuse kohta. ÄRL-i kohaselt tuleb tingimuslikud kohustised kajastada ka siis, kui nende realiseerumine on ebatõenäoline (kuid üle 5%), ning tingimuslik vara hetkel, mil selle realiseerumine on tõenäoline (üle 50%). Sama kehtib RTJ-i 8.51 järgi, kus vähem kui 50%-lise realiseerumise tõenäosusega vara ei kajastata aruande lisades, kuid praktiliselt 100%-lise kindlusega realiseeruvat tingimuslikku vara ei liigitata sel juhul tingimuslikuks varaks, vaid kajastatakse ettevõtte bilansis varana. ÄRL-i kohaselt kajastatakse kohustisena bilansis üle 95%-lise realiseerumise tõenäosusega tingimuslik kohustis.

Hetkel kehtiva ÄRL-i kohaselt kajastatakse eraldised esmaselt soetusmaksumuses ning edaspidiselt netorealiseerimisväärtuses. Eraldised, mis ei ole seotud tulumaksuga, võib kajastada diskonteeritud väärtuses, mis tähendab eraldisega seotud tuleviku netoväljamaksete väärtuses

diskonteerituna nüüdisväärtusesse. RTJ 8.18 kohaselt kajastatakse eraldi diskonteeritud väärtuses juhul, kui diskonteerimise mõju on oluline ja kui eraldi realiseerub tõenäoliselt hiljem kui 12 kuu jooksul pärast bilansipäeva (tuginedes SME IFRS-ile 21.7). Samamoodi nagu ÄRL, toob RTJ 8.18 (tuginedes SME IFRS-ile 29.23) välja erandina tulumaksuga seotud eraldise (edasilükkunud tulumaksu eraldi), mida ei diskonteerita.

Eraldised tuleb ÄRL-i kohaselt kajastada bilansis eraldi ridadel kohustiste ja omakapitali vahel. Ka RTJ 8.7 kohaselt tuleb kajastada ja avalikustada eraldised aruandes eraldi real, kuna eraldiste mõõtmine tugineb hinnangutel, mis ei pruugi alati täpseks osutada. ÄRL-i kohaselt peavad ettevõtted raporteerimise klassis C ja D lisama aastaaruandesse selgitused moodustatud eraldiste kohta. Raporteerimisklassile B seda nõuet ei kehti, mis on erinev RTJ-st, mille kohaselt peab sõltumata ettevõtte suuruselt avalikustama lisainformatsiooni kõikide oluliste bilansis kajastatud eraldiste rühmade kohta (RTJ 15.41).

Eraldise kajastamise eeldus on, et kohustis on tekkinud. Näiteks restruktureerimise eraldi tuleb ÄRL-i kohaselt moodustada, kui juhtkond on otsustanud restruktureerimise ning selleks on koostatud detailne plaan ja restruktureerimisega seotud isikuid on sellest teavitatud. Sama kehtib RTJ 8.35 kohaselt. Restruktureerimise eraldise osas lähtub ÄRL IAS 37-st, küll aga mõningate väiksemate erinevustega. ÄRL-i kohaselt võib eraldisi alla hinnata, kuid IAS 37 kohaselt ainult siis, kui allahindluse määr on oluline. Kui ÄRL-s on toodud eraldiste kohta välja suhteliselt vähe informatsiooni ning lähtutakse suuresti IAS 37-st, siis RTJ 8 reguleerib ka spetsiifiliste eraldiste kajastamist, nagu garantiieraldised, eraldised kohtuvaidluste suhtes, eraldised kahjuliku lepingu suhtes, eraldised keskkonnakahjustuste suhtes, restruktureerimiseraldised, töösuhete lõpetamise hüvitiste eraldised, pensioni või muude töösuhete järgsete hüvitiste eraldised ning edasilükkunud tulumaks ja dividendide tulumaks.

3.1.6. Omakapital ja reservid

Omakapital koosneb Taani finantsaruandluse standardi kohaselt järgmistest kirjetest: (lisa 4)

1. Aktsiakapital;
2. Aazio (aktsiate üleväärtus);
3. Ümberhindlusreservid;
4. Muud reservid:

- a. Neto ümberhindluse reserv, mis tekib kapitaliosaluse meetodi kasutamisest: netoümberhindlused, mis on seotud konsolideerimata tütarettevõtete või sidusettevõtetega – nende akumuliseerunud netotulemused, lõplikud ümberhindlused, valuutakursside erinevused jne;
- b. Laenude ja tagatiste (sh garantiid) reserv;
- c. Omaaktsiate reserv: Taani seadus lubab omaaktsiaid hinnata kas 0-väärtusega või muu täpsustamata väärtusega. 0-st erinev väärtus nõuab vastava reservi loomist samas summas. Kõige tavapärasem praktika on aga hinnata omaaktsiad nulli;
- d. Ettevõtlusreserv;
- e. Muud kohustuslikud reservid;
- f. Arenduskulude reservid;
- g. Kohustuslik reservkapital: äriseadus nõuab ettevõtetelt piisavaid reserve vastavalt finantspositsioonile;
- h. Muud reservid;

5. Jaotamata kasum.

Lisaks kajastatakse omakapitali all vähemusosalus ja emaettevõtte aktsionäridele või osanikele kuuluv omakapital (ÅRL § 118). RTJ-i kohaselt koosneb omakapital järgmistest kirjetest: (RTJ 2 Lisa 1)

1. Vähemusosalus (ainult konsolideeritud aruannetes);
2. Emaettevõtte aktsionäridele või osanikele kuuluv omakapital (ainult konsolideeritud aruannetes);
3. Aktsiakapital või osakapital nimiväärtuses;
4. Registreerimata aktsia- või osakapital;
5. Ülekurs;
6. Oma osad või aktsiad (miinus);
7. Muud reservid;
8. Muu omakapital (näiteks sisse maksmata osakapital, miinusega);
9. Eelmiste perioodide jaotamata kasum (kahjum);
10. Aruande aasta kasum (kahjum).

Sisuliselt sarnanevad RTJ-i ja ÅRL-i omakapitali struktuurid, kuid arenduskuludele reservi omakapitali alla RTJ-i järgi ei moodustata. Lisaks eksisteerib ÅRL-s laenude ja tagatiste reserv,

mis moodustatakse laenu või tagatise väärtuses, mida tütarettevõtte on andnud omanikele või juhtkonnale ning mis klassifitseeritakse ümber tütarettevõtte vabade reservide alt omakapitali kirje „Laenude ja tagatiste reservid“ alla. ÅRL-is eksisteerib tulenevalt Taani äriseadustikust spetsiaalsetele äriühingutele ettevõtlike reserv. Taanis saab ettevõtte asutada sissemaksiga 1 DKK omakapitali. Edaspidi kehtib nõue, et igal järgneval aastal peab ettevõtte eraldama 25% kasumist kuni täitub omakapitali miinimumnõue, mis on 50 000 DKK.

Taani finantsaruandluse standardi kohaselt ei ole omakapitali muutuste aruande koostamine kohustuslik ettevõtetele raporteerimise kategoorias B. Ettevõtted raporteerimise kategoorias C ja D peavad koostama omakapitali muutuste aruande, täpsustades omakapitali kirjete lõikes järgmist (ÅRL):

- 1) Omakapitali kirje saldo perioodi alguses;
- 2) Lisandumised perioodi jooksul;
- 3) Mahakandmised perioodi jooksul;
- 4) Omakapitali kirjete saldo perioodi lõpus.

Lisaks tuleb omakapitali muutuste aruandes avalikustada omakapitali muutuste sisu kohta lisainformatsioon kirjete lõikes ning juhtkonna ettepanek kasumi jaotamiseks või kahjumi katmiseks. RTJ-i kohaselt tuleb omakapitali muutuste informatsioon avalikustada eraldi lisas, kui seda ei ole avalikustatud omakapitali muutuste aruandes (RTJ 15.26), ning juhtkonna kasumi jaotamise või kahjumi katmise ettepanek on tavaliselt toodud aastaaruande lõpus eraldi osana.

RTJ 2 sätestab nõuded informatsiooni esitusviisile raamatupidamise aastaaruandes ning selle kohaselt tuleb omakapitali muutuste aruandes kajastada aruandeperioodil toimunud muutusi kõikides raamatupidamiskohustuslase omakapitali kirjetes. Omakapitali muutuste aruande struktuur tugineb SME IFRS-ile 6.2 ja 6.3 ning selles tuuakse eraldi välja järgmine informatsioon: (RTJ 2.46)

1. kasumiaruandes kajastatud aruandeperioodi puhaskasum või –kahjum (ettevõtted, kes koostavad vastavalt käesoleva juhendi paragrahvile 30 koondkasumiaruande, esitavad puhaskasumi või –kahjumi asemel aruandeperioodi koondkasumi),
2. arvestuspõhimõtete muutuste mõju omakapitali kirjetele (näiteks jaotamata kasumi tagasiulatuv korrigeerimine seoses uue RT juhendi rakendamisega),
3. vigade korrigeerimise mõju omakapitali kirjetele,

4. omanike poolt tehtud sissemaksud omakapitali (näit. aktsiakapitali suurendamine),
5. omanikele tehtud väljamaksud omakapitalist (näit. jaotatud dividendid),
6. tehingud omaaktsiatega,
7. aktsiate ja osade tühistamised,
8. reservide suurendamised ja vähendamised (sealhulgas muutused kohustuslikus reservkapitalis),
9. muud omakapitali kirjeid mõjutanud majandustehingud.

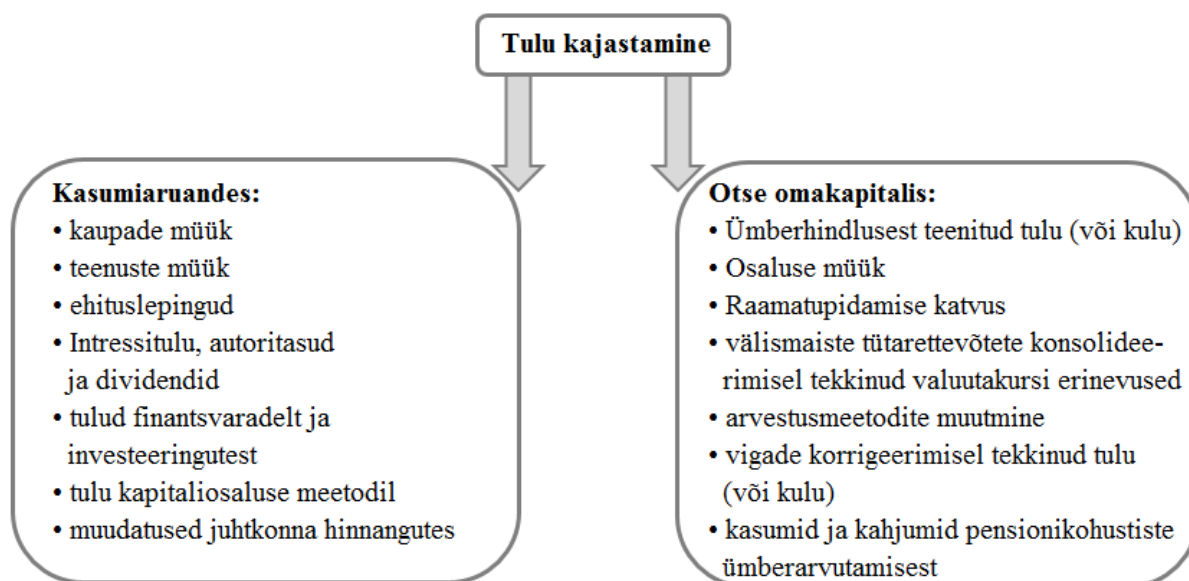
Taani ÅRL-i kohaselt on toodud arvukamalt muid võimalikke reserve. Eestis seevastu seadusega muid reserve kehtestatud ei ole, vaid need sätestatakse ettevõtte põhikirjas. Kuigi Eesti RTJ-i nõuded omakapitali muutuste aruandele on detailsemad, siis üldiselt on nõuded nii Taani ÅRL-i kui ka Eesti RTJ-i kohaselt omakapitali struktuurile ja omakapitali muutuste aruandele sarnased.

3.1.7. Tulud

Taani finantsaruandluse standard tugineb tulu kajastamisel IAS 18 ning IAS 11 tõlgendustele. ÅRL-i § 49 kohaselt kajastatakse tulu selle tekkimise hetkel ning sama põhimõtte kehtib ka RTJ 10.18 kohaselt. RTJ 10.18 lähtub tulu kajastamise kriteeriumitel SME IFRS-ist 23.10, mis sisuliselt ühtib IAS 18 kriteeriumitega. Tulu kaupade müügist kajastatakse siis, kui kõik järgnevalt loetletud tingimused on täidetud: (IAS 18 ja SME IFRS 23.10)

1. olulised omandiga seonduvad riskid ja hüved on läinud üle müüjalt ostjale;
2. müüjal ei ole jätkuvalt niisugust haldamise vastutust, mida seostatakse tavaliselt omandiga, ning puudub tegelik kontroll kauba või toote üle;
3. tulu müügitehingust saab usaldusväärset mõõta;
4. tehingust saadav majanduslik kasu (nt tulu laekumine) on tõenäoline;
5. tehinguga seotud kulutusi on võimalik usaldusväärset hinnata.

Kuna nii RTJ kui ÅRL lähtuvad siin rahvusvahelistest standarditest, siis tulude kajastamise hetke osas kahe riigi finantsaruandluses erinevused puuduvad. Tulude kajastamist ÅRL-i nõuete järgi vastavalt tulu olemusele kirjeldab joonis 2.

Joonis 2: Tulu kajastamine Taani finantsaruandluse standardi § 49.1 ja § 49.2 järgi

Allikas: Autori koostatud ÄRL § 49.1 ja § 49.2 põhjal

Tulu teenimise hetke arvestatakse Taani finantsaruandluse standardi järgi ka pikaajaliste ehituslepingute puhul, kus tuluarvestuses tuleb lähtuda valmidusastme meetodist. Raporteerimise klassis B olevad ettevõtted ei pea kasutama tulude kajastamisel valmidusastme meetodit, kui see ei lähe vastuollu „asjakohase ja tõepärase“ raamatupidamise põhimõttega.

RTJ 10.23. järgi kajastatakse tulu teenuste müügist lähtuvalt osutatava teenuse valmidusastmest bilansipäeval, eeldusel, et teenuse osutamist hõlmava tehingu lõpptulemust (s.o tehinguga seotud tulusid ja kulusid) on võimalik usaldusväärselt prognoosida. Tehingu lõpptulemust on võimalik usaldusväärselt prognoosida siis, kui on täidetud kõik järgmised tingimused: (RTJ 10.22)

- tulu suurust on võimalik usaldusväärselt mõõta,
- tehingust saadava tasu laekumine on tõenäoline,
- tehingu valmidusastet bilansipäeval on võimalik usaldusväärselt mõõta,
- tehinguga seotud tehtud kulusid ning tehingu lõpetamiseks vajalikke kulusid on võimalik usaldusväärselt hinnata.

Eesti RTJ 10 tulu kajastamise reeglid on kooskõlas SME IFRS peatükis 23 sätestatud põhimõtetega ning ehitusteenuse osutamisest saadud tulu kajastamisel kasutatakse peamiselt valmidusastme

meetodit (väljaarvatud RTJ 10-s toodud eriolukorrad). RTJ-s otseselt näiteks mikroettevõtetele ÄRL-le sarnast erandit välja ei ole toodud, küll aga ei ole RTJ 10.26 järgi kohustuslik kasutada valmidusastme meetodit, kui tulu periodiseerimise mõju on ebaoluline, mis sisuliselt ühtib Taani ÄRL põhimõtetega, kuna olulise mõju korral tekiks vastuolu „asjakohase ja tõepärase“ raamatupidamise printsiibiga. Ülaltoodust lähtuvalt juhinduvad tulude kajastamise põhimõtted nii Taanis kui Eestis suuresti rahvusvahelistest standarditest, millest tulenevalt taanduvad tulude arvestuspõhimõtete erinevused erinevustele IAS ja SME IFRS vahel.

Üldreegel sihtfinantseerimise tulude kajastamise kohta on RTJ 12 kohaselt kooskõlas SME IFRS jaotisega 24, välja arvatud vara soetamiseks saadud sihtfinantseerimine, mille puhul ei ole lubatud kajastada sihtfinantseerimist netomeetodil. Raamatupidamise Toimkond on arvamusel, et ka netomeetod on aktsepteeritav, kuna vara soetamiseks saadud sihtfinantseerimist võiks käsitleda kui sihtfinantseerimise andja poolset põhivara soetusmaksumuse hüvitamist, mistõttu aruandekohustuslase jaoks on põhivara soetusmaksumus saadud sihtfinantseerimise võrra väiksem.

Subsiidiumid ja dotatsioonid on Taani finantsaruandluse standardiga reguleerimata valdkond. Taani finantsaruandluse standardid ei käsitle riiklikke subsiidiumeid ning PwC raamatupidamise aastaraamat (PwC 2018) toob välja, et sihtfinantseerimise kajastamisel lähtub ÄRL IAS 20-st.

3.2. Gray klassifikaatorid

Järgnevalt on analüüsitud Taani ja Eesti raamatupidamist Gray nelja klassifikaatori lõikes. Analüüs tugineb Gray küsimustikule (vaata lisasid 7 ja 8) ning selle tulemused on magistritöö autoripoolne hinnang.

3.2.1. Autoriteetsus ja jõustamine

Professionaalsus vs kohustuslik kontroll ning ühetaolisus vs paindlikkus näitavad Gray (1988) järgi riigi raamatupidamise süsteemide autoriteetsust ja jõustamist.

Taani raamatupidamise aluseks on raamatupidamise seadus, finantsaruandluse standard ning neid täiendavad standardid ja määrused. Raamatupidamise areng aga põhineb erialaspetsialistide

loodud raamatupidamisteoorial ning väljakujunenud praktikatel. Taani raamatupidamises on paindlikkus olnud olulisel kohal juba arvestuse kujunemise algusest alates ning ka pärast Euroopa Liidu direktiivide vastuvõtmisi on jäädud võimalikult paindlikuks. Seaduse loome protsessi kaasatakse nii regulatsioonide koostajaid kui kasutajaid ehk praktikuid. Erialainimesed puutuvad vahetult kokku raamatupidamispraktikas tekkivate probleemidega, mille põhjalt anda soovitusi reeglite rakendamiseks. Seega on praktikutel märkimisväärne roll Taani raamatupidamise arengus ja ka raamatupidamise rahvusvahelistumisel ning sellest võib järeldada, et Taani raamatupidamist iseloomustab professionaalsus, millele lisandub selle ala spetsialistide iseregulatsioon, erialainimeste professionaalsed ja isiklikud oskused on väga tähtsal kohal.

Eesti raamatupidamistava on võrreldes Taaniga üsna uus ja põhineb suuresti rahvusvahelistel standarditel. Taani raamatupidamine ulatub 17. sajandisse, Eestis aga hakkas raamatupidamise valdkond arenema alles 1991. aastal, kui lõppes Nõukogude okupatsioon. Küll aga oli Eesti esimene riik maailmas, mis kehtestas seadusega Rahvusvahelised Raamatupidamise Standardid 1995. aastal oma arvestusplatvormiks (Reinaru 2018). Eestis lähtutakse finantsarvestuses seadustest ja Raamatupidamise Toimkonna juhenditest. Erialaspetsialistid on ajalooliselt olnud olulisel kohal seaduste muudatuste ja vastuvõtmise protsessis ning ka praegusel ajal kaasatakse üha rohkem praktikute arvamust (vaata riikide paiknemist skaalal allpool olevalt jooniselt 3).

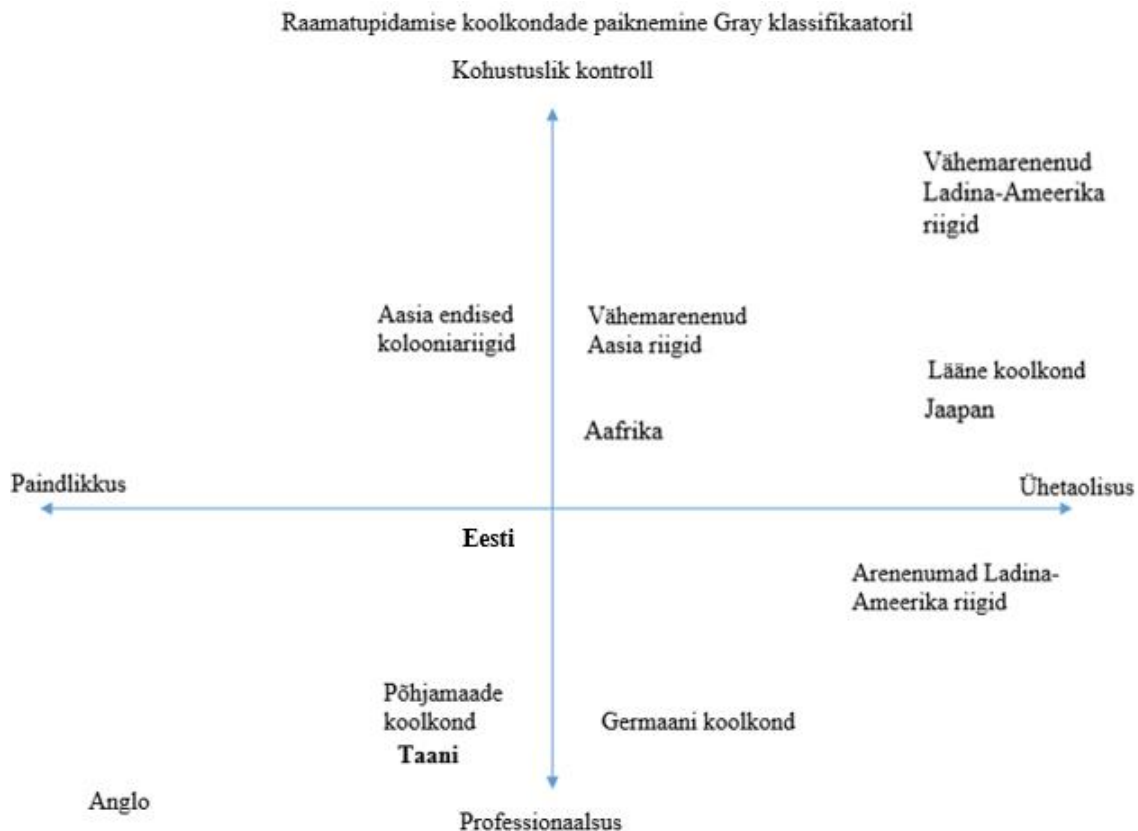
Eestis on raamatupidamise aluseks raamatupidamise seadus ja juhendid ning see muudab raamatupidamise ühetaoliseks, kuna eksisteerivad kindlad regulatsioonid, mida järgitakse. Nii Taani kui Eesti finantsaruandluse standardid toovad välja kindlad elemendid, mis peavad olema aastaaruannete põhjaruannetes esindatud, ning ka nii bilansi kui kasumiaruande soovituslikud struktuurid. Kohustuslik kontoplaan puudub mõlema riigi raamatupidamises, mis teisalt viitab paindlikkusele.

Taanis kehtivad erinevad nõuded eri suurusega ettevõtetele (eksisteerivad kategooriad A-D vastavalt kriteeriumitele, vaata täpsemalt alapeatükk 1.3.1) ning seega on väiksematel ettevõtetel lubatud koostada lihtsustatud aastaaruannet. Eestis sellist võimalust kuni 2015. aasta lõpuni ei olnud ning aruandluse vorminõuded olid kõikidele ettevõtetele ühesugused. Alates 01.01.2016 algavatest aruandeperioodidest tuleb ka Eesti finantsaruandluse standardi järgi klassifitseerida ettevõtted ühte neljast kategooriast: mikroettevõtja, väikeettevõtja, keskmise suurusega ettevõtja või suureettevõtja (vaata Eesti ja Taani ettevõtete suuruste kategooriate võrdlust lisas 5). Alates

01.01.2016 algavatest aruandeperioodidest ei ole Eestis enam mikroettevõtjatel ja väikeettevõtjatel kohustust avaldada aastaaruandes rahakäibe ega omakapitali muutuste aruannet, millega on märkimisväärselt vähendatud nende ettevõtjate halduskoormust ning mis ühtlasi näitab Eesti raamatupidamise tava muutumist paindlikumaks.

Taanis on ettevõtete suuruse kategooriad ning kategooriast lähtuvad nõuded finantsarvestusele kehtinud juba pikka aega (vaata käesoleva töö alapeatükki 1.3.1.). Taanis ei ole väiksematele ettevõtetele (raporteerimise kategoorias A ja B) kohustuslik esitada rahakäibe ega omakapitali muutuste aruannet. Samas aga hakkasid Taanis kehtima konsolideerimise erandid seoses seitsmenda direktiiviga (direktiiv 83/349/EEC) alles aastast 1990, mis viitab sellele, et Taani ei ole ajalooliselt kindlasti kõikides valdkondades olnud paindlik. Kui enne 01.01.2016 oli Taani finantsaruandluse standard üldiselt Eestiga omaga võrreldes selgelt paindlikum, siis on ka Eesti halduskoormuse vähendamises ja aruannete koostamise tingimuste paindlikumaks muutmises astunud sammu edasi.

Gray teostas oma analüüsi ning paigutas tulemused geograafiliste piirkondade alusel kaardile (vaata riikide paiknemist skaalal allpool olevalt jooniselt 3).

Joonis 3. Raamatupidamise süsteemid: autoriteetsus ja jõustamine

Allikas: Autori täiendatud Gray 1988 alusel

Lähtudes eespool toodud analüüsist paikneksid autori hinnangul (nagu on paigutatud ka joonisel 3) nii Taani kui Eesti raamatupidamise süsteemid paindlikkuse ja professionaalsuse sektsioonis, küll aga on paindlikkus ning professionaalsus mõlemad kõrgemal tasemel Taanis.

3.2.2. Mõõtmine ja kajastamine

Gray (1988) järgi näitab konservatismi vs optimismi ning salastatuse vs läbipaistvuse klassifikaatorite vaatlemine vastavalt riigi raamatupidamise süsteemi mõõtmist ja kajastamist.

Kui lähtuda finantsaruande koostamise aluspõhimõtetest, mille järgi aastaaruande eesmärgiks on anda tõepärane ja asjakohane ülevaade ettevõtte finantsseisundist ja –tulemusest, siis ei tohiks finantsaruandes avalikustatud informatsioon olla liialt optimistlik ega liialt konservatiivne. Nii Eesti kui Taani finantsaruandluse standardeid mõjutavad rahvusvahelised standardid, millest

tulenevalt on raamatupidamine ning ettevõtlus üleüldiselt üsnagi reguleeritud. Suurem reguleeritus viitab enamasti konservatismile. See jätab aga aruande koostajale üsnagi vähe valikuvõimalusi. Need valikuvõimalused on enamasti seotud juhtkonna hinnangutega, näiteks põhivara kasulikud eluead, õiglasel väärtuses kajastavate varaobjektid jne, mis tõenäoliselt osutuvadki määravaks riigis kehtiva finantsaruandluse standardi ja praktika hindamisel konservatiivseks või optimistlikuks.

Kuigi konservatiivsuse põhimõte on Taani raamatupidamise tavas olnud ajalooliselt oluline printsiip, millel on tuntav mõju Taani raamatupidamise praktikale praeguseni, ei eksisteeri seda kehtivate majandusaasta aruande koostamise peamiste aluspõhimõtete hulgas. Eestis kajastatakse põhivara soetusmaksumusel ning turuväärtuse tõusmise tingimustes viitab see konservatiivsele kajastamisele. Sama lähenemine kehtib ka Taanis, näiteks varude kajastamisel lähtutakse põhimõttest „madalam soetusmaksumusel või netorealiseerimisväärtusest“, mis viitab samuti konservatiivsusele.

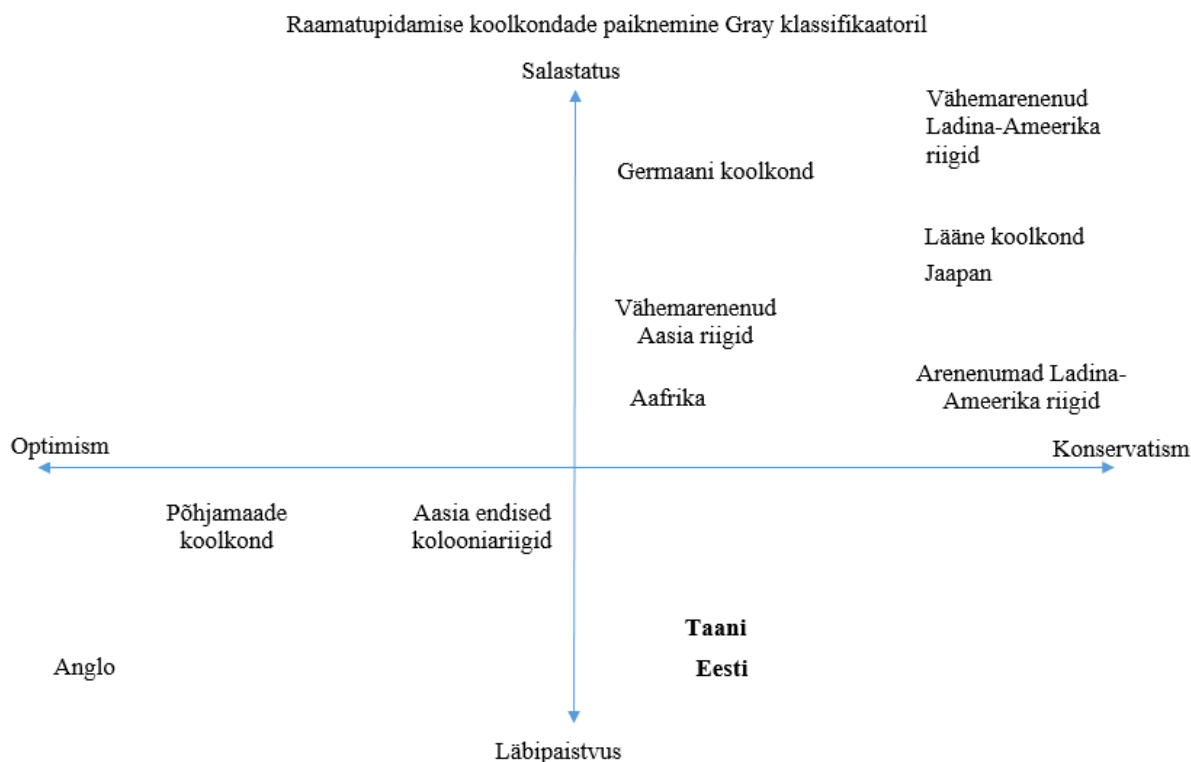
Enamasti kasutatakse Eestis õiglasel väärtuses kajastamist (kui seda on võimalik mõistliku aja ja kulutustega määrata), mis viitab optimismile, samamoodi nagu soetusmaksumusel kajastamine viitab optimismile turuväärtuse languse tingimustel. Selle põhjal võib väita, et mõlema riigi finantsaruandluse standardis esineb võimalusi kajastada finantspositsiooni ja -tulemust optimistlikult. Samas tuleb mõlema riigi finantsaruandluse standardite kohaselt amortiseerida firmaväärtust, mis viitab taas konservatismile.

Sellest tulenevalt on keeruline hinnata, kas konservatism või optimism on suurem Eesti või Taani raamatupidamises, kuid käesoleva töö autori hinnangul kalduvad mõlemad riigid konservatismi *versus* optimismi skaalal konservatismi poole, platseerudes üsnagi keskel (vaata riikide paiknemist skaalal allpool olevalt jooniselt 4).

Eesti raamatupidamises kehtib avalikustamise nõue, mis tähendab, et raamatupidamise aruandes tuleb esitada informatsioon, mis võimaldab saada raamatupidamiskohustuslase finantsseisundist, majandustulemusest ja rahakäibest „asjakohase ja tõepärase“ ülevaate. Eesti ettevõtete majandusaasta aruanded on kättesaadavad äriregistrist, mis viitab Eesti raamatupidamise avalikustatusele ja läbipaistvusele.

Sama avalikustamise nõue ning finantsaruande koostamise aluspõhimõtte kehtib Taanis. Ka Taanis on võimalik tutvuda ettevõtete aastaaruannetega vastava registri vahendusel, kuid võrreldes Eesti äriregistriga ei ole see nii informatiivne ja annab vähemdetailsema ülevaate ettevõttest.

Kuni 31.12.2015 pidid kõik Eesti ettevõtted avalikustama lisaks põhjaruannetele (bilansile ja kasumiaruandele) rahakäibe ja omakapitali muutuste aruande, mis näitab samuti, et Eestis on ajalooliselt olnud läbipaistvuse tase kõrgem. Alates 01.01.2016 algavatele aruandeperioodidele pole Eestis mikro- ja väikeettevõtjatele kohustuslik avalikustada majandusaasta aruandes rahakäibe ja omakapitali muutuste aruannet, mis on sarnane Taanis kehtivate regulatsioonidega ning võrdsustab Eesti ja Taani raamatupidamise avalikustamise taset (vaata riikide paiknemist skaalal allpool olevalt jooniselt 4).

Joonis 4. Raamatupidamise süsteemid: mõõtmine ja kajastamine

Allikas: Autori täiendatud Gray 1988 alusel

Tulenevalt konservatismi vs optimismi analüüsist on käesoleva töö autori hinnangul keeruline määratleda Taani ja Eesti raamatupidamise paiknemist skaalal, kuna mõlema riigi raamatupidamise tavaliselt esineb nii konservatiivseid kui optimistlikke elemente. Sellest tulenevalt on autor paigutanud Eesti ja Taani konservatismi vs optimismi skaalal võrdsetele positsioonidele

ning hindab mõlema riigi raamatupidamise süsteemi pigem konservatiivseks. Küll aga arvestades Eestis nõutava informatsiooni hulka aastaaruannetes ning hiljuti kehtinud nõuet Eesti väikeettevõtetele avalikustada rahakäibe ja omakapitali muutuste aruanne, on käesoleva töö autori hinnangul Eestis läbipaistvus ja avalikustatus mõnevõrra suurem kui Taanis.

3.3. Taani ja Eesti finantsaruandluse standardite võrdlusanalüüside tulemused

Autor on koostanud antud magistritöö tulemustest ülevaatliku tabeli, mis on toodud lisas 9. Käesolevas alapeatükis analüüsib autor kokkuvõtvalt tabelist lisas 9 toodud tähtsamaid tulemusi ning teeb järeldusi.

Osaluse ja firmaväärtuse alapeatükis tuvastatud erinevuse osas ÄRL-i ja RTJ-i vahel ühtib autori arvamus pigem Eestis kehtiva nõudega ning lähtumisega SME IFRS-st, kuna ei näe, et Eesti kontserniettevõtetes esineks taolisi keerulisi elimineerimisi, mis tooksid kaasa ebaproportsionaalsed suured kulutused. Ühtlasi annab grupisiseste tulude ja kulude elimineerimine autori arvates siiski tõepärasema ülevaate kontserni kui terviku finantspositsiooni ja -tulemuse osas. Mitte-elimineerimine võib autori hinnangul kaasa tuua finantsaruande ebakorrektse tõlgendamise riski. Kui Eesti ettevõtlusmaastikule tekib taolisi grupisiseseid tehinguid, mille elimineerimine toob kaasa ebaproportsionaalselt kõrged kulud, võib autori hinnangul nimetatud erandi sisseviimist ka RTJ-i Raamatupidamise Toimkonnale ettepanekuna esitada, kuid autori arvates on seejuures kriitilise tähtsusega rõhutada aastaaruandes läbivalt taolise erandi kasutamist, just selle uudse ja erakorralise loomu tõttu.

Eraldiste ning tingimuslike varade ja kohustiste alapeatüki raames tuvastatud erandi ettepaneku võiks autori arvates Raamatupidamise Toimkonnale esitada, kui praktikas selleks reaalne vajadus esineb. Näiteks võiks kehtida lihtsustatud nõue mitte avalikustada lisainformatsiooni kõikide oluliste bilansis kajastatud eraldiste rühmade kohta ka Eestis mikro- ja väikeettevõtetele, kuid samas ei tundu praktilise poole pealt tegemist niivõrd olulise lihtsustusega, mis aastaaruannete koostamist raamatupidajate jaoks tunduvalt lihtsamaks teeks. Pigem võib eraldiste kohta avalikustatud lisainformatsioon anda olulist teavet aruande lugejale ning koostaja vaatenurgast ei tundu tegemist olevat keeruka ja ebatarviliku lisanõudega, seega võiks autori hinnangul vaadata kehtiva erandi vajalikkuse üle Taani finantsaruandluse standardi poolelt. Erinevused tingimuslike

varade ja kohustiste defineerimise piirmäärades realiseerumise tõenäosuse alusel on autori hinnangul suures pildis pigem marginaalse mõjuga.

Gray klassifikaatorite põhjal teostatud analüüsi tulemustest järeldub, et kuigi alguspunkt oli Eestil ja Taanil raamatupidamispraktika ning finantsaruandluse standardite arengus väga erinev, siis tuginedes viimastele muudatustele finantsaruandluse standardites, on mõlemal väikeriigil suund suures pildis sarnane – võimalikult lihtsa, üheselt mõistetava, kuid piisava finantsaruandluse suunas, võttes arvesse nii koostaja kui tarbija võimalikke seisukohti ja huve.

KOKKUVÕTE

Taani finantsarvestuse algus ulatub tagasi 16. sajandisse, mil kehtis esimene teadaolev raamatupidamist reguleeriv dokument Taanis. See oli seotud kuningriigi ja avaliku haldusega ning vasallid ja kõrgaadlid olid kohustatud arvepidamise näol raporteerima oma tegevuse kohta kuningriigile. Esimesed ettevõtted, mis tegelesid peamiselt põllumajanduse ja kalapüügiga, tekkisid 17. sajandil. 1908. aastal asetleidnud Taani ajaloo üks kõige suuremaid finantsskandaale P. A. Albertiga viis esimese finantsaruandluse standardi vastuvõtmiseni 1912. aastal ning esimene äriseadustik võeti vastu 1917. aastal. (Christiansen 1991)

Käesoleva magistritöö eesmärk oli uurida Taani raamatupidamistava kujunemist ja eripära ning Taani ja Eesti ettevõtetele kehtivaid raamatupidamist reguleerivaid seadusi. Uurimiseesmärgi täitmiseks püstitas autor järgmised uurimisülesanded.

1. Selgitada teadusartiklite põhjal välja Taani finantsarvestuse kujunemist mõjutanud tegurid ning alused järgmiste alapunktide lõikes:
 - Taani ettevõtluse keskkond;
 - Taani finantsarvestuse ajalooline areng;
 - Taanis avalikustatud finantsaruannete vorm ja sisu.
2. Võrrelda Taani finantsaruandluse standardit Eesti finantsaruandluse standardiga.
 - Koostada võrdlev analüüs Taani ja Eesti finantsaruandluse standardite vahel;
 - Hinnata Taani ja Eesti finantsaruandluse standardeid Gray klassifikaatorite alusel;
 - Hinnata potentsiaalseid arengusuundi Taani ja Eesti finantsarvestuses.

Esimeses peatükis uuriti Taani finantsarvestuse kujunemist ning finantsaruannete aluseid ning anti ülevaade Taani ettevõtluse keskkonnast ja muudest tänapäeva finantsarvestust mõjutavatest välisteguritest. Seejärel käsitleti Taani finantsarvestuse ajaloolist arengut, alustades päris algusajast, mil tekkisid esimesed arvepidamise alused, kuni Taani arvestusalase regulatsiooni arengu tagamaadeni. Kolmandas alapeatükis käsitleti avalikustatud finantsaruannete vormi ja sisu arengut ning olulisemate arvestuspõhimõtete ja praktikate kujunemist. Toodi välja ka

raamatupidamise aluspõhimõtted, põhilised eeldused ja nende kujunemine ning anti ülevaade asjakohase ja tõepärase kajastamise kujunemisest.

Magistritöö teises peatükis kirjeldati eesmärgi täitmiseks kasutatud metoodikat ning kolmandas peatükis võrreldi Taani finantsaruandluse standardit Eesti finantsaruandluse standardiga valitud metoodikat kasutades. Kolmanda peatüki esimeses alapeatükis koostati võrdlev analüüs Taani ja Eesti finantsaruandluse standardite vahel olulisemate raamatupidamiskirjete lõikes. Edasi kasutati kahe väikeriigi tänapäeva raamatupidamise võrdluseks Gray klassifikaatoreid, et eristada kultuuriliste tegurite mõju finantsaruandluse raamistikele. Kolmandas alapeatükis koostati kokkuvõttev tabel töö tulemustest ning toodi välja käesoleva töö autori kommentaarid tähtsamatele tulemustele ning anti hinnang potentsiaalsetele arengusuundadele.

Võrdlevanalüüsi tulemusel tuvastati järgmised suuremad erinevused Taani ja Eesti finantsaruandluse standardite vahel.

- ÅRL § 120 (2) lubab jätta grupisisesed tulud ja kulud elimineerimata, kui tehingud on teostatud turutingimustel ning elimineerimine tooks kaasa ebaproportsionaalselt kõrged kulud. Eesti RTJ-de kohaselt sellist erandit välja toodud ei ole.
- ÅRL-i kohaselt peavad ettevõtted raporteerimise klassis C ja D lisama aastaaruandesse selgitused moodustatud eraldiste kohta. Raporteerimisklassile B seda nõuet ei kehti, mis on erinev RTJ-st, mille kohaselt peab sõltumata ettevõtte suurusest avalikustama lisainformatsiooni kõikide oluliste bilansis kajastatud eraldiste rühmade kohta (RTJ 15.41).
- Tingimuslike vara ja kohustiste defineerimise piirmäärad realiseerumise tõenäosuse kohta erinevad mõnevõrra ÅRL ja RTJ vahel, vt täpsemalt alapeatükist 3.1.5.

Võrdlevanalüüsi tulemustest järeldab autor, et tänapäeva Taani ja Eesti finantsaruandluse standardid on üsnagi sarnased, kuigi Taani ja Eesti arvestussüsteemi kujunemise mõjutajad on ajaloos olnud väga erinevad. Kuni 1991. aastani oli Eesti Nõukogude Liidu koosseisus, mis mõjutas suuresti Eesti raamatupidamistava. Sellest hoolimata näitasid Gray klassifikaatorite analüüsi tulemused, et Eesti raamatupidamine on teinud läbi väga kiire arengu, tänu millele on Eesti raamatupidamine Taani raamatupidamisele oluliselt sarnasem kui 1990. aastate alguses. Lisaks mõjutavad mõlema riigi raamatupidamist rahvusvahelised standardid, mis vähendavad erinevusi kahe väikeriigi raamatupidamise vahel veelgi. Kuna Taani, arvestades sealsete ettevõtete

suurust, lähtub suuresti IFRS-st, siis Eesti, kus on suurem enamik ettevõtetest väikeettevõtteid, SME IFRS-st, taanduvad paljud erinevused erinevustele IFRS ja SME IFRS vahel.

Kuigi tänapäeva Eesti ja Taani finantsarvestused on üldjoontes sarnased, on üheks peamiseks erinevuseks raamatupidamises kahes eri riigis kehtiv maksusüsteem. Näiteks kehtib Taanis ettevõtte tulumaks, kuid Eestis maksustatakse aruandeperioodi kasumit dividendide väljamaksmisel. Kui võrdlevanalüüsi tulemusest järeldas käesoleva töö autor, et Taani ja Eesti finantsaruandluse standardid on üsnagi sarnased, siis Gray klassifikaatorite analüüsist järeldub, et kahe riigi vahel on siiski mõningaid olulisi erinevusi.

Eestis oli avalikustatuse tase veel hiljuti selgelt kõrgem kui Taanis, mis tuleneb Eestis registreeritud väikeettevõtete kohustusest avalikustada rahakäibe aruanne ja omakapitali muutuste aruanne kuni aastani 2016. Taanis seevastu on juba finantsarvestuse algusest alates kehtinud väikeettevõtetele mitmed erandid nii raamatupidamises üldiselt kui avalikustamise osas, mis viitab sellele, et Eestis on läbipaistvuse ja avalikustamise tase kõrgem, kuid Taani on see-eest paindlikum. Lisaks, kui Taani raamatupidamise arengus on olnud olulisel kohal erialaspetsialistide kaasatus, siis Eestis hakkas raamatupidamine arenema 1991. aastast ning alles 1995. aastal aasta võeti vastu raamatupidamise seadus, mis tugines rahvusvahelistele standarditele.

Kuigi Eestis kaasatakse erialaspetsialiste ja arvestatakse nende seisukohtadega raamatupidamisega seonduvate seaduste muudatuste ja vastuvõtmise protsessis, on Taani kogemus erialaspetsialistide kaasamisel siiski pikaajalisem. Tuginedes viimastele muudatustele finantsaruandluse standardites, on mõlemal väikeriigil suund suures määras sarnane - võimalikult lihtsa, üheselt mõistetava, kuid piisava finantsaruandluse suunas, võttes arvesse nii koostaja kui tarbija võimalikke seisukohti ja huve.

Käesoleva töö üheks edasiarendamise võimaluseks on uurida maksusüsteemide mõju finantsaruannetele eri riikides, kuna rahvusvaheliste standarditega on kohalik raamatupidamine üsna ära reguleeritud ning see, millised on finantsaruandluse standardite rakendamisel tekkivad erinevused finantsaruannetes, tuleneb paljuski maksusüsteemide eripärast.

SUMMARY

DEVELOPMENT OF FINANCIAL REPORTING IN DENMARK AND COMPARISON OF DANISH AND ESTONIAN FINANCIAL REPORTING STANDARDS

Hanna Holdt

Recent years have shown an upward trend in the relationship of Estonian companies with Danish companies, through established trade or ownership relations. Many Danish companies have subsidiaries in Estonia and are increasingly provided with accounting services from Estonia.

According to the Estonian Register of Enterprises, as of November 2019, more than 280 companies with Danish participation were registered in Estonia. The largest direct investments from Denmark have come to the Estonian branch of Maersk Broker K/S, OÜ Baltic Agro Machinery, AS Baltic Agro, AS Viru Õlu, AS Taanimets, AS Trigon Dairy Farming, JELD-WEN Eesti AS, OÜ Royal Unibrew Estonia, Reval Seafood OÜ, AS Trigon Farming. Although the first accounting law was adopted in Estonia only in 1994 compared to the Danish accounting law first adopted in 1912, the modern accounting of the two small countries is also affected by numerous international standards and European Union directives.

The aim of the master's thesis is to study the development of Danish accounting practice and its peculiarities and to compare the accounting laws applicable to Danish and Estonian companies. The following research tasks will be completed to reach the objective of thesis.

1. On the basis of scientific articles, identify the factors that influenced the development of Danish financial accounting by the following subsections:
 - the Danish business environment;
 - the historical development of Danish financial accounting;
 - form and content of financial statements published in Denmark.

2. Compare the Danish financial reporting standard (ÅRL) with the Estonian financial reporting standard (EFS):
 - Prepare a comparative analysis between Danish financial reporting standard and Estonian financial reporting standard;
 - Assess Danish financial reporting standard and Estonian financial reporting standard on the basis of Gray classifications;
 - Assess potential developments in Danish and Estonian financial accounting.

The master's thesis consists of three chapters: the development of Danish financial accounting and the foundations of financial statements, the overview of the methodology used in the master's thesis and the comparison of Danish and Estonian financial reporting standards. In the first subsection of the theoretical foundations of Danish financial accounting, the author provides an overview of the Danish business environment and other external factors influencing modern financial accounting. The author then focuses on the historical development of Danish financial accounting, starting from the very beginning when the first bases of accounting emerged, to the background of the development of Danish accounting regulation. The third section sets out the development of the form and content of the published financial statements and the development of significant accounting policies and practices. The basic principles, basic assumptions and their development, as well as the development of true and fair recognition are presented.

The second chapter of the master's thesis described the methodology used to achieve the goal and the third chapter compared the Danish financial reporting standard with the Estonian financial reporting standard using the selected methodology. The author provides a comparative analysis of Danish financial reporting standard and Estonian financial reporting standard by major accounting items. Gray classification analysis have also been used to compare the modern accounting environment of the two small countries to distinguish the impact of cultural factors on financial reporting frameworks. In the third subchapter, a summary table of the results of the work was compiled and the comments from the author on the most important results and an assessment of potential developments were presented.

Many different academic articles and sources in English and Danish have been used in this work. Christiansen's European Accounting Guide / Review I - V and various Danish financial accounting standards and laws have been used to map the historical development and turning points in the

development of Danish accounting practice. The second and the third part of this work are mainly based on EFS and ÅRL and the comparison of Danish and Estonian accounting regulations with IFRS / IAS and SME IFRS.

The beginning of Danish financial accounting dates back to the 16th century, when the first known accounting document was in force in Denmark. It was related to the kingdom and public administration, where vassals and high nobles were required to report their activities to the kingdom in the form of accounts. The first companies, mainly engaged in agriculture and fishing, emerged in the 17th century. One of the greatest financial scandals in Danish history with P. Albert in 1908 led to the adoption of the first financial reporting standard in 1912, and the first Commercial Code was adopted in 1917. (Christiansen 1991)

The comparative analysis shows that today's Danish and Estonian financial reporting standards are largely similar, although the factors influencing the development of the Danish and Estonian accounting systems have been very different throughout history. Until 1991, Estonia was part of the Soviet Union, which greatly influenced Estonian accounting practices. Nevertheless, the results of the analysis of the Gray classifications showed that Estonian accounting has developed very rapidly, thanks to which Estonian accounting is significantly more similar to Danish accounting than in the early 1990s. In addition, the accounting in both countries are affected by international standards, which further reduce the differences between the accounts of the two small countries. As Denmark, considering the size of its companies, largely follows IFRS, and Estonia, where the vast majority of companies are small companies, follows SME IFRS, many of the differences come down to the differences between IFRS and SME IFRS.

As a result of the comparative analysis, the following major differences between Danish and Estonian financial reporting standards were identified.

- ÅRL § 120 (2) allows elimination of intra-group income and expenses if the transactions have been carried out on market terms and the elimination would lead to disproportionately high costs. According to the Estonian financial standard, no such exception has been set out.
- According to the ÅRL, companies in reporting classes C and D must include in the annual report an explanation of the provisions made. Reporting Class B is not subject to this requirement, which is different from EFS, which requires the disclosure of additional

information on all significant groups of provisions recognized in the balance sheet, regardless of the size of the enterprise (RTJ 15.41).

- The thresholds for the definition of contingent assets and liabilities for the probability of realization differ somewhat between ÅRL and EFS, see Section 3.1.5 for more details.

Although today's Estonian and Danish financial accounts are broadly similar, a main difference in accounting is the tax system in force in two different countries. For example, corporate income tax applies in Denmark, but in Estonia, profits for the reporting period are taxed only on dividends. While the comparative analysis shows that the Danish and Estonian financial reporting standards are quite similar, the analysis of the Gray classifications shows that there are still some significant differences between the two countries.

Until recently, the level of disclosure in Estonia was clearly higher than in Denmark, due to the obligation of small companies registered in Estonia to disclose the cash flow statement and statement of changes in equity until 2016. In Denmark, on the other hand, small companies that the level of transparency and disclosure is higher in Estonia, but Denmark is more flexible. In addition, while the involvement of specialists has also played an important role in the development of Danish accounting, accounting in Estonia began to develop only in 1991, and from 1995 international standards were used as a basis.

Although nowadays the opinion of specialists in the process of amendments and adoption of laws related to accounting has become more and more involved in Estonia as well, the involvement of specialists has been smaller compared to Denmark. Based on recent changes in financial reporting standards of both countries the direction and aim is similar - towards the simplest possible, unambiguous but sufficient and adequate financial reporting, taking into account the possible views and interests of both the preparer and the consumer.

One way to further develop this work is to examine the impact of tax systems on financial statements in different countries, as local standards are quite regulated by international standards and differences in the application of local reporting standards in different countries are largely due to the specificities of tax systems.

KASUTATUD ALLIKATE LOETELU

- Bekendtgørelse om godkendte revisorers erklæringer.* (2017) Kättesaadav:
<https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2017/1468> (08. aprill 2021)
- Christiansen, M. (1991). Denmark. Alexander, D., Archer, S. (Eds.) *European Accounting Guide: First Edition*. Harcourt Brace Company: New York
- Christiansen, M. (1993). Accounting regulation in Denmark. *European Accounting Review*, 2, 603-616
- Christiansen, M. (1993). Denmark. *European Accounting Review*, 2, 312-318
- Christiansen, M. (1995). Denmark. Alexander, D., Archer, S. (Eds.) *European Accounting Guide: Second Edition*. Harcourt Brace Company: New York
- Christiansen, M. (1996). The relationship between accounting and taxation in Denmark. *European Accounting Review*, 5, 815-833
- Christiansen, M. (1998). Denmark. Alexander, D., Archer, S. (Eds.) *European Accounting Guide: Third Edition*. Harcourt Brace Company: New York
- Christiansen, M. (2001). Denmark. Alexander, D., Archer, S. (Eds.) *European Accounting Guide: Fourth Edition*. Aspen Law & Business. A Wolters Kluwer Company: New York
- Christiansen, M. (2003). Denmark. Alexander, D., Archer, S. (Eds.) *European Accounting Guide: Fifth Edition*. Aspen Publishers. A Wolters Kluwer Company: New York
- Chanchania, S., Willett, R. (2004). An empirical assessment of Gray's accounting. *The International Journal of Accounting*, 2, 125-154
- CSR Europe and GRI (2017). *Member State Implementation of Directive 2014/95/EU: A comprehensive overview of how Member States are implementing the EU Directive on Non-financial and Diversity information*. Kättesaadav:
<https://www.accountancyeurope.eu/wp-content/uploads/1711-NFRpublication-GRI-CSR-Europe.pdf> 24. aprill 2021
- Danish Business Authorities. *Implementation in Denmark of EU Directive 2014/95/EU on the disclosure of non-financial information*. Kättesaadav:
<http://csrgov.dk/file/557863/implementation-of-eu-directive.pdf> (03. mai 2018)

- Danske Revisorer (FSR) kodulehekülg Kätesaadav: <https://www.fsr.dk/om-fsr> 24. november 2020
- Company Formation Denmark, *Types of Companies in Denmark*. Kätesaadav: <https://www.companyformationdenmark.com/types-of-companies-in-denmark> 07. august 2020
- Deac, M. (2014) The new accounting directive – a comparison of reporting requirements. *Economy Series*, 2/2014, University of Târgu Jiu, Romania. Kätesaadav: https://www.utgjiu.ro/revista/ec/pdf/2014-02/29_Deac%20Marius.pdf
- Denmark allows English-only annual reports*. IAS Plus. Kätesaadav: <https://www.iasplus.com/en/news/2014/01/denmark-english-reports> 24. aprill 2021
- Eesti Ettevõttereister (2019). Registrate ja Infosüsteemide Keskus.
- European Commission. (2015). Annex 2: *Overview of the accounting requirements in force on January 31, 2013 per entity type*. CIP Programme 153/PP/ENT/CIP/12/F/S01C04. Written by Ernst & Young. B-1049 Brussels.
- Erhvervsstyrelsen*. Kätesaadav: <https://erhvervsstyrelsen.dk/> (16. jaanuar 2021)
- Federation of European Accountants (2012). *FEE Qualification and Market Access: Working Party Structure and Organisation of the Accountancy Profession. Key features Denmark*. Kätesaadav: https://www.accountancyeurope.eu/wp-content/uploads/120316_Presentation_Denmark2732012421343.pdf 24. aprill 2021
- Federation of European Accountants (2020). *Structure and organisation of the profession – key features – 2020 update* Kätesaadav: <https://www.accountancyeurope.eu/wp-content/uploads/Overview-of-the-profession-in-Denmark-1.pdf> 24. aprill 2021
- Foreningen Danske Revisorer kodulehekülg. Kätesaadav: <https://www.fdr.dk/foreningen-fdr/foreningen> 24.november 2020
- Gray, S. J. (1980, Spring). The impact of international accounting differences from a security analysis perspective: Some European evidence. *Journal of Accounting Research*, 18:1, (64-76). Wiley: USA
- Gray, S. J. (1988). Towards a theory of cultural influence on the development of accounting systems internationally. *Wiley Online Library, Abacus: A Journal of Accounting, Finance and Business Studies*, 24:1, 1-15
- Gray, S. J., & Coenenberg A. G. (Eds.) (1984). *EEC accounting harmonization: Implementation and impact of the fourth directive*. Amsterdam, New York: North Holland.
- GRI (2018). *Innovative Implementation of EU Directive on Non-Financial Reporting*. 3BL MEDIA LLC: UK. Kätesaadav: <https://3blmedia.com/News/Innovative-Implementation-EU-Directive-Non-Financial-Reporting> 24. aprill 2021

- Hofstede, G. (2011). Dimensionalizing Cultures: The Hofstede Model in Context. *International Association for Cross-Cultural Psychology. Online Readings in Psychology and Culture, Unit 2*. The Netherlands. Kättesaadav: <http://scholarworks.gvsu.edu/orpc/vol2/iss1/8>
- IAS 39. Vastu võetud Euroopa Komisjoni poolt 03.11.2008. – ELT, 29.11.2008, 1126/2008; ELT, 20.12.2013, 1375/2013. Kättesaadav: <https://www.iasplus.com/en/standards/ias/ias39> 05. aprill 2021
- IAS Plus kodulehekül. Kättesaadav: <https://www.iasplus.com/en/jurisdictions/europe/denmark> 20. november 2020
- Insigt i årsregnskabsloven 2020/21*. EY. Kättesaadav: https://assets.ey.com/content/dam/ey-sites/ey-com/da_dk/topics/assurance/pdf/ey-insigt-i-aarsregnskabsloven-2020-21.pdf 24. aprill 2021
- Larsen M. S., Møllmann J. T (2019). *Ændringer til årsregnskabsloven*. Kättesaadav: https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/dk/pdf/DK-2019/01/%C3%86ndringer_til_%C3%85RL2.PDF 24. aprill 2021
- Nasdaq Copenhagen (15.02.2020) Rules for issuers of shares. Kättesaadav: [https://www.nasdaq.com/docs/2020/01/07/Nasdaq%20Copenhagen%20Rules%20for%20Issuers%20of%20Shares%20%20-%2015022020%20\(Clean\).pdf](https://www.nasdaq.com/docs/2020/01/07/Nasdaq%20Copenhagen%20Rules%20for%20Issuers%20of%20Shares%20%20-%2015022020%20(Clean).pdf) 15. veebruar 2020
- Nasdaq Copenhagen kodulehekül (25.11.2020) Kättesaadav: <http://www.nasdaqomxnordic.com/aktier/listed-companies/copenhagen> 25. november 2020
- Pontoppidan, C. A. (2016) Public Sector Accounting and Auditing in Denmark. Brusca, I., Caperchione, E., Cohen, S., Rossi, F. M. (Eds.). *Public Sector Accounting and Auditing in Europe: The Challenge of Harmonization*. (42-59) Palgrave Macmillan: UK
- PwC. (2016). *Changes in Estonian Legal Framework and Practices of Accounting and Auditing during 2004-2014*. The Ministry of Finance: Tallinn
- PwC (2018) *Overblik Inspiration Viden Regnskabshåndbogen 2018*. Cool Gray A/S: Hellerup
- PwC töövahendid. *Kontroll-leht aastaaruande koostamiseks Eesti finantsaruandluse standardi järgi*. Kättesaadav: <https://www.pwc.com/ee/et/toovahendid.html> 28. aprill 2021
- Raamatupidamise seadus. Vastu võetud Riigikogus 20. november 2002. a. – RT I 2002, 102, 600. Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/229287>
- Revsbæk Revision kodulehekül Kättesaadav: <http://revsbaek-revision.dk/foreningen-af-registrerede-revisor-er-skifter-navn-til-dansk-revisorforening/> 03. veebruar 2018

H. Steffensen, J. Fedders, K. T. Lassen, M. Jensen, L. Engdahl, C. Boldt, S. Erichsen, J. F. Cordtz, M. Troelsgaard (2015). *Overblik Inspiration Viden Regnskabshåndbogen 2016*. Cool Gray A/S: Hellerup

Reinaru, A. (2018) *Lahkus Eesti raamatupidamise ema, majandusteadlane Rita Maris Ilisson*.
Kättesaadav:
https://www.erk.ee/index.php?option=com_content&view=article&id=451:lahkus-eesti-raamatupidamise-ema-majandusteadlane-rita-maris-ilisson&catid=11&Itemid=374&lang=et 25. aprill 2021

RTJ 1 Raamatupidamise aastaaruande koostamise üldpõhimõtted. RT I, 23.12.2017, 54

RTJ 2 Nõuded informatsiooni esitusviisile raamatupidamise aastaaruandes RT I, 23.12.2017, 54

RTJ 3 Finantsinstrumendid RT I, 23.12.2017, 54

RTJ 4 Varud RT I, 23.12.2017, 54

RTJ 5 Materiaalne ja immateriaalne põhivara RT I, 20.12.2019, 23

RTJ 6 Kinnisvarainvesteeringud RT I, 23.12.2017, 54.

RTJ 7 Bioloogilised varad RT I, 23.12.2017, 54

RTJ 8 Eraldised, tingimuslikud kohustised ja tingimuslikud varad RT I, 20.12.2019, 23.

RTJ 9 Rendiarvestus RT I, 20.12.2019, 23

RTJ 10 Tulu kajastamine RT I, 23.12.2017, 54

RTJ 11 Äriühendused ning tütar- ja sidusettevõtete kajastamine RT I, 20.12.2019, 23

RTJ 12 Sihtfinantseerimine RT I, 23.12.2017, 54

RTJ 15 Lisades avalikustatav informatsioon RT I, 20.12.2019, 23

Årsregnskabsloven (ÅRL). Kättesaadav: <https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2019/838> 24. aprill 2021

LISAD

Lisa 1. Taanis kehtiv kasumiaruande skeem peale direktiivi 78/660/EEC vastuvõtmist

Kasumiaruanne	
Netokäive vastavalt raamatupidamise eeskirjadele	XXXXX
Kulud vastavalt raamatupidamise eeskirjadele	XXXXX
Arvestuslik kasum enne makse	XXXXX
+ Akumuleeritud kulum	XXXXX
- Amortisatsioonikulu	XXXXX
+/- Varude allahindluse muutus	XXXXX
+/- Muud maksuseadusest tulenevad muutused	XXXXX
MAKSUSTATAV KASUM	XXXXX
Tasumisele kuuluvad maksud	XXXXX
NETOKASUM	XXXXX
Kohustised kokku:	
Omakapital	XXXXX
Mittemaksustatavad reservid	XXXXX
Muud kohustised	XXXXX
KOHUSTISED KOKKU	XXXXX

Allikas: Christiansen 1996, 818

Lisa 2. Kulude arvestuse põhimõtete kasutuse osakaalud Taanis 1992. – 1996. aastal

	1992	1993	1994	1995	1996
Muutuvkuluarvestus	44%	38%	32%	32%	29%
Täiskuluarvestus	19%	27%	34%	38%	41%
Kombineeritud põhimõtted	5%	5%	4%	3%	2%
Muud põhimõtted	6%	6%	5%	5%	6%
Info puudub	10%	6%	6%	5%	8%
Mitterakendatav	16%	20%	18%	17%	14%

Allikas: Christiansen 1996

Lisa 3. Taani finantsarvestuse kronoloogiline areng

- 1912 Esimene raamatupidamisseadus (BFL)
- 1917 Esimene äriseadustik
- 1930 Äriseadustiku muudatused
- 1959 Raamatupidamisseadust muudetakse
Ministri määrus raamatupidamise, finantsaruannete ja ja äriühingute raamatupidamisdokumentide säilitamise kohta (raamatupidamise määrus, BFB)
- 1973 Seadus on jagatud kaheks:
- Aktsiaseltside seadus (AL);
- Osäühingute seadus (ApSI).
- 1978 Taani Riiklike Vandeaudiitorite Kutseühendus hakkab rahvusvahelisi raamatupidamise standardeid avalikustama taani keeles
- 1981 Äriühingute majandusaasta aruannet puudutavad alajaotised eraldatakse aktsiaseltside ja osäühingute seadusest. Vastu võetakse finantsaruandluse standard (ÅRL) (neljanda direktiivi rakendamine)
- 1987 Kopenhaageni börs võtab vastu „Noteeritud väärtpaberi emitentide teavitamiskohustused“ (OUBV), milles on öeldud, et avalikult noteeritud äriühingute finantsaruanded peavad vastama kõige kõrgematele raamatupidamise standarditele selles valdkonnas, kus ettevõtte tegutseb.
- 1988 Finantsaruandluse standardit (ÅRL) täiendati:
- Aktsiaseltside ja osäühingute seadusest tõsteti audiitorkohustuse alapeatükk finantsaruandluse standardisse.
- 1988 Taani Riiklike Vandeaudiitorite Kutseühendus (FSR) annab välja esimese Taani raamatupidamise standardi.
- 1989 „Noteeritud väärtpaberi emitentide teavitamiskohustused“ (OUBV) muudeti.
- 1990 Ministri määrus raamatupidamise, finantsaruannete ja äriühingute raamatupidamisdokumentide säilitamise kohta (raamatupidamise määrus, BFB) uuendati.
- Anti välja ministri juhised raamatupidamise kohta.
- 1991 Finantsaruandluse standardit (ÅRL) muudeti (seitsmenda direktiivi rakendamine):
- Vastu võeti ministri määrus majandusaasta aruannete ja grupiaruannete formaadi kohta (finantsaruannete määrus, ÅRB);
- Välja anti ministri juhised kontsernikontode kohta.
- 1991 Aktsiaseltside seadust (AL) muudeti:
- Varasemalt kehtiv informatsiooni avalikustamise nõue suurosanike osas, kellele kuulub 10% aktsiakapitalist, piirati suurosanikega, kellele kuulub 5% aktsiakapitalist.
- 1991 Finantsaruandluse standardit (ÅRL) muudeti:
- Kui ettevõtte muudab oma majandusaastat, ei tohi ükski finantsperiood olla pikem kui 12 kuud;
- Kui ettevõtte muudab arvestuspõhimõtet, tuleb kogu muutus kanda läbi omakapitali ning vastavalt korrigeerida võrdlusandmeid;
- Börsil noteeritud äriühingu audiitor peab töövõtu lõpetamisel viivitamata teavitamata Kopenhaageni börsi ning teavitama äsja valitud audiitorit lõpetamise põhjustest;
- Audiitor peab osalema avalikult noteeritud äriühingute üldkoosolekul ja vastama auditeeritud raamatupidamise aastaaruannetel põhinevatele küsimustele;
- Audiitor peab kontrollima, kas juhatus järgib aktsiaseltsi/osaühingu seadusest ning finantsaruandluse standardist tulenevaid nõudeid;

- Finantsaruanne tuleb esitada Taani Kaubandus- ja Ettevõtlusametile 5 kuu jooksul pärast majandusaasta lõppu.
- 1991 „Väärtpaberite emitentide teavitamiskohustused“ (OUBV) muudeti:
- Börsil noteeritud äriühing peab järgima Taani raamatupidamise standardeid;
 - Kui kõiki grupiettevõtteid ei ole auditeerinud vähemalt üks ematettevõtte audiitoritest, nende rahvusvaheline filiaal või usaldusväärne rahvusvaheline audiitorühing, siis peab see informatsioon olema vastavalt avalikustatud aastaaruandes;
 - Lühendatakse poolaasta ja aastaaruannete avaldamise tähtaegasid.
- 1992 Finantsaruandluse standardit (ÅRL) muudeti:
- Usaldusühingud ja täisühingud peavad järgima finantsaruandluse standardit, kui usaldusühingud või täisühingud on seaduse alusel asutatud ettevõtteid;
 - Taani Kaubandus- ja Ettevõtlusamet võib nõuda sellist teavet, mis on vajalik selleks, et teha kindlaks, kas ettevõtte on standardiga, standardi sätetega ja ettevõtte põhikirjaga kooskõlas.
- 1992 Aktsiaseltside seadus (AL) muudeti:
- Aktsiaseltsi üldkoosolekul ning raamatupidamise aastaaruandes tuleb esitada informatsioon juhatuse liikmete positsioonide kohta teistes ettevõtetes.
- 1994 Finantsaruandluse standardit (ÅRL) muudeti:
- Taani Kaubandus- ja Ettevõtlusamet peab läbi viima statistilisi teste, et kontrollida, kas ettevõtteid järgivad standardit ja standardi sätteid;
 - Asutati raamatupidamise kogu, mis on Tööstusministeeriumi nõuadev organ raamatupidamislikes küsimustes;
 - Suured ettevõtteid peavad avalikustama audititasud.
- 1996 Võeti vastu kaubanduse- ja ettevõtluse standard:
- Piiratud vastutusega äriühingud (ühistud) peavad järgima finantsaruandluse standardi sätteid, kuigi neile kehtivad mitmed erandid, mis on kohaldatavad eritingimustega.
- 1996 „Lisatud väärtpaberite emitentide teavitamiskohustused“ (OUBV) asendatakse järgmisega: „Kopenhaageni börsil noteeritud väärtpaberite emitentide reeglid“ (REBV - *Regler for udstedere af børsnoterede værdipapirer på Københavns Fondsbørs A/S*)
- 1996 Finantsaruandluse standardit (ÅRL) ja finantsaruannete määrust (ÅRB) muudeti:
- Väikeettevõtteid ei pea koostama tegevusaruannet;
 - Väikeettevõtteid ei pea arvestuspõhimõtete muutmisel koostama tagasiulatuvalt aasta alguse algbilanssi ning võivad selle asemel kajastada muutuse mõju läbi jooksva aasta kasumi/kahjumi;
 - Väikeettevõtteid ei pea lisades selgitama ettemakstud kulusid, saadaolevaid tulusid, eraldisi, eelmiste aastatega seonduvaid kulusid ja tulusid ega erandkorralisi kulusid ja tulusid;
 - Enam ei tohi kasutada kasumiaruande horisontaalset formaati, mis tegelikkuses oli praktikas väga haruldane;
 - Täpsustatakse, et edasilükkunud tulumaksu tuleb üldjuhul kajastada eraldistena, kuigi edasilükkunud tulumaksu summa võib siiski raamatupidamise aastaaruande lisades välja tuua;
 - Täpsustatakse, et eraldiste moodustamine, kasutamine ja mahakandmine ning mahakandmised tuleb kajastada kasumiaruandes nende tegevuste- ja funktsioonidega seotud kirjete all;
 - Täpsustatakse, et erandkorraliste tulude ja kulude all võib kajastada üksnes sellised tulud ja kulud, mis ei ole seotud äriühingu tavapärase tegevusega;
 - Raamatupidamislike hinnangute ja nende hinnangute muutuste finantsmõju tuleb avalikustada raamatupidamise aastaaruande lisades;

- LIFO-meetodit varude hindamiseks ei tohi enam kasutada;
 - Täpsustatakse, et käibevara allahindlusreservi moodustamisel tuleb lähtuda bilansipäeva netorealiseerimisväärtusest, järgides printsiipi „madalam soetusmaksumuselt ja turuväärtusest”;
 - Erandkorralise tulemi tulumaks tuleb kajastada kasumiaruandes eraldi real.
- 1998 Finantsaruandluse standardit (ÅRL) muudeti:
- Raamatupidamise aastaaruande võib koostada eurodes või vajadusel mõnes teises valuutas, mis on ettevõtte tegevust arvestades relevantne.
- 2008 Finantsaruandluse standardit (ÅRL) muudeti:
- Taani parlament võttis 16. detsembril 2008 vastu seaduse “*Act amending the Danish Financial Statement Act (Accounting for CSR in large businesses)*”, mis hakkas reguleerima ettevõtete sotsiaalse vastutuse avalikustamise nõudeid.
- 2013 Finantsaruandluse standardit (ÅRL) muudeti:
- Raamatupidamise aastaaruande võib koostada ainult inglise keeles.
 - 26. juunil 2013 võeti vastu direktiiv 2013/34/EU, mis asendab eelmisest sajandist pärinevat direktiivi 78/660/EEC (s.o 4. direktiiv) ja direktiivi 83/349/EEC (s.o 7. direktiiv)
- 2014 Finantsaruandluse standardit (ÅRL) muudeti:
- 22. oktoobril 2014 võeti vastu direktiiv 2014/95/EU, mis muutis direktiivi 2013/34/EU ning kus Taani oli üks esimesi riike, kes viis direktiivi nõuded sisse kohalikku seadusandlusesse.
- 2015 Finantsaruandluse standardit (ÅRL) muudeti:
- 21. mail 2015 võttis Taani parlament (*Folketinget*) vastu Taani finantsaruandluse standardi muudatuse rakendamaks EL direktiivi 2014/95/EU muudatust seoses nõuetega mittefinantsinformatsiooni avalikustamise kohta
- 2018 Finantsaruandluse standardit (ÅRL) muudeti:
- 27. detsembril 2018 muutis Euroopa Parlament direktiivi 2013/34/EU, millega seoses muudeti ka Taanis audiitori täiendkoolituste nõudeid ja tõhustati küberjulgeoleku seadmete ekspordi kontrolli.
- 2020 Finantsaruandluse standardit (ÅRL) muudeti:
- Alates 1. jaanuarist 2020 on ettevõtetel raporteerimise kategoorias D kohustuslik esitada ka mitmekesisuse aruanne, kus on, sh, välja toodud juhtkonna koosseisu kuuluvate isikute vanus, sugu, haridus, taust jne.

Allikas: Autori täiendatud Christiansen 2003 põhjal tuginedes alapeatükile 1.2.

Lisa 4. Taani ettevõtetele kehtivad bilansi ja kasumiaruande struktuurid

1. Skema for balance i kontoform (regnskabsklasse B, C og D)	1. Bilansi kontovormide skeem (raporteerimisklassid B, C ja D)
AKTIVER	AKTIVA
ANLÆGSAKTIVER	PÕHIVARA
I. Immaterielle anlægsaktiver	I. Immateriaalne põhivara
1. Færdiggjorte udviklingsprojekter, herunder patenter og lignende rettigheder, der stammer fra udviklingsprojekter	1. Lõpetatud arendusprojektid, sealhulgas patendid ja sarnased arendusprojektidest tulenevad õigused
2. Erhvervede koncessioner, patenter, licenser, varemærker samt lignende rettigheder	2. Omandatud kontsessioonid, patendid, litsentsid, kaubamärgid ja sarnased õigused
3. Goodwill	3. Firmaväärtus
4. Udviklingsprojekter under udførelse og forudbetalinger for immaterielle anlægsaktiver	4. Ehitusjärgus arendusprojektid ja immateriaalse põhivara ettemaksed
II. Materielle anlægsaktiver	II. Materiaalne põhivara
1. Grunde og bygninger	1. Maa ja ehitised
2. Produktionsanlæg og maskiner	2. Tootmisettevõtted ja masinad
3. Andre anlæg, driftsmateriel og inventar	3. Muud taimed, seadmed ja inventar
4. Materielle anlægsaktiver under udførelse og forudbetalinger for materielle anlægsaktiver	4. Lõpetamata materiaalne põhivara ja ettemakse materiaalse põhivara eest
III. Finansielle anlægsaktiver	III. Finantsiline põhivara
1. Kapitalandele i tilknyttede virksomheder	1. Investeeringud tütarettevõttesse
2. Tilgodehavender hos tilknyttede virksomheder	2. Nõuded sidusettevõtetelt
3. Kapitalinteresser	3. Kapitali huvid
4. Tilgodehavender hos kapitalinteresser	4. Nõuded omakapitali osalusele
5. Andre værdipapirer og kapitalandele	5. Muud väärtpaberid ja investeeringud
6. Andre tilgodehavender	6. Muud nõuded
7. Tilgodehavender hos virksomhedsdeltagere og ledelse	7. Nõuded ettevõtluses osalejatelt ja juhtkonnalt
OMSÆTNINGSAKTIVER	KÄIBEVARA
I. Varebeholdninger	I. Varud
1. Råvarer og hjælpematerialer	1. Toorained ja tarbekaubad
2. Varer under fremstilling	2. Tootmisel olev kaup
3. Fremstillede varer og handelsvarer	3. Tööstuskaubad ja kaubanduskaubad
4. Forudbetalinger for varer	4. Kaupade ettemaksed
II. Tilgodehavender	II. Nõuded
1. Tilgodehavender fra salg og tjenesteydelser	1. Nõuded müügi ja teenuste eest
2. Tilgodehavender hos tilknyttede virksomheder	2. Nõuded sidusettevõtetelt
3. Tilgodehavender hos kapitalinteresser	3. Nõuded omakapitali osalusele

4. Andre tilgodehavender	4. Muud nõuded
5. Krav på indbetaling af virksomhedskapital og overkurs	5. Ettevõtte kapitali ja lisatasude maksmise nõuded
6. Tilgodehavender hos virksomhedsdeltagere og ledelse	6. Nõuded ettevõtluses osalejatelt ja juhtkonnalt
7. Periodeafgrænsningsposter	7. Ettemaksed
III. Værdipapirer og kapitalandele	III. Väärtpaberid ja omakapitaliinvesteeringud
1. Kapitalandele i tilknyttede virksomheder	1. Investeeringud tütaretevetesse
2. Andre værdipapirer og kapitalandele	2. Muud väärtpaberid ja investeeringud
IV. Likvide beholdninger	IV. Raha ja raha ekvivalendid
PASSIVER	KOHUSTISED
EGENKAPITAL	OMAKAPITAL
I. Virksomhedskapital	I. Ettevõtte kapital
II. Overkurs ved emission	II. Aktsiate ülekurs emiteerimisel
III. Reserve for opskrivninger	III. Reserv ümberhindluste tegemiseks
IV. Andre reserver	IV. Muud reservid
1. Reserve for nettoopskrivning efter den indre værdis metode	1. Neto ümberhindluse reserv kapitaliosaluse meetodil
2. Reserve for udlån og sikkerhedsstillelse	2. Laenude ja tagatiste reserv
3. Reserve for ikke indbetalt virksomhedskapital og overkurs	3. Maksmata käibekapitali ja lisatasu reserv
4. Reserve for udviklingsomkostninger	4. Arengukulude reserv
5. Øvrige lovpligtige reserver	5. Muud kohustuslikud reservid
6. Vedtægtsmæssige reserver	6. Kohustuslikud reservid
7. Øvrige reserver	7. Muud reservid
V. Overført overskud eller underskud	V. Ülekantud kasum või kahjum
HENSATTE FORPLIGTELSER	ERALDISED
1. Hensættelser til pensioner og lignende forpligtelser	1. Eraldised pensionide ja muude sarnaste kohustiste jaoks
2. Hensættelser til udskudt skat	2. Eraldised edasilükkunud tulumaksu jaoks
3. Andre hensatte forpligtelser	3. Muud eraldised
LANGFRISTEDE GÆLDSFORPLIGTELSER	PIKAAJALISED VÕLAKOHUSTISED
1. Gæld, der er optaget ved udstedelse af obligationer	1. Võlakirjade emiteerimise võlakohustised
2. Konvertible og udbyttegivende gældsbreve	2. Vahetusväärtpaberid ja dividenditootlikud võlakirjad
3. Gæld til kreditinstitutter	3. Võlg krediidasutustele
4. Modtagne forudbetalinger fra kunder	4. Laekunud ettemaksed klientidelt
5. Leverandører af varer og tjenesteydelser	5. Kaupade ja teenuste tarnijad
6. Vekselgæld	6. Vahetusvõlg
7. Gæld til tilknyttede virksomheder	7. Võlg tütaretevetetele
8. Gæld til kapitalinteresser	8. Võlg omakapitali osaluse vastu

9. Anden gæld, herunder skyldige skatter og skyldige bidrag til social sikring	9. Muu võlg, sealhulgas tasumisele kuuluvad maksud ja sotsiaalkindlustusmaksed
10. Periodeafgrænsningsposter	10. Ettemaksed
KORTFRISTEDE GÆLDSFORPLIGTELSE	LÜHIAJALISED KOHUSTISED
1. Gæld, der er optaget ved udstedelse af obligationer	1. Võlakirjade emiteerimise võlakohustised
2. Konvertible og udbyttegivende gældsbreve	2. Vahetusväärtpaberid ja dividenditootlikud võlakirjad
3. Gæld til kreditinstitutter	3. Võlg krediidasutustele
4. Modtagne forudbetalinger fra kunder	4. Laekunud ettemaksed klientidelt
5. Leverandører af varer og tjenesteydelser	5. Kaupade ja teenuste tarnijad
6. Vekselgæld	6. Vahetusvõlg
7. Gæld til tilknyttede virksomheder	7. Võlg tütaretevõtetele
8. Gæld til kapitalinteresser	8. Võlg omakapitali osaluse vastu
9. Anden gæld, herunder skyldige skatter og skyldige bidrag til social sikring	9. Muu võlg, sealhulgas võlgnetavad maksud ja sotsiaalkindlustusmaksed
10. Periodeafgrænsningsposter	10. Ettemaksed
2. Skema for balance i kontoform – opdeling i lang- og kortfristede aktiver og passiver (regnskabsklasse B, C og D)	2. Bilansi kontovormide skeem- jaotus pika- ja lühiajaliste aktive ja passivate vahel (raporteerimisklassid B, C ja D)
AKTIVER	VARA
LANGFRISTEDE AKTIVER	PIKAAJALISED VARAD
I. Immaterielle aktiver	I. Immateriaalne vara
1. Færdiggjorte udviklingsprojekter, herunder patenter og lignende rettigheder, der stammer fra udviklingsprojekter	1. Lõpetatud arendusprojektid, sealhulgas patendid ja sarnased arendusprojektidest tulenevad õigused
2. Erhvervede koncessioner, patenter, licenser, varemærker samt lignende rettigheder	2. Omandatud kontsessioonid, patendid, litsentsid, kaubamärgid ja sarnased õigused
3. Goodwill	3. Firmaväärtus
4. Udviklingsprojekter under udførelse og forudbetalinger for immaterielle aktiver	4. Ehitusjärgus arendusprojektid ja immateriaalse vara ettemaksed
II. Materielle aktiver	II. Materiaalne vara
1. Grunde og bygninger	1. Maa ja ehitised
2. Produktionsanlæg og maskiner	2. Tootmisettevõtted ja masinad
3. Andre anlæg, driftsmateriel og inventar	3. Muud taimed, seadmed ja inventar
4. Materielle anlægsaktiver under udførelse og forudbetalinger for materielle aktiver	4. Lõpetamata materiaalne põhivara ja ettemakse materiaalse põhivara eest
III. Finansielle aktiver	III. Finantsvarad
1. Kapitalandele i tilknyttede virksomheder	1. Investeeringud tütaretevõttesse
2. Tilgodehavender hos tilknyttede virksomheder	2. Nõuded sidusettevõtelt
3. Kapitalinteresser	3. Kapitali huvid
4. Tilgodehavender hos kapitalinteresser	4. Nõuded omakapitali osalusele
5. Andre værdipapirer og kapitalandele	5. Muud väärtpaberid ja investeeringud

6. Andre tilgodehavender	6. Muud nõuded
7. Tilgodehavender hos virksomhedsdeltagere og ledelse	7. Nõuded ettevõtluses osalejatelt ja juhtkonnalt
KORTFRISTEDE AKTIVER	LÜHIAJALISED VARAD
I. Varebeholdninger	I. Varud
1. Råvarer og hjælpematerialer	1. Toorained ja tarbekaubad
2. Varer under fremstilling	2. Tootmisel olev kaup
3. Fremstillede varer og handelsvarer	3. Tööstuskaubad ja kaubanduskaubad
4. Forudbetalinger for varer	4. Kaupade ettemaksed
II. Tilgodehavender	II. Nõuded
1. Tilgodehavender fra salg og tjenesteydelser	1. Nõuded müügi ja teenuste eest
2. Tilgodehavender hos tilknyttede virksomheder	2. Nõuded sidusettevõtetelt
3. Tilgodehavender hos kapitalinteresser	3. Nõuded omakapitali osalusele
4. Andre tilgodehavender	4. Muud nõuded
5. Krav på indbetaling af virksomhedskapital og overkurs	5. Ettevõtte kapitali ja lisatasude maksmise nõuded
6. Tilgodehavender hos virksomhedsdeltagere og ledelse	6. Nõuded ettevõtluses osalejatelt ja juhtkonnalt
7. Periodeafgrænsningsposter	7. Ettemaksed
III. Værdipapirer og kapitalandele	III. Väärtpaberid ja omakapitaliinvesteeringud
1. Kapitalandele i tilknyttede virksomheder	1. Investeeringud tütarettevõttesse
2. Andre værdipapirer og kapitalandele	2. Muud väärtpaberid ja investeeringud
IV. Likvide beholdninger	IV. Raha ja raha ekvivalendid
PASSIVER	KOHUSTISED
EGENKAPITAL	OMAKAPITAL
I. Virksomhedskapital	I. Ettevõtte kapital
II. Overkurs ved emission	II. Aktsiate ülekurss emiteerimisel
III. Reserve for opskrivninger	III. Reserv ümberhindluste tegemiseks
IV. Andre reserver	IV. Muud reservid
1. Reserve for nettoopskrivning efter den indre værdis metode	1. Neto ümberhindluse reserv kapitaliosaluse meetodil
2. Reserve for udlån og sikkerhedsstillelse	2. Laenude ja tagatiste reserv
3. Reserve for ikke indbetalt virksomhedskapital og overkurs	3. Maksmata käibekapitali ja lisatasu reserv
4. Reserve for udviklingsomkostninger	4. Arengukulude reserv
5. Øvrige lovpligtige reserver	5. Muud kohustuslikud reservid
6. Vedtægtsmæssige reserver	6. Kohustuslikud reservid
7. Øvrige reserver	7. Muud reservid
V. Overført overskud eller underskud	V. Ülekantud kasum või kahjum
LANGFRISTEDE FORPLIGTELSER	PIKAAJALISED KOHUSTISED
1. Pensioner og lignende forpligtelser	1. Pensionid ja sarnased kohustised
2. Udskudt skat	2. Edasilükkunud maks

3. Andre hensatte forpligtelser	3. Muud eraldised
4. Gæld, der er optaget ved udstedelse af obligationer	4. Võlakirjade emiteerimise võlakohistused
5. Konvertible og udbyttegivende gældsbreve	5. Vahetusväärtpaberid ja dividenditootlikud võlakirjad
6. Gæld til kreditinstitutter	6. Võlg krediidasutustele
7. Modtagne forudbetalinger fra kunder	7. Laekunud ettemaksed klientidelt
8. Leverandører af varer og tjenesteydelser	8. Kaupade ja teenuste tarnijad
9. Vekselgæld	9. Vahetusvõlg
10. Gæld til tilknyttede virksomheder	10. Võlg tütaretttevõtetele
11. Gæld til kapitalinteresser	11. Võlg omakapitali osaluse vastu
12. Anden gæld, herunder skyldige skatter og skyldige bidrag til social sikring	12. Muu võlg, sealhulgas tasumisele kuuluvad maksud ja sotsiaalkindlustusmaksed
13. Periodeafgrænsningsposter	13. Ettemaksed
KORTFRISTEDE FORPLIGTELSE	LÜHIAJALISED KOHUSTISED
1. Pensioner og lignende forpligtelser	1. Pensionid ja sarnased kohustised
2. Andre hensatte forpligtelser	2. Muud eraldised
3. Gæld, der er optaget ved udstedelse af obligationer	3. Võlakirjade emiteerimise võlakohustised
4. Konvertible og udbyttegivende gældsbreve	4. Vahetusväärtpaberid ja dividenditootlikud võlakirjad
5. Gæld til kreditinstitutter	5. Võlg krediidasutustele
6. Modtagne forudbetalinger fra kunder	6. Saadud ettemaksed klientidelt
7. Leverandører af varer og tjenesteydelser	7. Kaupade ja teenuste tarnijad
8. Vekselgæld	8. Vahetusvõlg
9. Gæld til tilknyttede virksomheder	9. Võlg tütaretttevõtetele
10. Gæld til kapitalinteresser	10. Võlg omakapitali osaluse vastu
11. Anden gæld, herunder skyldige skatter og skyldige bidrag til social sikring	11. Muu võlg, sealhulgas võlgnetavad maksud ja sotsiaalkindlustusmaksed
12. Periodeafgrænsningsposter	12. Ettemaksed

3. Skema for resultatopgørelse i beretningsform, artsopdelt (regnskabsklasse B, C og D)	3. Kasumiaruande skeem jaotatuna kategooriate kaupa (raporteerimisklassid B, C ja D)
(* ud for posten indikerer, at små og mellemstore virksomheder kan sammendrage posten, jf. §§ 32 og 81. Bruttofortjeneste/Bruttotab i parenteser skal i så fald placeres i stedet)	(* kirje kõrval näitab, et väikesed ja keskmise suurusega ettevõtted saavad kandest kokku võtta, vt §-d 32 ja 81. Seejärel tuleb selle asemel lisada sulgudesse brutokasum / brutokahjum)
1. Nettoomsætning *	1. Netokäive *
2. Ændring i lagre af færdigvarer og varer under fremstilling *	2. Valmistoodete ja tootmises olevate kaupade varude muutus *
3. Arbejde udført for egen regning og opført under aktiver *	3. Omal arvel tehtud ja varade all loetletud töö *
4. Andre driftsindtægter *	4. Muud põhitulud *

5. Eksterne omkostninger *	5. Välised kulud *
a) Omkostninger til råvarer og hjælpematerialer *	a) Tooraine ja tarbekaupade maksumus *
b) Andre eksterne omkostninger *	b) Muud väliskulud *
(Bruttofortjeneste/Bruttotab)	(Brutokasum / brutokahjum)
6. Personaleomkostninger	6. Tööjõukulud
a) Lønninger	a) Palgad
b) Pensioner	b) pensionid
c) Andre omkostninger til social sikring	c) Muud sotsiaalkindlustuskulud
7. Af- og nedskrivninger af materielle og immaterielle anlægsaktiver	7. Materiaalse põhivara ja immateriaalse põhivara kulum ja allahindlus
8. Nedskrivninger af omsætningsaktiver, som overstiger normale nedskrivninger	8. Käibevara allahindlused, mis ületavad tavapärase allahindluse
9. Andre driftsomkostninger	9. Muud tegevuskulud
10. Indtægter af kapitalandele i tilknyttede og associerede virksomheder	10. Tulu investeringutest tütar- ja sidusettevõttesse
a) Indtægter af kapitalandele i tilknyttede virksomheder	a) Tulu sidusettevõttesse tehtud investeringutest
b) Indtægter af kapitalandele i kapitalinteresser	b) Tulu investeringutest aktsiatesse
11. Indtægter af andre kapitalandele, værdipapirer og tilgodehavender, der er anlægsaktiver	11. Tulu muudest investeringutest, väärtpaberitest ja nõuetest, mis on põhivara
12. Andre finansielle indtægter fra tilknyttede virksomheder	12. Sidusettevõtjate muu rahaline tulu
13. Andre finansielle indtægter	13. Muu finantstulu
14. Nedskrivning af finansielle aktiver	14. Finantsvarade väärtuse langus
15. Øvrige finansielle omkostninger	15. Muud rahalised kulud
a) Finansielle omkostninger, der hidrører fra tilknyttede virksomheder	a) Sidusettevõttest tulenevad rahalised kulud
b) Andre finansielle omkostninger	b) Muud finantskulud
16. Skat af årets resultat	16. Aasta kasumimaks
17. Andre skatter	17. Muud maksud
18. Årets resultat	18. Aasta kasum
4. Skema for resultatopgørelse i beretningsform, funktionsopdelt (regnskabsklasse B, C og D)	4. Kasumiaruande skeem jaotatuna funktsioonide kaupa (raporteerimisklassid B, C ja D)
(* ud for posten indikerer, at små og mellemstore virksomheder kan sammendrage posten, jf. §§ 32 og 81. Bruttofortjeneste/Bruttotab i parentes skal i så fald placeres i stedet)	(* kirje kõrval näitab, et väikesed ja keskmise suurusega ettevõtted saavad kandest kokku võtta, vt §-d 32 ja 81. Seejärel tuleb selle asemel lisada sulgudesse brutokasum / brutokahjum)
1. Nettoomsætning *	1. Netokäive *
2. Produktionsomkostninger *	2. Tootmiskulud *
3. Bruttoresultat *	3. Brutokasum *
(Bruttofortjeneste/Bruttotab)	(Brutokasum/brutokahjum)
4. Distributionsomkostninger	4. Turustuskulud
5. Administrationsomkostninger	5. Halduskulud

6. Andre driftsindtægter *	6. Muud põhitulud *
7. Indtægter af kapitalandele i tilknyttede og associerede virksomheder	7. Tulu tütar- ja sidusettevõtetesse tehtud investeeringutest
a) Indtægter af kapitalandele i tilknyttede virksomheder	a) Tulu sidusettevõtetesse tehtud investeeringutest
b) Indtægter af kapitalandele i kapitalinteresser	b) Tulu investeeringutest aktsiatesse
8. Indtægter af andre kapitalandele, værdipapirer og tilgodehavender, der er anlægsaktiver	8. Tulu muudest investeeringutest, väärtpaberitest ja nõuetest, mis on põhivara
9. Andre finansielle indtægter fra tilknyttede virksomheder	9. Sidusettevõtjate muu rahaline tulu
10. Andre finansielle indtægter	10. Muu finantstulu
11. Nedskrivning af finansielle aktiver	11. Finantsvarade väärtuse langus
12. Øvrige finansielle omkostninger	12. Muud rahalised kulud
a) Finansielle omkostninger, der hidrører fra tilknyttede virksomheder	a) Sidusettevõttest tulenevad rahalised kulud
b) Andre finansielle omkostninger	b) Muud finantskulud
13. Skat af årets resultat	13. Aasta kasumimaks
14. Andre skatter	14. Muud maksud
15. Årets resultat	15. Aasta kasum

Allikas: ÅRL

Lisa 5. Taanis ja Eestis kehtivate ettevõtete suuruste kategooriate võrdlustabel

Taani				Eesti	
Kategooria	Omand	Kriteeriumid	Finantsaruandluse standardi osa	Kategooria	Kriteeriumid
A	Personaalses omandis ettevõtted	Kõik, hoolimata suurusest	II	Ei ole täpsustatud	
B	Mikro-ettevõtted	Bilansimaht: DKK < 2.7 mln Müügitulu: DKK < 5.4 mln Töötajate arv: < 10	III	Mikro-ettevõtted	Bilansimaht: < 175 TEUR Müügitulu: < 50 TEUR Töötajate arv: Ei ole täpsustatud
	Väike-ettevõtted	Bilansimaht: < DKK 44 mln Müügitulu: < DKK 89 mln Töötajate arv: < 50		Väike-ettevõtted	Bilansimaht: < 4 MEUR Müügitulu: < 8 MEUR Töötajate arv: < 50
C	Keskapsed ettevõtted	Bilansimaht: < DKK 156 mln Müügitulu: < DKK 313 mln Töötajate arv: < 250	IV	Keskapsed ettevõtted	Bilansimaht: < 20 MEUR Müügitulu: < 40 MEUR Töötajate arv: < 250
	Suured ettevõtted	Ettevõtted, kes ei ole ei väike-ettevõtted ega keskmised ettevõtted		Suured ettevõtted	Bilansimaht: > 20 MEUR Müügitulu: > 40 MEUR Töötajate arv: > 250
D	Börsiettevõtted ja avaliku huvi üksused	Kõik, hoolimata suurusest	V	Ei ole täpsustatud	

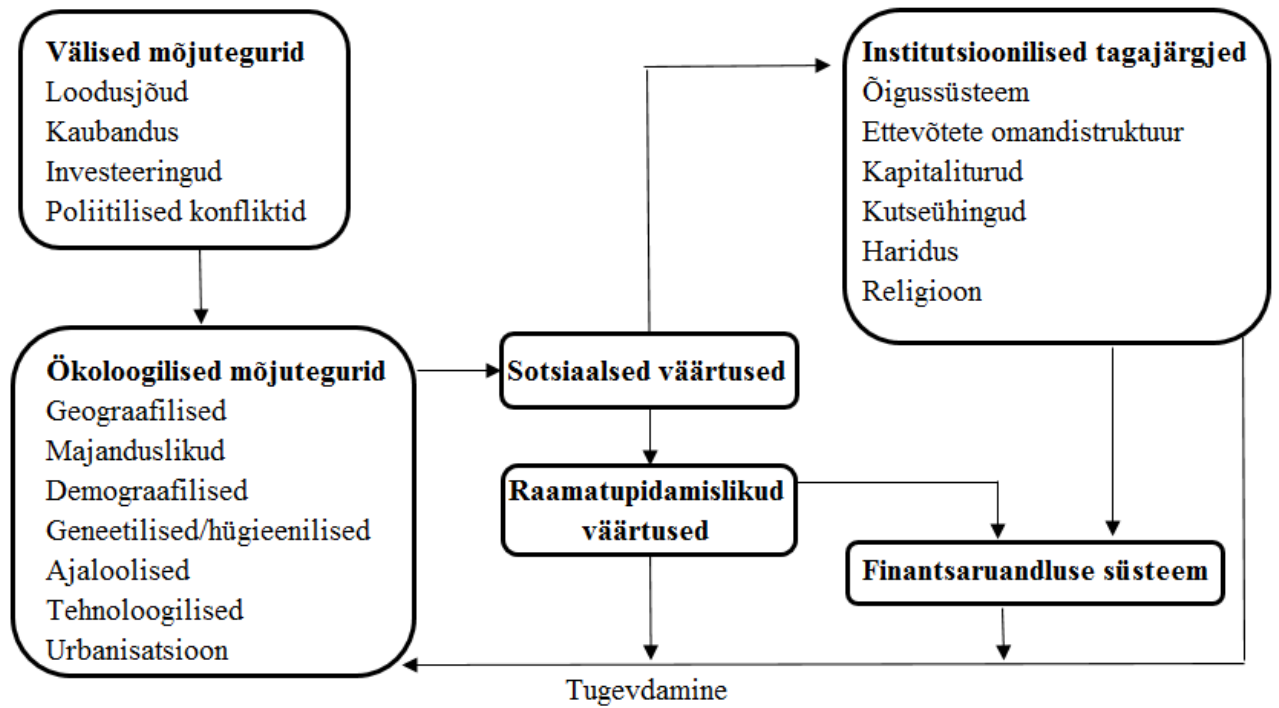
* Mikro: kõik kriteeriumid peavad olema täidetud.

** Väike ja keskmine: kuni üks kriteerium tohib olla ületatud

*** Suur: vähemalt kaks kriteeriumit on ületatud

Allikas: Autori koostatud alapeatükk 1.3.1. ja RTJ (PwC 2021) alusel

Lisa 6. Kultuuri ja sotsiaalsete väärtuste mõju raamatupidamisele

Allikas: Gray 1988, 7

Lisa 7. Gray küsimustik

	Nõustun				Ei nõustu		
1. Kasum ja varade väärtus peaksid olema kahtluse korral allahinnatud.	1	2	3	4	5	6	7
2. Kasulikud eluead peaksid olema määratud väliselt, eriti erinevatele vara gruppidele.	1	2	3	4	5	6	7
3. Finantsaruanded peaksid olema pigem avalikud kui ainult omanikele ja juhtkonnale kättesaadavad.	1	2	3	4	5	6	7
4. Raamatupidamise kutse peaks olema isereguleeriv.	1	2	3	4	5	6	7
5. Turuväärtused on üldiselt vähemtähtsamad kui ajaloolised kulud.	1	2	3	4	5	6	7
6. Kõikide ettevõtete finantsaruanded peaksid olema standardformaadis.	1	2	3	4	5	6	7
7. Finantsaruandes peaks olema avalikustatud võimalikult vähe detailset informatsiooni.	1	2	3	4	5	6	7
8. Professionaalsed audiitorid peaksid olema parimad ettevõtte finantspositsiooni ja tegevustulemuse hindajad.	1	2	3	4	5	6	7
9. Üldiselt peaks olema kasutatud pigem turuväärtust kui ajaloolisi kulusid.	1	2	3	4	5	6	7
10. Algselt valitud arvestuspõhimõtteid ei tohiks muuta.	1	2	3	4	5	6	7
11. Aruannetes ei tohiks avalikustada informatsiooni juhtkonna ja omanike kohta.	1	2	3	4	5	6	7
12. Professionaalsed audiitorid peaksid suutma kõige paremini hinnata, mida ei tohiks finantsaruannetes avalikustada.	1	2	3	4	5	6	7
13. Hinnatõusu tingimustel peaks hinnangute arvutamiseks kasutama FIFO meetodi asemel LIFO meetodit.	1	2	3	4	5	6	7
14. Finantsaruannete detailsuse standardiseerimise taset peaks tõstma.	1	2	3	4	5	6	7
15. Juhtkonna prognoos peaks olema finantsaruandes avalikustatud.	1	2	3	4	5	6	7
16. Professionaalsel audiitoritel peaks olema kõrge eetilise käitumise tase.	1	2	3	4	5	6	7

Allikas Gray 1988

Lisa 8. Gray küsimustiku vastused Eesti ja Taani raamatupidamise kohta

	Nõustun tugevalt		Ei nõustu üldse					Taani -
	1	2	3	4	5	6	7	Eesti -
1. Kasum ja varade väärtus peaksid olema kahtluse korral allahinnatud.	1	2		4	5	6	7	
2. Kasulikud eluead peaksid olema määratud väliselt, eriti erinevatele vara gruppidele.	1		3	4	5	6	7	
3. Finantsaruanded peaksid olema pigem avalikud kui ainult omanikele ja juhtkonnale kättesaadavad.			3	4	5	6	7	
4. Raamatupidamise kutse peaks olema isereguleeriv.	1		3	4	5	6	7	
5. Turuväärtused on üldiselt vähemtähtsamad kui ajaloolised kulud.	1	2	3	4		6	7	
6. Kõikide ettevõtete finantsaruanded peaksid olema standardformaadis.	1			4	5	6	7	
7. Finantsaruandes peaks olema avalikustatud võimalikult vähe detailset informatsiooni.	1	2		4		6	7	
8. Professionaalsed audiitorid peaksid olema parimad ettevõtte finantspositsiooni ja tegevustulemuse hindajad.	1	2	3	4		6	7	
9. Üldiselt peaks olema kasutatud pigem turuväärtust kui ajaloolisi kulusid.	1	2		4	5	6	7	
10. Algselt valitud arvestuspõhimõtteid ei tohiks muuta.	1		3	4	5	6	7	
11. Aruannetes ei tohiks avalikustada informatsiooni juhtkonna ja omanike kohta.	1	2	3	4	5		7	
12. Professionaalsed audiitorid peaksid suutma kõige paremini hinnata, mida ei tohiks finantsaruannetes avalikustada.	1	2	3		5	6	7	
13. Hinnatõusu tingimusteks peaks hinnangute arvutamiseks kasutama FIFO meetodi asemel LIFO meetodit.	1	2	3	4	5	6		
14. Finantsaruannete detailsuse standardiseerimise taset peaks tõstma.	1	2	3			6	7	
15. Juhtkonna prognoos peaks olema finantsaruandes avalikustatud.	1		3	4	5	6	7	
16. Professionaalsetel audiitoritel peaks olema kõrge eetilise käitumise tase.		2	3	4	5	6	7	

Allikas: Autori koostatud lisa 7 alusel

Lisa 9. Taani ja Eesti finantsaruandluse standardite võrdlevanalüüside tulemused

Valdkond	Taani	Eesti
Finantsvara ja varud	RTJ 3 lubab finantsinstrumentide arvestuses valida kas SME IFRS-i peatükkide 11 ja 12 rakendamise või IAS 39 rakendamise vahel. Küll aga IAS 39 kohaselt, millest osaliselt juhinduvad nii Taani kui Eesti finantsaruandluse standardid, ei tohiks ettevõtte 2 aastat järjest klassifitseerida oma finantsvara kui tähtajaline hoius, kui tähtaega pole järgitud. ÄRL-i järgi peaks finantsvara klassifitseerimine peegeldama juhtkonna tegelikke kavatsusi. Seega ei ole Taanis keelatud finantsvara jätkuvalt kajastada kui tähtajalisi hoiuseid jääkväärtuses.	
Materiaalne ja immateriaalne põhivara	Materiaalset põhivara võib ümber hinnata, kui vara kasulik väärtus on suurenenud selliste tegurite tulemusel, mis ei pruugi olla ajutised. Kui aga ümberhindlus on tehtud, siis nõuab Taani finantsaruandluse standard § 42 (2), et mõlemad nii hindamine kui ümberhindamine on tehtud süsteemselt varaobjektide kaupa ning kõikidele objektidele, mis kuuluvad põhivaraga samasse kategooriasse.	
Osalus ja firmaväärtus	<p>1) IFRS 10 nõuab, et grupiettevõtete vaheline tulu ja kulu oleksid konsolideeritud finantsaruandes elimineeritud, kuid erinevalt sellest ja Eesti raamatupidamise praktikast lubab ÄRL § 120 (2) jätta grupisisesed tulud ja kulud elimineerimata, kui tehingud on teostatud turutingimustel ning elimineerimine tooks kaasa ebaproportsionaalselt kõrged kulud. RTJ 11 lähtub konsolideerimise reguleerimisel suures pildis SME IFRS 9-st.</p> <p>2) Taani ÄRL § 42 lubab firmaväärtuse allahindlust tagasi keerata, kui väärtuse vähenemise põhjused enam ei kehti, kuid IAS 36.124 seda ei luba nagu ka RTJ, hoolimata sellest, kas allahindlus endiselt vastab tegelikule väärtusele või mitte ehk kord alla hinnatud firmaväärtust enam üles hinnata ei saa.</p>	
Finantskohustised	Käesoleva töö raames suuremaid erinevusi tuvastatud ei ole.	

Valdkond	Taani	Eesti
Eraldised ja tingimuslikud varad ja kohustised	<p>1) ÅRL-i kohaselt peavad ettevõtted raporteerimise klassis C ja D lisama aastaaruandesse selgitused moodustatud eraldiste kohta. Raporteerimisklassile B seda nõuet ei kehti, mis on erinev RTJ-st, mille kohaselt peab sõltumata ettevõtte suurusest avalikustama lisainformatsiooni kõikide oluliste bilansis kajastatud eraldiste rühmade kohta (RTJ 15.41).</p> <p>2) Tingimuslike varade ja kohustiste defineerimise piirmäärad realiseerumise tõenäosuse kohta erinevad mõnevõrra ÅRL ja RTJ vahel, vt täpsemalt alapeatükist 3.1.5.</p> <p>3) ÅRL-is on toodud eraldiste kohta välja suhteliselt vähe informatsiooni ning lähtutakse suuresti IAS 37-st, RTJ 8 seevastu reguleerib ka spetsiifiliste eraldiste kajastamist</p>	
Omakapital ja reservid	Taani ÅRL-i kohaselt on toodud arvukamalt muid võimalikke reserve. Eestis seadusega muid reserve kehtestatud ei ole, vaid need sätestatakse ettevõtte põhikirjas. Eesti RTJ nõuded omakapitali muutuste aruandele on detailsemad.	
Tulud	RTJ 12 kohaselt lubatud sihtfinantseerimise kajastamine netomeetodil Subsiidiumid ja dotatsioonid on Taani finantsaruandluse standardiga reguleerimata valdkond. Taani finantsaruandluse standardid ei käsitle riiklikke subsiidiumeid ning sihtfinantseerimise kajastamisel lähtub ÅRL IAS 20-st.	
Gray klassifikaatorid	Professionaalne ning pigem paindlik kui ühetaoline ja läbipaistev ning pigem konservatiivne kui optimistlik finantsarvestuse raamistik.	Pigem professionaalne kui kohustuslik kontroll ning pigem paindlik kui ühetaoline ja läbipaistev ning pigem konservatiivne kui optimistlik finantsarvestuse raamistik.

Allikas: Autori koostatud alapeatükkide 3.1. ja 3.2. alusel

Lisa 10. Lihtlitsents

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks¹

Mina, Hanna Holdt,

1. annan Tallinna Tehnikaülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Finantsarvestuse areng Taanis ning Taani ja Eesti finantsaruandluse standardite võrdlus“, mille juhendaja on Ester Vahtre,

1.1 reprodutseerimiseks lõputöö säilitamise ja elektroonse avaldamise eesmärgil, sh Tallinna Tehnikaülikooli raamatukogu digikogusse lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2 üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tallinna Tehnikaülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas Tallinna Tehnikaülikooli raamatukogu digikogu kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. Olen teadlik, et käesoleva lihtlitsentsi punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest ning muudest õigusaktidest tulenevaid õigusi.

11. mai 2021

¹ Lihtlitsents ei kehti juurdepääsupiirangu kehtivuse ajal vastavalt üliõpilase taotlusele lõputööle juurdepääsupiirangu kehtestamiseks, mis on allkirjastatud teaduskonna dekaani poolt, välja arvatud ülikooli õigus lõputööd reprodutseerida üksnes säilitamise eesmärgil. Kui lõputöö on loonud kaks või enam isikut oma ühise loomingulise tegevusega ning lõputöö kaas- või ühisautor(id) ei ole andnud lõputööd kaitsvale üliõpilasele kindlaksmääratud tähtjaks nõusolekut lõputöö reprodutseerimiseks ja avalikustamiseks vastavalt lihtlitsentsi punktidele 1.1. ja 1.2, siis lihtlitsents nimetatud tähtaja jooksul ei kehti.